



www.slovovchitelyu.org

4/2018

Слово ВЧИТЕЛЮ

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ДУХОВНО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ ЧАСОПИС



ХРИСТІЯНСТВО
ТА ІДОЛИ НАШОГО ЧАСУ

ДУХОВНА ВАКЦИНАЦІЯ



Сергій Головін — доктор філософії, доктор прикладного богослов'я, магістр гуманітарних наук, магістр природничих наук, президент Християнського науково-апологетичного центру, президент міжнародного просвітницького товариства «Людина і християнський світогляд», декан міжвузівського факультету апологетики християнства при Міжконфесійній духовній академії «Центр християнського лідерства», член редакційної колегії журналів «Богословські роздуми» та «Слово вчителю», автор і співавтор багатьох книг і статей про формування біблійного наукового світогляду. Одружений, батько двох дітей.

Тема нашого часопису цього разу «Християнство та ідоли нашого часу». Як учений, керівник християнської організації, викладач, пастор, чи вбачаєте Ви актуальність цієї теми для сучасного читача, зокрема вчителя? Що б Ви віднесли до категорії ідолів?

— Питання, звичайно, дуже важливе. Річ у тім, що Писання визначає ідола як будь-що, що витісняє з нашого життя Бога. Усе, чому ми приділяємо більше уваги, ніж Богові, те, що стає для нас першочерговою цінністю, автоматично стає ідолом. Як сказав Клайв Льюїс, «усе, що ви робите богом, стає бісом». Слід розуміти, що є ідоли постійні, які є частиною гріховної природи людини (потяг до насолоди, любов до себе, зрештою, гріх — це залежність від ідола, якого звуть «Я сам», «нехай буде воля моя»), а також ідолом може стати будь-що, навіть відвідування церкви й вивчення Біблії, якщо, замість пізнання Бога, це призводить до самовихваляння, гордині. Це теж не нова проблема, вона однакова для всіх часів, ця ж проблема була у фарисеїв за часів Ісуса, ця ж проблема залишається й сьогодні. Тобто, ідол — це те, що заміщає Бога в нашому житті. Зрозуміло, що нові часи приносять нових ідолів, зокрема, з появою нових технологій. Сто років тому ні для кого не був ідолом телевизор, інтернет, а тепер багато нових речей відволікають нашу увагу від Бога. Кажуть, що хтось із середньовічних схимників сказав: «І куди котиться сучасне покоління: у книжку втупився — і сидить цілий день, нічого духовного»:). Інші були медіаресурси. Технології змінюються, а сутність людини залишається.

І тут якраз учителі посідають найбільш стратегічні позиції, тому

що хто б не займався будь-якими проблемами в суспільстві, чи то політики, чи військові, чи юристи, будь-хто, вони вирішують проблеми, які вже є, вони займаються питаннями сьогодення. Учителі ж — це ті, хто вирішує майбутнє, тому що вчителі формують свідомість наступних поколінь. Це найвідповідальніша і найблагородніша професія, яка формує свідомість конкретних людей. Якщо ви хочете впливати на свідомість політиків, інженерів, військових, учених, медиків, то робити це потрібно, поки вони ще діти.

— «Дітоньки, бережіться від ідолів»¹, — закликає нас апостол Іван. Як можна від них уберегтися? Які практичні кроки Ви б порадили?

— Для будь-якої людини дуже важливо постійно перебувати в Слові Божому, постійно перебувати у спілкуванні з іншими членами Тіла Христового. Ми читаємо в Книзі Дії святих апостолів, що перші християни постійно перебували в молитві, науці апостольській, спільноті й ламанні хліба. І всі ці чотири елементи повинні мати баланс. Якщо чогось не вистає, то церква може перетворитися або на клуб за інтересами, або в академічний лекторій, або в шоу боротьби з демонією і таке інше, але перестане бути Тілом Христовим — тим, заради чого ми створені. І цей баланс для дорослої людини є найважливішим для того, щоб берегти себе від ідолів. Учителю ж важливо пам'ятати про те, що він повинен зробити дитині щеплення від ідолів, щоб застрахувати її в майбутньому від цього.

Зроблю невеликий відступ. Деякі люди цікавляться, чому в Десять за-

повідей уходить заповідь про відповідальність дітей стосовно батьків — «шануй свого батька та матір»² (як пише апостол Павло, це перша заповідь із обітницею), а відповідальність батьків стосовно дітей у Декалог не входить. Тому хтось може вважати це не таким важливим. Насправді ж ця відповідальність стоїть навіть вище від Десяти заповідей. Поясню свою думку. Коли Ісуса запитали, яка заповідь найбільша, Він указав на заповідь любити Бога й ближнього, але ми повинні розуміти, що це не сама заповідь, а посилення на неї. Тоді не було номерів розділів і віршів, тому треба було процитувати уривок, для того щоб указати на цей текст. Якщо ви пригадуєте всю ту історію, то знаєте, що книжник відразу погодився, тому що всі євреї знали, що ця заповідь найголовніша, її щосуботи читали в синагозі, ця заповідь стоїть вище від усього. Євреї вважали, що Десять заповідей — це доповнення, тлумачення, розшифрування цієї найголовнішої. А найголовніша заповідь звучить так: «Слухай, Ізраїлю: Господь, Бог наш — Господь один! І люби Господа, Бога твого, усім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю! І будуть ці слова, що Я сьогодні наказую, на серці твоєм. І пильно навчись цього синів своїх...»³ Тобто виховання дітей у Слові Божім, у любові до Бога — це частина найголовнішої заповіді, яка стоїть навіть вище від Десяти заповідей. Стратегічне завдання сім'ї — виховання богоугодного потомства.

— Часто, особливо в релігійних колах, наш час називають «останнім». Чи є, на Вашу думку, об'єктивні підстави для такої позиції?

— Стосовно розмов про останній час, скажу так: наше завдання, знову ж таки, перебуваючи в Слові Божому, будь-які терміни й поняття використовувати в тому сенсі, яке вкладає в них Писання. А згідно з Писанням останні дні — це період між першим і другим приходом Ісуса Христа. Апостол Іван у своєму листі пише: «Діти, — остання година!»⁴ Це час, коли перемогу вже отримано, Вавилон уже впав, але Бог не знищує його, і ми, громадяни Небесного Єрусалима, продовжуємо жити на руїнах упалої Вавилону, щоб привести до спасіння громадян Вавилону. Ми — посланці від Імені Христа, ми — Його парламентарі, які закликають до примирення. І весь цей час називають останніми днями.

Нинішню ситуацію ми відчуваємо гостріше, ніж ситуацію минулу.

Цікаво, що Книгу Об'явлення Івана Богослова, яка власне присвячена подіям останніх днів, у кожному поколінні, у кожному столітті люди тлумачать, мовляв, погляньте, ну ось воно. Гоніння Діоклетіана — будь ласка, ось антихрист прийшов. У часи реформ Петра I його вважали антихристом. Після Чорнобильської катастрофи говорили, що ось упала зірка Полин. Чомутак? Тому що ця книга позачасова, знамення, які там описані, — позачасові. У кожному поколінні цього останнього часу ми бачимо виконання цих пророцтв, знамень. Коротко ідею Апокаліпсису можна передати так: усе погано, усе буде ще гірше, але ми вже перемогли. Це концепція останніх днів, коли Царство Боже вже є, але ще не вусяй повноті. Тут варто зауважити, що Господь не бариться, а виявляє цим милість до світу, що гине, до неспасених.

⁴ 1 Ів. 2:18.



Сергій Головін зі слухачами Літньої школи з християнської доброчесності в НаУ «Острозька академія»

— Яку б тему Ви вибрали, якби Вас запросили прочитати одну лекцію для вчителів, для студентів і для школярів? Тобто яке повідомлення вважаєте найважливішим?

— Мабуть, найважливіша тема — це «Роль біблійного вчення про створення світу в формуванні християнського світогляду». Річ у тім, що головною світоглядною проблемою є не те, що діти не знають, або погано знають події з життя Ісуса Христа. Маємо приклади, коли діти, які напам'ять знали біблійні історії в недільній школі, виростають і ніколи не повертаються в церкву. Проблема в тому, що біблійні заняття, навіть проповіді, не завжди формують світогляд. Світогляд — це ті окуляри, через які ми бачимо світ. По суті, його можна звести до п'яти запитань: де я? (тобто яка природа реальності), хто я? (тобто сутність людини), звідки я взявся? навіть я тут? що зі мною буде потім? Залежно від того, як ми відповідаємо на ці п'ять запитань, ми будемо відповідати на будь-які інші запитання в житті. Однак ці питання не рівнозначні, найважливіше — звідки я взявся? Тому що наше походження визначає і наше призначення, і нашу сутність. Якщо я походжу від мавпи, то чому я повинен слухати вчителя, який на цілий крок ближче до мавпи, ніж я. Якщо ми всі — випадкові процеси в Усесвіті, чому я повинен комусь підпорядковуватися? Але якщо я тут згідно з чимось задумом, мені потрібно цей задум знати. Саме тому найбільші зусилля в атеїстичній пропаганді були спрямовані на руйнування біблійного вчення про створення світу. Це найважливіший світо-

глядний елемент! Якщо ж християни йдуть на компроміс, погоджуючись, що історія про створення світу Богом є казкою, а головне — лише вірити в Ісуса Христа, то виникають запитання: «У якого Ісуса вони тоді вірять?» Якщо припустити, що смерть існувала до гріхопадіння, тоді від чого Ісус нас спас? Руйнуючи фундамент, ми неминуче підриваємо всю будівлю.

— У багатьох числах нашого часопису друкували Ваші апологетичні статті, рекомендували для прочитання книги, підручники. Над чим Ви зараз працюєте як учений, яку тему обмірковуєте, досліджуєте?

— Саме відходжу від одного великого проекту й починаю займатися іншим. Щойно ми надрукували книгу «Основи кроскультурного благовістя». Вважаю цю роботу важливою, тому що ми часто перетворюємо благовістя на переказ завичених формул. А, як писав апостол Павло, благовісник має бути співучасником Євангелії, а не просто переповідачем. І коли людина йде в іншу культуру, вона часто не чує вухами своїх слухачів, тобто до кінця не усвідомлює, що вони чують від неї. Яскравий приклад: на вулиці добрий пастор запрошує безпритульних: «Приходьте до нас у церкву. Ми благословимо вас черевиками». Для церковних людей цілком зрозуміла фраза, яка передбачала акт благодійності, а на вуличному жаргоні вона означала, що їх там поб'ють ногами. Звичайно, хлопчачи розбіглися, не прийнявши такого запрошення.

Зараз готую книгу «Біблійна основа науки», головна мета якої — руйнування міфів про те, що наука й віра завжди були ворогами, що церква завжди спалювала прогресивних учених. Це все від безграмотності. Насправді жодного вченого церква не спалила за наукові ідеї, до того ж прогресивні вчені й були церквою — інших учених просто не існувало. Усі батьки-засновники науки були віруючими й служили Богові.

Ми повинні розуміти, що наука — це блудне дитя богослов'я, вона з'явилася на світ як результат богослов'я. Існувало багато розвинених цивілізацій, але науку в розумінні вивчення законів природи і їхнього опису за допомогою математичних формул жодна цивілізація не породила, хоча там були і математика, і астрономія. Тому що поза християнським богослов'ям немає поняття законів. Язичники вивчали властивості речовин, а поняття законів природи могло заро-



Викладання курсу «Біблійні основи політики і права» в Українській євангельській теологічній семінарії

дитися лише з уяви про Законодавця.

Також готуємо до друку 800-сторінковий коментар на перші 11 розділів Книги Буття з погляду біблеїстики, історії та науки.

— Які Ваші очікування від нової системи освіти? Якщо Бог продовжить життя, куди ми дійдемо через п'ять років?

— Я не знаю. Вважаю, що найкраще, що можна зробити з нинішньою системою освіти, — це її знищити, тому що вона була створена сталінським режимом. Її завдання — промивання мізків. Освіта є обов'язковою, навіть для тих дітей, які абсолютно не хочуть учитися. Учителі за мізерну платню працюють лишень на ентузіазмі й любові до дітей, фактично вони — жертви системи. Але якщо зараз заявити про це, то опоненти відразу звинуватять, мовляв, то ви хочете, щоб мільйони людей залишилися без роботи? Система освіти — найконсервативніша частина нашого суспільства, і вона продовжує бути тоталітарною: єдина програма, єдині підручники, єдині екзамени, тоді як у всіх розвинених країнах не міністр освіти, а батьки своїми грошима голосують і за школи, і за навчальні програми. Кожна школа вирішує, що викладати, а буде чи ні така система, вирішують батьки, бо вони оплачують навчання своїх дітей. У нас же намагаються всіх загнати в єдину систему, і це позбавляє дитину індивідуальності, пригнічує особистість, не розвиває творчих здібностей, а переконує, що головна цінність — бути таким, як усі.

— Якими є місце і роль учите-

ля-християнина в сучасній системі освіти?

— На мою думку, вчителі-християни в сучасній системі освіти перебувають у такому ж становищі, як перші християни в язичницькому світі, змушені вести напівпідпільну діяльність, підриваючи основи цієї системи, заохочуючи дітей думати, порівнювати, аналізувати.

Візьмемо, наприклад, учителя фізики. Він викладає факти з підручника, вони правильні, але ж їх потрібно розтлумачити, а от уже інтерпретація фактів залежить від світогляду. Зараз усі факти тлумачать із позиції атеїстичного еволюційного дарвіністського світогляду. Ці ж самі факти можна тлумачити інакше, з погляду біблійного світогляду. Щоб забезпечити свободу світогляду, до речі, гарантовану Конституцією України, у школах слід

або викладати лише факти, але це не реально, або факти й різні підходи до їхнього тлумачення.

Загалом учителям потрібно бути «мудрими, як змії, і невинними, як голубки»⁵. Як працівники державної системи, вони завантажені настільки, що не вистачає ні сил, ні часу на будь-яку самодіяльність. І тут велика спокуса робити лише те, що від тебе вимагають, і не більше, адже в кожного ще сім'я є. До речі, в учителів-ентузіастів насамперед страждають їхні сім'ї. При всьому цьому слід пам'ятати, що ми, християни, є Тілом Христовим, і вчителі, як ми вже говорили, є передовим загonom цього тіла, оскільки вони впливають на майбутнє. Що це означає? У якій би ситуації ми не опинилися, що з нами не трапилося б, це не випадково, це Бог хоче бути присутнім там через нас. Такою є присутність і робота вчителів-християн у нинішній школі.

— Ваші побажання читачам «Слова вчителю».

— Бажаю читачам «Слова вчителю» продовжувати його читати, розмірковувати, писати і так впливати на теперішню систему. Ми можемо нарікати, а можемо щось робити, втілюючи хоча б на своєму місці Божий задум. Змінюючи хоча б одну дитину, ми змінюємо суспільство, тому ніколи не засмучуватися, не падати духом, не опускати рук, а продовжувати робити свою справу.

Розмовляла
Олена Ніньовська

⁵ Мт. 10:16.



Сергій і Ольга Головіни з доньками Євгенією і Дорою

СУЧАСНІ ФОРМИ ІДОЛОПОКЛОНСТВА

Усі форми сучасного ідолопоклонства мають дещо спільне у своїй основі. Більшість людей уже не поклоняються ідолам чи зображенням, замість цього вони поклоняються перед вівтарем бога свого «я». Цей вид сучасного ідолопоклонства набуває різноманітних форм.

По-перше, ми поклоняємося **матеріалізму**, що живить нашу потребу в розвитку власного «єго» за рахунок накопичення «речей». Наші домівки переповнені всіляким майном. Ми будуюмо щораз більші будинки із щораз більшою кількістю шаф і комор для розміщення щораз більшої кількості речей. У більшості наших речей вбудовано «заплановане старіння», що робить їх непотрібними в найкоротші терміни, після чого ми відправляємо їх припадати порохом до гаража або в інше місце. Потім ми поспішаємо придбати найновішу річ, предмет одягу чи пристрій, і весь процес починається заново. Це ненаситне бажання мати більше, краще й новіше є нічим іншим, як пожадливістю. Десята заповідь застерігає нас від цього: «Не жадай дому ближнього свого, не жадай жони ближнього свого, ані раба його, ані невольниці його, ані вола його, ані осла його, ані всього, що ближнього твого!» (Вих. 20:17). Бог знає, що ми ніколи не будемо щасливими, потураючи своїм матеріалістичним бажанням. Матеріалізм є пасткою сатани для зосередження нашої уваги на собі, а не на Богові.

По-друге, ми поклоняємося власній **гордині**. Це часто набирає форми одержимості кар'єрою та роботою. Мільйони чоловіків — і дедалі більше жінок — витрачають на роботу по 60–80 годин на тиждень. Навіть у вихідні дні та під час відпустки наші ноутбуки не вимикаються, а наші розуми сповнені думок про те, як зробити свій бізнес успішнішим, як домогтися чергового підвищення зарплати, як укласти чергову угоду. Водночас, наші діти прагнуть уваги й любові. Ми ж обманюємо себе, думаючи, що робимо все для них, забезпечуючи їм краще життя. Але насправді ми робимо все для себе, щоб підвищити власну самооцінку та виглядати успішнішими, ніж люди навколо нас. Це — марнота. Усі наші труди й досягнення не принесуть нам користі після смерті, як і визнання світу, тому що все це не має вічної цінності. Як висловився цар Соломон: «Бо буває людина, що трудиться з мудрістю, зі знанням та із хистом, та все полишає на долю людині, яка не трудилася в тому: Марнота й оце й зло велике! Та й що має людина зо всього свого труда та із клопоту серця свого, що під сонцем працює вона? Бо всі дні її — муки, а смуток — робота її, і навіть вночі її серце спокою не знає, — теж марнота й оце!» (Екл. 2:21–23).

По-третє, ми обожнюємо **людство** — і, автоматично, самих себе — через натуралізм і силу науки, які створюють ілюзію, що ми є володарями світу, та збільшують нашу самооцінку до богоподібних масштабів. Ми відкидаємо Господнє Слово та Його опис того, як Він створив небо та землю, приймаючи нісенітничі еволюції й натуралізму. Ми поклоняємося божеству енвайронменталізму¹ та

¹ **Енвайронменталізм** (від англ. *environment* — довкілля, природа): 1) соціальний екологічний рух, спрямований на захист та покращення стану

обманюємо себе, думаючи, що зможемо безкінечно володіти Землею, тоді як Бог сказав, що Землі відведено обмежений час і вона існуватиме лише до кінця цього віку. «День же Господній прибуде, як злодій вночі, коли з гуркотом небо мине, а стихії, розпечені, рунуть, а земля та діла, що на ній, погорять... А коли все оце поруїнується, то якими мусите бути у святому житті та в побожності ви, що чекаєте й прагнете скорого приходу Божого дня, в якому небо, палаючися, зникне, а розпалені стихії розтопляться? Але за Його обітницею ми чекаємо неба нового й нової землі, що праведність на них пробуває» (2 Петр. 3:10–13). Цей біблійний уривок чітко вказує на те, що ми не повинні поклонятися навколишньому середовищу, а прова-

дити праведне життя, з нетерпінням очікуючи повернення нашого Господа й Спасителя. Лише Він Один достойний поклоніння.

Нарешті, і можливо, це найбільш руйнівна форма сучасного ідолопоклонства — ми поклоняємося перед вівтарем **самовихвалення та самореалізації**. Це виявляється в потуранні самому собі за допомогою алкоголю, наркотиків і харчування й призводить до багатьох проблем. Самоконтроль, якого ми так відчайдушно потребуємо, відкинутий нашим ненаситним і постійно зростаючим бажанням їсти, пити та розважатися. Ми також чинимо опір будь-яким зусиллям приборкати власні апетити і з непохитною рішучістю робимо себе богами свого життя. Таке мислення походить з Едемського саду, де сатана зі словами «і станете ви, немов Боги» (Бут. 3:5) спокусив Єву. Відтоді бажання людини залишалося незмінним — стати богом.

Будь-яке поклоніння самому собі містить у своєму корені три похоті, описані в 1 Ів. 2:16: «Бо все, що в світі: пожадливість тілесна, і пожадливість очам, і пиша життява, — це не від Отця, а від світу». Якщо ми хочемо уникнути сучасного ідолопоклонства, то нам слід визнати, що воно досягло загрозливих масштабів, і відкинути його в усіх його формах. Твердження, що любов до себе допоможе нам реалізувати свої можливості, — те саме, що говорив сатана, обманюючи Адама та Єву. На жаль, ми ще й досі піддаємося цьому обману. Що ще сумніви, — багато церков пропагують його, проповідуючи «євангелію» здоров'я, багатства та процвітання, основу на ідолі власного «я». Проте ми ніколи не знайдемо щастя, зосереджуючи увагу на собі. Наше серце й розум мають бути звернені до Бога та інших людей. Ось чому, коли Ісуса запитали про найбільшу заповідь, Він відповів: «Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією своєю думкою» (Мт. 22:37). Якщо ми любитимемо Господа й людей навколо себе «всім», що в нас є, то в наших серцях не залишиться місця для ідолопоклонства.

За матеріалами
<https://www.gotquestions.org/Ukrainian/Ukrainian-idolatry-modern.html>

довкілля; 2) теорія управління соціально-економічним розвитком і довкіллям, яка вважає людство частиною біосфери й стверджує потребу перетворення природи в інтересах людини.

ЯК СТАВИТИСЬ ДО ГРОШЕЙ?

Гроші... Здається, що це лише нарізані смужки паперу, але вони перетворюють друзів на ворогів і викликають настільки серйозні проблеми у багатьох сім'ях, що консультанти з сімейних питань одноставно вважають, що гроші є однією з головних причин розлучень.

Я переглянув усе Писання, шукаючи ключовий уривок, який би розкривав те, чому в сім'ях виникають проблеми з грошима, і спинився на цьому: «Будьте життям не грошолобні, задовольняйтеся тим, що маєте» (Євр. 13:5). На мій погляд, це найважливіше зауваження в Біблії щодо грошей. Фактично все зводиться до того, щоб ми були не грошолобними, тобто не жадібними, і водночас неவிбагливими.

Проблеми, пов'язані з грошима, тісно переплітаються з цими двома словами.

Поговорімо про грошолобство. У Біблії є два різні слова, які розкривають сутність любові до грошей. Українською вони перекладені як грошолобство та зажерливість. «Грошолобство» виражає любов до грошей у цілому. Такі люди люблять накопичувати гроші. Вони тримають їх у банках чи деінде і не хочуть витратити ні на що. Коли запитуєш їх про таке ставлення, то вони самі не знають, кажуть, що просто гроші треба зберігати на «чорний день». Слово ж «зажерливість» свідчить про любов до грошей, викликаючи конкретну причину. Таким людям отримані гроші буквально «пропаляють» кишені, і вони поспішають їх витратити. Удома в таких людей усе забите речами, і їхня кількість постійно зростає.

Хто ви? Марнотратник? Тоді ви працюєте для того, щоб витратити. Чи ви скнара? І в першому, і в другому випадку, якщо ви втратили відчуття міри, Бог називає вас грошолобцями, бо вас терзає пристрасть мати більше речей і більше грошей.

Апостол Павло застерігає Тимофія: «Корінь усього лихого — то грошолобство, якому віддавшись, дехто відбилась від віри й поклали на себе великі страждання» (1 Тим. 6:10). У цьому уривку сутність любові до грошей полягає в тому, щоб їх накопичувати. Взагалі, хочу зауважити, любов до грошей — це дуже природне відчуття для людини. Мені б дуже хотілося побачити таку людину, яка б відмовилася від 500 доларів, запропонованих їй просто так. Але коли людина починає надавати їм надто великого значення, тоді вона постає перед загрозою відходу від віри. Тобто спосіб

Пристрастей багато є в нас, але головних три... славолюбство, сластолюбство і грошолобство...

Преподобний Макарій

життя такої людини перед Богом змінюється, якщо її любов до грошей виходить з-під контролю. Я знаю безліч людей, які раніше жили в Господі, але через свою любов до грошей відсунули Бога на задній план, знехтували християнською працею, церквою, сім'єю.

Водночас, цей текст нам повідомляє про ще одну важливу деталь. Ці люди самі на себе поклали великі страждання. Ми думаємо, що гроші

принесуть нам задоволення. Але Біблія вчить нас, що любов до грошей — це джерело багатьох страждань.

«Наказуй багатим за віку теперішнього, щоб не неслися високо, і щоб надії не клали на багатство непевне, а на Бога Живого, що щедро дає нам усе на спожиток» (1 Тим. 6:17), — застерігає апостол Павло. Сутність цього уривку полягає в тому, на чому ми маємо ґрунтувати свій добробут: на рахунку в банку чи на впевненості в Бозі. Якщо я покладаюся на свої гроші, то надіюся на самого себе. Якщо ж ми покладемося на Бога, що щедро дає нам усе на спожиток, «то щоб робили добро, багатилися в добрих ділах, були щедрі та пильні» (1 Тим. 6:18). Якщо в корені всіх моїх проблем любов до грошей, то мені необхідно усвідомити, що я не хочу надіятися на Бога. Мною володіє страх, і я переконаний, що сам маю вирішувати свої проблеми. «Чому це я маю бути щедрим?» — можуть думати такі люди. Відповідь на це питання знаходимо у 19 вірші: «Щоб збирали собі скарб, як добру основу в майбутньому, щоб прийняти правдиве життя». Грецьке слово, перекладене тут як «збирати», буквально означає «розміщувати в банку». Бог велить нам роздавати своє багатство, щоб при цьому ми мали змогу збирати собі інший скарб, бо збирати на землі — украй ненадійно. Тому, якщо ти мудрий, то будеш накопичувати свої скарби там, де вони тобі справді знадобляться, тобто у вічності, на небесах.

То ж яка проблема людей, які сповнені грошолобства? У них немає віри, а отже, ними володіє страх. Вони бояться майбутнього і покладаються на свої гроші, які мають допомогти їм у майбутньому. Такі люди не впевнені у Бозі. І їх чекає невимовна печаль, коли вони звернуться до свого небесного рахунку, в існування якого насправді не вірять, і спробують щось із нього зняти, там буде порожньо. Усе залишиться тут, на землі.

Але в грошолобства, як уже було сказано, є й інший бік — марнотратство. Ось як про це говориться в Писанні: «І озвався до Нього один із народу: «Учителю, скажи брато-

ві моєму, щоб він спадщиною поділився зо мною». А Він відказав йому: «Чоловіче, хто поставив над вами Мене за суддю або за подільника?» І промовив до них: «Глядіть, остерігайтеся всякої зажерливості, — бо життя чоловіка не залежить від достатку маєтку його» (Лк. 12:13–15). Зажерливість — це схильність набувати якомога більше різних речей. Але чому цього треба остерігатися? Та тому, що наше життя не залежить від достатку маєтку. Тут ідеться не про самі речі, а про наше ставлення до них. Ісус застерігає: «Бережіться пристрасті до речей, глядіть, як би це не поглинуло вас». Ми день і ніч працюємо, щоб придбати більше речей. Іноді ми вважаємо: «Якщо в мене буде та чи інша річ, моє життя стане кращим». Але Писання свідчить, що життя не залежить від того маєтку, яким ми володіємо. Саме про це говорить Ісус у притчі про багача, в якого «гойно нива вродила була. І міркував він про себе: «Порозваляю клуні свої, і просторніші поставлю, і позбираю туди пашню свою всю та свій достаток. І скажу я душі своїй: «Душе, маєш багато добра, на багато років складеного. Спочивай, їж та пий, і веселися!» Бог же до нього прорік: «Нерозумний, — ночі цієї ось душу твою зажадають від тебе, і кому постане те, що ти був наготовив?» Так буває і з тим, хто збирає для себе, та не багатіє в Бога» (Лк. 12:16–21).

Бог каже такій людині: «Ти нерозумний!» Людина може запитати: «Чому ж я нерозумний, я ж успішний бізнесмен!» Але кому дістануться всі твої багатства після твоєї смерті? Не тобі! Хоча багатство могло б бути й твоїм: «Збирайте собі скарби на небі!»

«Отож, умертвіть ваші земні члени: розпусту, нечисть, пристрасть, лиху пожадливність та зажерливість, що вона ідолослуження» (Кол. 3:5). Тут слово «зажерливість» поставлене поряд зі словами, що означають моральну нечистоту. Тут йдеться про нестримну тягу до чуттєвої насолоди і пристрасть до володіння матеріальними цінностями. Бог називає це ідолослужінням. Те, що ми ставимо вище від Бога, — це ідолопоклонство.

І знаєте в чому ключ до звільнення від зажерливості? Він захований у тому уривку, із якого ми починали: «Будьте життям не грошолобні, задовольняйтеся тим, що маєте» (Євр. 13:5), а також: «Великий же зиск — то благочестя із задоволенням» (1 Тим. 6:6).

Чи можна бути благочестивим без задоволення? Так. Але бути благочестивим і задоволеним — велике надбання, «бо ми не принесли в світ нічого, то нічого не можемо й винести» (1 Тим. 6:7).

Хочете почути ще дещо не зовсім приємне для нас? У Євангеліях від Матвія та Луки Ісус обіцяє нам усього два блага: їжу та одяг. Але цього так мало, нам треба ще так

багато всього! Та якщо я невдоволений цими двома благами, то в мене ненаситне серце. Я бажаю більше від того, що мені потрібно, щоб бути задоволеним. «А ті, хто хоче багатіти, упадають у спокуси та в сітку, та в численні нерозумні й шкідливі пожадливості, що втручають людей на загладу й загибель» (1 Тим. 6:9). Бажання збагачуватися затягує і зрештою знищує нас. Якщо людина вільна від цієї пристрасті, якщо вона повністю задоволена тим, що має, вірить, що Господь турбується про неї, і збирає свої скарби на небі, віддаючи їх тим, хто потребує, то чи будуть у такої людини проблеми з грошима? Ні. Тому що проблеми з грошима пов'язані не з нашим банківським рахунком, а з нашим сердечним рахунком. Річ не в заробітку, не в бюджеті. Усе це необхідно, але зрештою Біблія вчить нас, що проблема не в нашій кишені, а в нашому серці.

Як же нам набуті невибагливості та задоволення? Хто може дати задоволення серцю, котре ніколи не буває задоволеним? Те ж саме грецьке слово «задоволення» ми несподівано помічаємо в іншому уривку: «Досить тобі Моєї благодаті, — бо сила Моя здійснюється в немочі» (2 Кор. 12:9). Грецьке слово «досить», яке вживається тут, відповідає тому ж грецькому слову, яке використовується в уривках, процитованих вище. Його буквальный переклад — «мати достатньо сили». Тобто Господь говорить у цьому уривку до апостола Павла: «Сили Моєї благодаті для тебе достатньо, а ця сила проявляється у твоїй слабкості». Коли ми надіємося на Бога, у нашому серці Божа сила і ми надіємося на Його благодать, яка здатна зробити нас задоволеними, негрошолобними й незажерливими. Ця сила походить від Нього. Звичайно, це не означає, що ми маємо оселитися в печері й нічого не купувати. Це не означає також, що я не повинен бережливо ставитися до того, що маю. Це означає, що я усвідомлюю, що Бога мені достатньо, що я маю повне задоволення в Ньому й переконаний, що Він забезпечує мене всім необхідним. Бог каже: «Моя благодать — це твоє задоволення і внутрішня сила». І тому проблеми, які виникають у вас із грошима, не можна вирішити, примноживши рахунок у банку. Їх можна подолати, лише змінивши своє серце. Перестаньте боятися майбутнього, але довіртеся Богові. Не турбуйтеся занадто, але покладайтесь на Бога. Не накопичуйте багатства для себе, але діліться з тими, хто потребує. Тоді ваше серце стане вільним та задоволеним.

Брюс Вілкінсон

<http://www.god.in.ua/?p=1329>



ЗАМАСКОВАННИЙ ІДОЛ

Святе Письмо обох завітів наполегливо застерігає нас від ідолів; здається, для нас, людей, що живуть у світі, зовсім не схожому на світ апостолів і пророків, ці застереження просто зайві. Якесь непотрібна архаїка.

Ніхто не скандує «Велика Артеміда Ефеська!», ніхто не приносить жертв Зевсові, ніхто, тим більше, не спалює немовлят у жертву Ваалові. Чи означає це, що вмовляння апостола «Дітоньки! Бережіться від ідолів» (1 Ів. 5:21) нас більше не стосується? Ні, на жаль. Ми живемо у світі, повному ідолів, — навіть якщо не помічаємо цього.

Одна з причин полягає в тому, що ми звикли відносити поклоніння взагалі — й ідолопоклонство зокрема — у сферу «релігії» як «організоване поклоніння надприродним силам». Але поклонятися можна і цілком поцейбічним реальностям — наприклад, власним задоволенням, як пише апостол про деяких, що «шлунок їхній бог» (Флп. 3:19), або генію божественного імператора — саме відмова поклонятися йому і викликала гоніння на християн I–III ст.

Ідол — це те, що є предметом поклоніння, не будучи при цьому Богом. Що таке поклоніння? Не просто прояв поваги — нам, наприклад, заповідано шанувати батьків, пастирів, царів і взагалі одне одного.

Поклоніння вбачає в комусь або чомусь цінність, що перевершує всі інші цінності. Поклоніння імператорові, наприклад, означало проголошення «я не визнаю над собою влади більшої, ніж твоя влада».

Якщо найвищою цінністю в житті є партія, нація, батьківщина, демократія, прогрес, наука, мистецтво — що завгодно, що не є Богом, — це ідолопоклонство. Причому всі ці речі не обов'язково погані самі собою. Утім, якщо саме вони, а не Бог, стоять

у центрі вашого життя, ваше серце віддане ідолам, а не Богові.

Чому люди віддають свої серця ідолам?

Дві найглибші потреби людини — це потреба в спільності з іншими людьми і в осмисленості свого життя. Це частина нашої природи, більш глибока, ніж їжа або стать.

За словами отця Олександра Меня, в історії тисячі людей відмовлялися від усіх тілесних радостей і добровільно обирали життя в суворому самообмеженні, бо бачили щось важливіше й бажаніше.

Ця потреба в спільності та осмисленості сильніша, ніж навіть інстинкт самозбереження — послідовники релігій та ідеологій охоче віддавали свої життя, щоб підтвердити вірність своїм соратникам або переконанням.

Річ тут часто навіть не в обіцянках посмертної нагороди. Камікадзе вмирили за імператора і Японію, нацисти — за торжество арійської раси, а комуністи — за світле майбутнє всього людства, не вірячи в жодну посмертну відплату.

Вони вмирили, бо цінували єдність зі «своїми» більше за саме життя. Імператор і Японія, арійська раса або пролетаріат давали їм почуття того, що їхнє життя має сенс і цінність.

Квазірелігія, яка досі по всьому світу найбільш ефективно спонукає людей убивати або вмирати — націоналізм — який сам собою не цікавиться посмертною відплатою, хоча й може потрохи красти в християнства обітницю вічної розради своїм adeptам. Люди йдуть вбивати й вмирати за свою приналежність до племені.

З погляду adeptів кожної з цих ідеологій, прихильники інших перебувають у тяжкому божевіллі; з погляду будь-якого націоналізму, сусідський націоналізм є втіленням зла.

Ідолопоклонство залишається сер-

йозною, якщо не сказати, головною, проблемою для нас, сучасних християн. Біда в тому, що ідол, по-перше, маскується, по-друге, поклоніння йому видається чимось само собою зрозумілим.

Почнемо з маскування. На ідолі звичай немає великого напису «Ідол. Приймаю поклоніння на порушення першої та другої заповідей». Ідол толерантний, він нічого не має проти християнства. Більше того, він не проти того, щоб саме його adeptи й називали себе істинними християнами. Це Новий Завіт забороняє бути ідолопоклонником; ідоли, зі свого боку, нічого не мають проти Нового Завіту.

Люди шукають приліпитися до чогось — до нації, до політичної партії, до «світового співтовариства», до чого завгодно. До чогось, що дає їм почуття приналежності до чогось великого й хорошого, важливого й гідного. До якихось людей, про яких можна з невимовним почуттям сказати «наші».

А потім починають люто сперечатися про те, чия Артеміда Ефеська краща й достойніша поклоніння. Якби то тільки сперечатися — убивати одне одного. Усе це тяжке збочення.

Але сама наявність збочень указує на існування норми — певний природний потяг, який має свою належну мету, але збився з курсу й повернув на невідповідний об'єкт. Так і в духовній сфері — наше прагнення належати й жити осмисленим і гідним життям указує на щось справжнє і реальне.

Ми створені для спілкування з Богом і Його святими. Як сказав блаженний Августин, «*Ти створив нас для Себе, і неспокійне серце наше, поки не заспокоїться в Тобі*». Ідолопоклонство — це головна трагедія людської історії. Як сказав пророк, «*бо дві речі лихі Мій народ учинив: покинули Мене, джерело живої води, щоб собі подовбати водозбори, водозбори поламани, що води не тримають*» (Єр. 2:13).

У нас є спільність, до якої ми належимо, — це Небесний Єрусалим, де править Христос, де живуть ангели і святі. «Наші» — це святі з усіх народів. Наше життя сповнене глибокого змісту — ми покликані на службу самим Царем Усесвіту. Саме в Бога ми повинні шукати сенсу нашого життя.

Сергій Худієв

http://pravoslavnews.com.ua/articles/nacionalisty_ta_idoly/



ДЕСЯТЬ КАР ЄГИПЕТСЬКИХ

Десять кар єгипетських — десять знамень, які Господь Бог послав на Єгипет, щоб переконати фараона відпустити євреїв із рабства. Фараон здався після десяти кар, тоді й відбувся вихід ізраїльського народу з Єгипту в землю обітовану.

Біблія докладно розповідає про десять єгипетських кар у Книзі Вихід (7:8–12:31), а також згадує цю подію в Книзі Псалтир (77:41–51; 104:26–36). Якщо уважно прочитати уривки з цих псалмів, то легко помітити, що в кожному з них описані не всі єгипетські карі, а лише деякі, вибірково. Але якщо сумістити опис єгипетських кар з обох уривків, то вийде опис усіх десяти кар. Цими карами були принижені й посоромлені єгипетські боги й ідоли, які виявилися мертвими й нездатними захистити сфери своєї діяльності (воду в річці Ніл, худобу, здоров'я людей, життя первістків тощо). Розглянемо кожну з десяти кар докладно.

ПЕРША КАРА: ВОДА ПЕРЕТВОРИЛАСЯ НА КРОВ (Вих. 7:19–24)

Перша кара — перетворення води в річці Ніл на кров, унаслідок чого вся риба загинула, а річка засмерділася.

Проти чого ж була спрямована ця кара?

Стародавні єгиптяни вважали річку Ніл одним із божеств, якому Єгипет був зобов'язаний своєю появою на світ, своїм існуванням і процвітанням. У багатьох стародавніх текстах підкреслено космічність Нілу, його небесний і підземний характер. Існували уявлення, згідно з якими по небесному Нілу вдень пливе човен Сонця. Під землею теж є Ніл, по ньому Сонце, опустившись за обрій, мандрує вночі. Образ підземного Нілу був тісно пов'язаний зі смертю, із душами померлих і судом над ними в потойбічному житті.

Образом Нілу був бог Хапі, якого зображали у вигляді огрядного чоловіка з посудинами в руках, із яких летіть вода. Його шанували як того, хто забезпечує вологою та врожаєм. Сам Ніл населяли добрі та злі божества в образах тварин: крокодилів, гіпопотамів, жаб, скорпіонів, змії. Батьком Хапі був первісний океан Нун.

Інше божество — Хнум (якого єгиптяни шанували як бога-творця, який створив людину на гончарному крузі) — також уважали хоронителем витоків Нілу й зображали у вигляді людини з головою барана зі спіралью закрученими рогами.

Ще одне божество — Себек — у єгипетській міфології вважали богом води й розливу Нілу. Оскільки його священною твариною був крокодил, то його найчастіше зображали у вигляді людини-крокодила або людини з головою крокодила.

Єгиптяни поклонялися не лише Нілу й ідолам-заступникам Нілу, але й деяким особинам риб, які водилися в цій річці.

Щоб посоромити всі ці єгипетські божества, Господь Бог перетворив воду Нілу в кров, і в результаті вода стала непридатною для пиття та зрошення землі, а також уся риба вимерла.

Варто зауважити, що єгипетські чарівники змогли повторити це чудо, що спричинило ще більше ожорсточення серця фараона.



ДРУГА КАРА: ЖАБИ (Вих. 8:1–14)

У Стародавньому Єгипті з головою жаби зображували чоловічі божества, що персоніфікували стихії: Хук (нескінченність), Нун (вода), Кук (темрява) й Амон (повітря). Їм відповідали жіночі божества, яких зображали зі зміїними головами.

Жабам приписували владу над розливами Нілу, від яких залежав урожай. Маленькі жаби з'являлися в річці за кілька днів до її розливу, і тому їх вважали вісниками родючості. Крім того, у Єгипті існувало повір'я, начебто жаба мала здатність самозародження, тому її зв'язували із загробним культом і воскресінням після смерті. Її вважали священною твариною давньоєгипетської богині родючості Хекет — одного із символів безсмертя, і зображали у вигляді жаби або жінки з жабою на голові. Уважали, що богиня-жаба допомагала породіллям, а в загробному царстві — воскресінню померлих.

Господь Бог посміявся над марновірством єгиптян і над їхніми божествами, наславши на весь Єгипет полчища жаб. За словом Мойсея, жаби вийшли з річки Ніл і наповнили всі житла єгиптян.

Чарівники теж змогли імітувати це чудо, але оскільки вони не змогли позбавити країну від навали жаб, фараон переконався в Божій перевазі й навіть попросив Мойсея й Аарона помолитися про нього, пообіцявши Мойсеєві, що він відпустить ізраїльський народ у пустелю на якийсь час. Однак невдовзі він озлобився й передумав.

ТРЕТЯ КАРА: ВОШІ (Вих. 8:15–19; Пс. 104:31)

Стосовно цієї кари думки богословів розділилися. Відповідно до перекладу Септуагінти (грецького перекладу Старого Завіту), після удару жезла із землі з'явилося безліч «скнипів». Колишні скнипами називали вошей. Однак давньогрецькі філософи Філон і Оріген думали, що це були мошки й комарі — звичайний бич Єгипту в періоди повені Нілу. Вживання цього терміну давньогрецькими авторами — Феофрастом, Аецією, Аристофаном показує, що він міг позначати й трав'яну вошу, і хробаків, і бліх.

Так чи інак, ця кара була спрямована на посоромлення єгипетських божеств землі, неба, повітря й здоров'я, які були не в змозі захистити людей і худобу Єгипту від навали комах.

Чарівники не змогли відтворити це чудо й розписалися у власному безсиллі, визнавши цю кару «перстом Божим». Вони припинили змагатися з Мойсеєм, визнали силу Бога й тому почали радити фараонові відпустити євреїв за словом Мойсея.

ЧЕТВЕРТА КАРА: РОЇ МУХ (Вих. 8:20–32)

Хмари мух покрили людей і наповнили будинки єгиптян. За словами Філона, «комаха, яка послужила знаряддям четвертої кари, поєднувала властивості мух і собак, відрізнялася лютістю й



невідступністю. Здалеку, як стріла, неслася вона на людину або тварину, стрімко нападаючи, упивалася жалом у тіло й ніби прилипала до нього» (Тлумачна Біблія Лопухіна). Можливо, це були гедзі, що не давали спокою єгиптянам і їхнім чередам.

Головний урок цієї кари полягав у тому, що Бог відкрито виявив фараонові й усім єгиптянам відмінність між ними та ізраїльтянами, тому що рої мух були скрізь, крім області Гесем, у якій жили євреї; вони були в усіх будинках, крім будинків ізраїльтян.

Такий поділ між двома народами й місцями їхнього замешкання в Єгипті показав фараонові, що Бог Ізраїля є Господом, який посилає ці кари, і що саме Він є Богом над Єгиптом, перевершуючи за силою та могутністю всі єгипетські божества й ідоли.

П'ЯТА КАРА: МОРОВИЦЯ
(Вих. 9:1–7)

Моровиця — це хвороба тварин. Сильний удар по єгипетських богах. Бик і корова вважалися головними божествами єгиптян і були священними тваринами Єгипту. Їм приносили жертви й кадіння. Биків у великій розкоші тримали в багатьох єгипетських храмах. Після смерті такого бика бальзамували й із пишною церемонією, яка пасує хіба що царям, ховали у величному саркофазі. Крім того, багато єгипетських божеств зображували з головою або тулубом бика чи корови.

Так, Апіса вважали богом родючості; його зображували в образі бика із сонячним диском. Амона, покровителя міста Фіви, бога повітря й урожаю, зображали з головою людини, а іноді бика чи барана, із двозубою короною й довгим скіпетром у руці. Міфічну богиню Ісиду часто зображали як жінку з рогами корови й сонячним диском на чолі. Хатхор — богиня любові й долі, богиня неба, годувальниця фараонів і володарка далеких країн — зображалася у вигляді корови або жінки з рогами корови, іноді тільки з одними вухами. Взагалі єгиптяни багатьох своїх богів зображали з головами або тілами тварин. Проти віри в цих богів і була спрямована п'ята кара.

Отже, худоба єгиптян, яка паслася на полях, загинула від моровиці, а в ізраїльтян не загинула жодна тварина.

ШОСТА КАРА: ГНОЯКИ
(Вих. 9:8–12)

Багато богословів уважають, що це було щось на зразок чорної віспи. Ця кара вразила і людей, і тварин, і навіть чарівників після того, як Мойсей за словом Господа Бога підкинув сажу до неба.

Наказ підкинути взятую з печі сажу має стосунок до одного з древніх релігійних звичаїв Єгипту. Розвіювання за вітром попелу від жертв на честь бога Сету (бог зла й невдачі), за віруваннями єгиптян, відвертало зло, пристріт або порчу від усіх тих меж, куди він потрапляв. Але тепер кинута Мойсеем сажка рознесла не добробут, а прокляття від Бога Ізраїлевого, спричинивши гнояки на тілах людей і худоби.

Крім усього іншого, той факт, що чарівники не змогли захистити себе й фараона від гнояків на тілі, став свідченням безсилля єгипетських богів-цілителів на чолі з Ісидою, які не змогли запобігти шостій карі, посланій на Єгипет Богом Ізраїля.

СЬОМА КАРА: ГРАД
(Вих. 9:17–35)

Відразу слід зазначити, що це був не просто град, а дуже великий град: розміром приблизно з апельсин. Крім того, цей град супроводжували блискавки. Перш ніж пішов град, Бог зробив єгиптянам милосердне попередження, щоб вони зібрали свої череди й відвели їх в укриття. І от у всьому Єгипті випав град і побив усе, а в краї Гесем, де жили євреї, граду не було.

Знаковим у цій карі було те, що ті єгиптяни, які прислухалися до Господнього слова, поспішно зібрали своїх рабів і свої череди й так урятували їх від загибелі. Тим самим Господь Бог продемонстрував фараонові й усьому Єгиптові, що слухняних Богові очікує життя, а тих, хто противиться Богові, — смерть.

Ця кара була спрямована проти богів неба, повітря, дощу й родючості, яким фанатично поклонялися єгиптяни на чолі з фараоном, і які були не в змозі захистити свій народ від цієї кари. Однак фараон барився, його серце залишалося запеклим.

ВОСЬМА КАРА: САРАНА
(Вих. 10:1–20)

Покарання сараною було одним із найвідчутніших. Сарана налетіла великими хмарами й з'їла всю зелень, яка залишилася після сьомої кари. Наприкінці дня вона вкрила поверхню землі на 12 см і наповнила землю смородом.

Ця кара була спрямована проти богів землі, урожаю й родючості. Ось лише деякі з них: Осіріс, Птах, Апіс, Мін, Нехебкау та інші. Єгиптяни переконалися, що всі ці численні божества не в змозі захистити свій народ від чергової кари Бога Ізраїлевого, унаслідок чого вся країна залишилася без урожаю й практично була приречена на голод.

Після цього навіть слуги фараона переконалися в необхідності відпустити євреїв. Яскравим досягненням цієї кари стало визнання фараоном свого власного безсилля й гріховності перед Богом Ізраїля.

ДЕВ'ЯТА КАРА: ТЕМРЯВА
(Вих. 10:21–27)

Покаравши Єгипет темрявою, Бог продемонстрував безсилля єгипетського божества Ра, якого вважали богом сонця. Суцільна темрява над Єгиптом тривала три дні. А там, де жив Ізраїль, було світло. «Триденний морок, що оповив Єгипет, був очевидним доказом безсилля верховного бога Ра, бога сонця, що підкорився тепер волі Всевишнього й виявився неспроможним дати своїм поклонникам хоча б промінчик світла» (Тлумачна Біблія Лопухіна). Крім верховного бога Ра, були посоромлені й інші боги сонця й світла, такі як: Атон, Гір, Атум, Хепри, Мневіс.

ДЕСЯТА КАРА:
СМЕРТЬ ПЕРВІСТКІВ
(Вих. 11, 12)

Це було найстрашніше покарання для єгиптян. Але якби не ця кара, то євреї до сьогоднішнього дня були б рабами в Єгипті.

Десята кара була спрямована, по-перше, проти богів-захисників фараона (таких як бог Гір і богині Сатіс, Сихмет і



	Кари	Реакція фараона
1	Кров (Вих. 7:20)	«І стало запеклим фараонове серце...» (Вих. 7:22)
2	Жаби (Вих. 8:2)	Фараон просить зупинити кару, обіцяє відпустити євреїв (Вих. 8:4), але після полегшення знову ожорсточується (Вих. 8:11)
3	Воші (Вих. 8:17)	«Та серце фараона було запеклим...» (Вих. 8:15)
4	Рої мух (Вих. 8:20)	Фараон просить молитися за нього, обіцяє відпустити євреїв (Вих. 8:24), але знову ожорсточується (Вих. 8:28)
5	Моровиця худоби (Вих. 9:6)	«І стало фараонове серце запеклим...» (Вих. 9:7)
6	Гнояки (Вих. 9:10)	«І вчинив запеклим Господь фараонове серце...» (Вих. 9:12)
7	Град (Вих. 9:23)	Фараон визнає свою вину (Вих. 9:27), обіцяє свободу євреям (Вих. 9:28), але знову ожорсточується (Вих. 9:35)
8	Сарана (Вих. 10:13)	Фараон ставить умови (Вих. 10:11), кається і просить помолитися про нього (Вих. 10:17), але знову не відпускає євреїв (Вих. 10:20)
9	Темрява (Вих. 10:22)	Фараон знову ставить умови (Вих. 10:24), і «вчинив запеклим Господь фараонове серце» (Вих. 10:27)
10	Смерть первістків (Вих. 12:29)	Фараон і єгиптяни просять євреїв поспішно залишити Єгипет (Вих. 12:31–33)
Бог багаторазово показував Свої чуда й знамення в землі єгипетській, щоб єгиптяни й усі навколишні народи могли зрозуміти, що Він — Господь!		

Уто), а також на останнє божество Єгипту — фараона.

Віддавна єгиптяни поклонялися фараонам, як богам. І вважали, що багато єгипетських богів у минулому були фараонами. Та Господь розвіяв марновірство про те, що фараони є або стають богами. Неспроможність фараона захистити свій народ і свою власну родину від смерті первістка спростувала претензії фараона на звання бога.

Тієї ночі, коли вмерли всі єгипетські первістки, згубник пройшов повз будинки ізраїльтян, одвірки яких були помазані за повелінням Божим кров'ю ягняти. На згадку про це було запроваджено свято Пасхи.

Крім усього іншого, десята кара, на думку багатьох богословів, є відплатою за всіх ізраїльських хлопчиків-немовлят, убитих у Єгипті за повелінням фараона (Вих. 1:22).

ВИСНОВОК

Єгиптяни були ідолопоклонниками. Вони вважали, що їхні божества сильніші від усіх інших богів. Десять кар показали, що Бог Ізраїля є єдиним істинним живим Богом.

В описі історії про десять кар часто повторюється фраза: «І ви будете знати, що Я — Господь!» (Вих. 6:7; 7:5; 8:18;

10:2; 14:4). Ця фраза підкреслює сенс усього, що відбувається. Господь хотів показати і єгиптянам, і євреям, що Він є істинним Богом — Богом неба і землі, а також Богом ізраїльського народу. Тому навіть самому фараонові Бог сказав у самий розпал покарання: «Але Я для того залишив тебе, щоб показати тобі Мою силу, і щоб оповідали про Ймення Моє по всій землі» (Вих. 9:16).

Завдяки тому, що відбулося в Єгипті, славне Ім'я Господа Бога було звіщене по всій землі. І сьогодні немає виправдання людям, які чули про десять єгипетських кар, але продовжують поклонятися іншим богам та ідолам.

Сучасним людям не варто забувати, що десять єгипетських кар є не лише демонстрацією Божої сили й влади над силами природи й долею людства, але й попередженням про покарання, яке чекає в майбутньому на людей, які противляться Богові і Його Слову.

За матеріалом
Романа та Євгенія Сверлових
«Десять кар єгипетських»,
Біблійний дискусійний клуб,
www.cogmtl.net/Articles/138.htm

На мотив Псалма 6

Не карай мене, Боже,
У гніві своєму.
Не завдай мені кари
В своїм персерді.
Я слабка, я не можу...
Душа моя рветься
Рахувати удари
І благи умерти...
Та хіба у шеолі
Хтось звеличує Бога?!
Я стомилась стогнати
І ридати щоночі,
І питати у долі:
«Де моя допомога?!»

Ні! Я буду співати
І дивитись у очі...
У Ісусові очі,
Співчутливі, ласкаві,
Що приймають благання
І чекають розмови.
Я радіти так хочу!
Геть шептання лукаві
І чужі поривання.
Я є дух! Я готова!
Я до тебе схиляюсь,
Терпеливий мій Отче...
Ти не в гніві караєш
І навчаєш з любов'ю.

Ти прости мене — каюсь:
Серце страхом тріпоче...
Ти мене піднімаєш
Й наповняєш Собою...
Мій Цілителю, Порадник!
Не тремтять мої кості.
І душа укріпилась,
Прославляючи Бога!
Свої руки до мене
Подаєш з високості,
Щоб я знову світилась
І збиралась в дорогу.

Галина Левицька



Боб Бьоркл — президент Східноєвропейської місії (Даллас, США) та співзасновник організації «Характер Інтернешнл»

— Розкажіть, будь ласка, про себе і свою особисту зустріч з Ісусом Христом.

— Я став християнином у підлітковому віці. Із моїм дорослішанням, зростало й

моє розуміння Бога. Моя дружина й діти також християни. Я був старійшиною, дияконом та керівником місії в різних церквах. Я вірю, що обов'язком кожного християнина є поширення Євангелії Ісуса серед тих, хто є духовно загубленим, саме там, де цей вплив є неймовірно важливим. Як президент Східноєвропейської місії піклуюся про розповсюдження Слова Божого та біблійної літератури більш ніж двадцятьма мовами в понад 30 країнах світу.

— Із ким Ви співпрацюєте в Україні?

— Мене запросили до співпраці з українськими освітянами, які відкриті для отримання нових знань і проведення навчання персоналу в школах. Я не бачив жодної іншої країни, де настільки великим було б бажання провести тренінги «Виховання характеру» для великої кількості педагогів. Це благословення для країни. Тренінги відбулися в університетах та центрах підвищення кваліфікації в багатьох областях України, ми побували в Києві, Івано-Франківську, Чернівцях, Житомирі, Черкасах, Одесі.

Разом із Всеукраїнським благодійним фондом «Східноєвропейська гуманітарна місія», який займається розповсюдженням Біблій та біблійної літератури в Україні, сприяє виданню християнського педагогічного часопису «Слово вчителю», налагоджуємо співпрацю з адміністрацією, управлінським апаратом, освітянами, щоб наша програма була максимально ефективною та успішною.

— На чому базуються тренінги «Виховання характеру»?

— Для викладання курсів «Виховання характеру» в різних містах України ми зібрали досвідчених фахівців у сферах освіти та психології. Серед них доктор наук Джон Кук, Чарльз і Лінда Ландрет та інші, які приїждять зі США, щоб поділитися своїми знаннями. Це спільний проект, адже українські педагоги беруть активну участь у роботі — ко-

СТАНДАРТ ДОБРОЧЕСНОЇ ПОВЕДІНКИ

ригують, вдосконалюють, доповнюють отриману інформацію, щоб ефективно допомагати дітям готуватися до життя згідно з християнськими цінностями.

— Яка стратегічна мета Вашого служіння?

— Я був одним із засновників організації «Характер Інтернешнл». Разом із Чарльзом та Ліндою Ландрет ми побачили, що погана поведінка дітей є причиною хаосу як у класах, так і вдома. Непослух та погана поведінка безпосередньо пов'язані з відсутністю поваги до батьків та інших дорослих, браком відповідальності за свої вчинки, брехнею, відсутністю мужності захищати правду й добро, нерозумінням того, як гідно поводитися з іншими. Оскільки я був членом Ради Східноєвропейської місії та багато подорожував у Європі, то зрозумів, що ця ситуація є характерною для багатьох країн. Я вирішив створити проект, який би інформував учнів та батьків про необхідність та серйозність раннього виховання якостей характеру, які допоможуть їм досягнути успіху в житті. Хоча багато батьків та вчителів хочуть, щоб їхні діти були відповідальними, виявляли повагу, вони, можливо, не зовсім уявляють, як виховати їх такими, як прищепити їм християнські цінності.

Цей курс базується на біблійних принципах, які записані в Другому посланні до Тимофія: «Усе Писання Богом натхнене, і корисне до навчання, до докору, до направи, до виховання в праведності, щоб Божа людина була досконала, до всякого доброго діла готова» (3:16–17) і в Книзі Приповістей: «Привчай юнака до дороги його, і він, як постаріється, не уступить з неї» (22:6).

— Американська та українська культури зовсім різні. Чи не виникає труднощів у розумінні й тлумаченні понять, цінностей, цілей?

— Зрозуміло, що США та Україна мають різну мову, різну культуру. Є такий вислів: «втрачено при перекладі». Звичайно, відмінності в культурах можуть призвести до непорозуміння. Хоча ми поділяємо багато цінностей і цілей, їхнє досягнення та застосування на практиці має бути адаптоване до української культури. Але я прагну знаходити єдність у різноманітті. Українці дуже люб'язні, гостинні та розуміють

людей. Поки ми виявляємо терпіння та ставимось із розумінням одне до одного, будь-які непорозуміння можна обговорити й усунути. Хочу підкреслити, що ми викладаємо не американську програму, а програму, засновану на загальнолюдських цінностях.

— Чи знайомі Ви з українською системою освіти: що Вам імпонує, а що дивує чи непокоїть?

— Я здобув учений ступінь у галузі інженерії та бізнесу, тому особисто я не настільки детально знайомий із системою освіти, як хотів би. Однак моя дружина викладала математичні дисципліни в США учням 7-го і 8-го класів, і я бачу, що в обох країнах учителі люблять і турбуються про своїх учнів. Я також відзначив, що люди в Україні роблять великий акцент на освіті, і це добре. Кількість учнів у класах в українських школах значно відрізняється від американських. Відповідно, способи викладання мають стати більш творчими, щоб діти в Україні гарантовано отримали якісну освіту з «виховання характеру» та інших дисциплін. Незважаючи на те, що вчителі іноді мають обмежені ресурси, вони сміливо й творчо вирішують проблеми. Я вірю, що в усьому світі вчителі розуміють, що діти — це майбутнє країни. Саме тому вони повинні бути готовими до будь-яких несподіванок у своїй роботі з виховання особистості, тобто бути готовими зробити свій внесок у розвиток суспільства та нації.

— Чи могли б Ви порівняти ставлення вчителів США й України до Бога, Біблії, віри?

— Учителі — це особистості. Вони можуть мати різні вірування, бути різних віросповідань. Цей спектр варіюється від атеїзму до глибокої віри в Бога, що може прямо чи опосередковано відобразитися на викладанні в класі. У США з 1962 року вчителям законом заборонено навчати Біблії в державних школах. Менше ніж рік потому вчителям заборонили молитися з учнями на території державних шкіл. Минуло 56 років і вже можна говорити про результат: показники академічної успішності знизилися, збільшилась кількість проблем із поведінкою в школі, до вчителів стали ставитися зневажливо. Усі наші дії мають наслідки. Сьогодні в більшості державних шкіл за порядком стежить один або й кілька поліцейських, але все одно реєструють випадки жорстокої поведінки та насильства серед учнів.

Люди в США вражені моїми розповідями про те, що більш ніж у половині державних шкіл України є Біблії, і їх читають та вивчають на уроках. Я завжди чую коментар: «Хотілося б, щоб і ми могли це робити в Америці». Мені дуже імпонує відкритість сердець українських учителів і вихователів.

У США ставлення вчителів до Бога є дуже особистим питанням і відкрито не обговорюється в державних школах, навіть якщо вчитель віруючий. Про віру та Бога можна говорити виключно з учителями, які є твоїми близькими друзями чи колегами. Учителі в Україні, схоже, більш відкрито про це говорять, ніж їхні колеги в США. Незважаючи на те, що різняться думки та ставлення до Бога, Біблії, релігії та віри, люди готові до відкритої та відвертої дискусії на ці теми.



Боб Бьоркл з подружжям Ландрет на тренінгу в м. Житомирі. Чарльз Ландрет — співзасновник організації «Характер Інтернешнл», провідний тренер семінару «Характер для дітей», Лінда Ландрет — авторка програми та семінарів «Характер для дітей»

— Чи простежуються зараз у США позитивні зміни щодо викладання Біблії в державних школах?

— Наразі продовжує діяти заборона на викладання Біблії в американських державних школах; проте деякі люди зараз намагаються отримати дозвіл вивчати Біблію в курсі літератури чи історії. Приватні школи мають право викладати за власною навчальною програмою, і в багатьох із них вивчають Біблію та біблійні історії.

— Беручи до уваги досвід США, про яку небезпеку в сфері освіти потрібно пам'ятати українцям?

— Я рекомендую поінформувати місцевих учителів, адміністрацію та державних службовців про актуальність, причини появи курсу «Виховання характеру» та його переваги ще до початку навчання. Як відомо, іноді нові програми можуть викликати низку запитань: «Чому тут, чому зараз і чому моя дитина?» Можна навести багато прикладів, як після навчання за цим курсом покращилась поведінка в класах, діти стали більш успішними в навчанні, відбулися позитивні особистісні зміни. Це крок до побудови суспільства, яке живе згідно із загальнолюдськими цінностями, де люди успішні як на роботі, так і в особистому житті.

— Яким було найбільше випробування Вашого характеру в Україні та як Ви з цим упоралися?

— Я знаю, що через культурні та соціальні відмінності між США та Україною потрібно постійно пам'ятати, що деякі мої вчинки чи поведінку люди можуть неправильно зрозуміти й по-своєму інтерпретувати. Саме тому я намагаюсь поводитись так, щоб жодним чином не порушити високі стандарти доброчесної поведінки.



Розмовляла Дарія Новікова, директор ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія»

Тренінг «Виховання характеру» в м. Києві



Міністерству освіти і науки України
Громадській раді з питань співпраці з
Церквами та релігійними організаціями
при Міністерстві освіти і науки України

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

№ 1/9-415 від 03 липня 2018 року

Департаменти (управління) освіти і науки обласних,
Київської міської державних адміністрацій
Обласні заклади післядипломної педагогічної освіти

Щодо вивчення у закладах загальної середньої освіти
навчальних предметів у 2018/2019 навчальному році

ШАНОВНІ КОЛЕГИ!

Міністерство освіти і науки України надсилає для практичного використання інструктивно-методичні рекомендації щодо вивчення у закладах загальної середньої освіти навчальних предметів у 2018/2019 навчальному році, розроблені спільно з Національною академією педагогічних наук України та Інститутом модернізації змісту освіти. Просимо довести їх до відома вчителів закладів загальної середньої освіти.

З повагою заступник Міністра Павло Хобзей

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКЛАДАННЯ КУРСІВ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ У 2018–2019 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

тризм, дитиноцентризм тощо — як на основі наукового осмислення дійсності, так і на скарбах духовного, морального та культурного надбань українського народу й людства загалом, опираючись на духовно-моральні й інтелектуальні здобутки релігійних і світських подвижників істини.

4. Предмети духовно-морального спрямування є акме-освітою, дисциплінами навчально-виховного й етико-культурологічного характеру, що формують систему духовних і моральних цінностей особистості: розвиток від людини розумної (homo sapiens) — до людини духовної (homo spiritus).

5. За роки незалежності в Україні накопичено значний і унікальний досвід духовно-морального виховання: створено навчальні програми, укладено посібники й підручники, підготовлено педагогічні кадри, захищено кандидатські й докторські дисертації з проблем духовно-морального виховання. Водночас викладанням охоплено лише частину дітей дошкільного віку, учнів загальноосвітніх шкіл і професійно-технічних навчальних закладів, студентської молоді, слухачів курсів підвищення кваліфікації закладів післядипломної освіти.

6. МОН України наголошує на першочерговій необхідності забезпечення належної уваги з боку обласних управлінь (департаментів) освіти, директорів шкіл та їхніх педагогічних колективів, батьківської громадськості до виховання дітей і молоді в Україні на засадах традиційних для нашого народу духовних і моральних цінностей (зокрема в контексті національно-патріотичного й духовно-морального виховання).

– вилучення з виховних заходів закладів освіти невластивих для української християнської культури елементів, пов'язаних із ворожінням, чаклунством, магією, окультизмом, спіризмом, які негативно впливають на психологічний розвиток дитини і формують антихристиянський світогляд (наприклад, Хелловін);

– унесення в документи про отримання освіти відомостей про вивчення предметів духовно-морального спрямування;

– пропорційного висвітлення альтернативних теорій походження життя на Землі під час викладання курсів суспільно-гуманітарного і математично-природничого циклів;

– поширення та узагальнення досвіду викладання предметів духовно-морального спрямування в регіонах України на основі створення єдиної електронно-інформа-

ційної платформи;

– вивчення міжнародного досвіду духовно-морального виховання дітей і молоді;

– підтримка всеукраїнських заходів, присвячених проблемам викладання предметів духовно-морального спрямування: «Вихователь року з духовно-морального виховання», «Учитель року з предметів духовно-морального спрямування», «Викладач року з предметів духовно-морального спрямування» та олімпіаду «Юні знавці Біблії» поряд із іншими заходами для педагогів, дітей і молоді;

– інтегрування біблійних засад і духовно-морального компоненту до змісту навчальних дисциплін (література, мова, історія, біологія, хімія, фізика, астрономія, географія тощо).

7. Органам управління освітою, обласним інститутам післядипломної педагогічної освіти, керівникам закладів освіти сприяти:

– подальшому впровадженню викладання предметів духовно-морального спрямування в дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах;

– ухваленню обласних і місцевих програм сприяння викладанню предметів духовно-морального спрямування, активізувати роботу з реалізації вже ухвалених відповідних програм і рішень органів місцевого самоврядування;

– подальшій роботі з підготовки педагогів із предметів духовно-морального спрямування, забезпеченню підвищення їхньої фахової майстерності;

– створенню методичних об'єднань педагогічних працівників із предметів духовно-морального спрямування;

– створенню кабінетів із духовно-морального виховання в навчальних закладах;

– поширенню позитивного досвіду викладання предметів духовно-морального спрямування в загальноосвітніх навчальних закладах, а також виховання на засадах духовно-моральних цінностей у дошкільних навчальних закладах;

– участі педагогів, дітей і молоді в різноманітних конкурсах, виставках, форумах, презентаціях, олімпіадах і турнірах із предметів духовно-морального спрямування;

– уведенню до навчальних програм підвищення кваліфікації всіх категорій педагогічних працівників спецкурсів із духовно-морального виховання особистості;

– забезпеченню навчальним навантаженням вчителів, які викладають предмети духовно-морального спрямування, згідно з навчальною програмою;

– наданню переваги під час розподілу годин варіативної частини вивченню курсів духовно-морального спрямування;

– здійсненню системного методичного супроводу викладання предметів духовно-морального спрямування;

Додаток до листа
Міністерства освіти
і науки України
від 03.07.2018 р. № 1/9-415

– щорічному заслуховуванню інформації про стан викладання предметів духовно-морального спрямування в дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих закладах освіти.

Відповідно до Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів із українською мовою навчання і вивченням етики чи курсів духовно-морального спрямування (додаток № 13 до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 03.04.2012 № 409 в редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 29.05.2014 № 664) у 2018–2019 навчальному році в 5–6 класах продовжується вивчення предмета «Етика» або курсів духовно-морального спрямування. Для шкіл, що користуються іншими Типовими планами, ці курси можуть вивчатися за рахунок варіативної складової у 1–11 класах.

Здійснювати духовно-моральне виховання учнів перших класів в контексті реалізації реформи української школи, здійснюючи з цією метою інтеграцію духовно-морального виховання з іншими предметами, а також у процесі реалізації виховної роботи, ранкових зустрічей, годин групового спілкування тощо.

Міністерством рекомендовано кілька програм з духовно-морального виховання: «Основи християнської етики», «Християнська етика в українській культурі», «Біблійна історія і християнська етика», «Етика: духовні засади».

Викладання основ християнської етики та інших предметів духовно-морального спрямування в закладах загальної середньої освіти відбувається за умови письмової згоди батьків та за наявності підготовленого вчителя. Якщо не всі діти класу відвідують зазначені курси, то, у такому випадку, ці заняття повинні бути в розкладі першим або останнім уроком.

Для належного підвищення кваліфікації вчителів етики та інших предметів духовно-морального спрямування, обміну досвідом, підвищення якості викладання можуть бути створені районні (міські) методичні об'єднання вчителів, творчі групи, кабінети тощо.

Зміст курсів духовно-морального спрямування не передбачає катехізацію, також неприпустимим є нав'язування вчителем власних поглядів у ставленні до тих чи інших Церков, примусу дітей до молитви під час уроків (крім випадків, коли учні та їхні батьки бажають щоб звучала молитва «Отче наш» під час уроків), відвідування церковних служб тощо.

Предмети духовно-морального спрямування слід викладати у тісній співпраці з батьками, інформувати батьківську громадськість про особливості цих предметів, давати батькам можливість відвідувати уроки й позакласні заходи з предметів духовно-морального спрямування.

Програмами з етики та предметів духовно-морального спрямування обов'язково передбачено години резервного часу, які вчитель використовуватиме на власний розсуд. Згідно з Інструкцією з ведення діло-

вої документації у загальноосвітніх навчальних закладах І–ІІІ ступенів (наказ Міносвіти і науки № 240 від 23.06.2000) календарне планування навчального матеріалу здійснюється учителем безпосередньо в навчальних програмах. Можна користуватися також окремими брошурами, зробленими на основі навчальних програм. На основі календарних планів вчителі розробляють поурочні плани, структура і форма яких визначається ними самостійно. Поурочними планами для вчителів можуть слугувати також методичні посібники, що мають гриф Міністерства освіти і науки України. Під час розроблення календарних планів учитель може на власний розсуд використовувати резервні години — планувати проведення практичних, контрольних робіт, семінарів, засідань круглих столів тощо.

Крім того, учитель на свій розсуд може об'єднувати уроки узагальнення і тематичний контроль, зробивши відповідні записи в журналі.

Учнівські зошити з предметів суспільно-гуманітарного циклу переглядаються учителем не рідше, ніж раз на семестр і бал за ведення зошита може (за бажанням учителя) виставлятися в журнал. При виставленні тематичних оцінок учитель на власний розсуд може враховувати або не враховувати оцінку за ведення зошита.

Підручники, посібники, робочі зошити, зошити для контролю і корекції навчальних досягнень тощо, що використовуються на уроках, повинні мати гриф Міністерства освіти і науки України.

Зважаючи на актуальність педагогіки партнерства у сучасній шкільній реформі, варто проводити у рамках духовно-морального виховання школярів години спілкування, учасниками яких є учні, їхні батьки та педагоги. Пропонуємо теми для таких годин спілкування:

1) початкова школа: сімейні цінності, розвиток здібностей та талантів учнів;

2) основна школа: християнські цінності (любов, милосердя, доброта, співчуття, відповідальність тощо) та їх практичне застосування в щоденному житті людини;

3) старша школа: вибір професії, християнський підхід

до праці, співпраці, конкуренції, християнські цінності та створення сім'ї.

З метою вивчення сакральних пам'яток рідного краю, пропонувати учням плерерні уроки, уроки-екскурсії. Наприклад: Києво-Печерський заповідник, Київ; Колегіальний храм, Івано-Франківськ; Святогірський історико-архітектурний заповідник, Святогірськ; Воскресенський собор, Суми; Монастир-фортеця, Бердичів; Монастирський острів, Дніпро; Церква Святого Духа, Потелич; Воскресенський собор тощо. За методичну основу для таких занять пропонуємо взяти засади музейної педагогіки.

Учням старших класів варто запропонувати розробляти соціальні проекти. Наприклад: «Я — волонтер», «Зробимо місто (село) екологічно чистим», «Пасхальний кошик для всіх» та ін. Реалізація таких проектів потребує більше часу, тому для цього найкраще вибрати період канікул, час свят, які відзначаються на державному рівні (Різдво Христове, Воскресіння Господнє).

З метою популяризації та утвердження духовно-моральних цінностей, здорового способу життя у шкільному середовищі для учнів початкової школи запропонувати фізкультхвилинки на етичну тематику.

Впроваджувати інтегровані заняття з християнської етики, трудового навчання, предметів художньо-естетичного циклу. Виготовлення подарунків, писанок, вітальних листівок — це невід'ємна складова діяльності учнів та педагогів в освітньому закладі, особливо напередодні Свята Миколая, Різдва Христового, Воскресіння Господнього. Мета таких занять: пам'ятати за ближнього, поділитися з ним святковою радістю і подарувати власноруч виготовлений виріб.

Реалізація запропонованих рекомендацій має ґрунтуватися на спільних зусиллях сім'ї, Церкви, релігійних організацій, державних інституцій, закладів освіти, громадських організацій. Лише такий підхід допоможе виховувати високоморальних громадян і патріотів України задля встановлення миру, добросусідства, забезпечення успішного розвитку і процвітання нашої держави.

ЧУДОВИЙ ЗАДУМ ТВОРЦЯ

Конспект заняття для дітей молодшого дошкільного віку

Автор Ольга Тарадайко, вихователь ЗДО № 36 «Пролісок»
відділу освіти Добропільської міської ради Донецької обл.



Тип заняття: інтегроване з природознавчим напрямом діяльності.

Вид заняття: закріплення раніше засвоєних знань.

Програмовий зміст Освітня лінія «Особистість дитини»

Закріпити прості уявлення дитини про зв'язок людини з природою, усвідомлювати свій емоційний стан, настрій. Продовжувати розвивати дрібну моторику рук. Формувати елементарні уявлення про статі, ідентифікувати себе як представника чоловічої або жіночої статі.

Освітня лінія «Дитина у природному довкіллі»

Закріпити знання про властивості піску — він складається з піщинок, їх багато, сухий пісок сиплеться. Ознайомити зі світом навколоземного простору: небо, сонце, місяць, зірки; сонце світить удень, а місяць і зірки вночі, зіставляти день і ніч, світло й темряву. Вміти розпізнавати й називати:

дерева: каштан, дуб, береза, клен, ялинка;
квіти: тюльпан, дзвіночки, ромашка, фіалка, конвалія, айстра, троянда;
птахів: сокола, ворона, горобець, синиця, голуб, папуга, курка, півень, качка;
риб: карась, акул, дельфін;
хижих та домашніх тварин: ведмідь, вовк, лисиця, бегемот, тигр, лев, жираф, заєць, кролик, коза, корова, собака.

Учити бачити красу навколишнього світу, створеного Богом, берегти природу.

Освітня лінія «Дитина в соціумі»

Продовжувати вчити дітей гратися дружно, розвивати поступливість, стриманість, пам'ять, мислення, уяву, формувати культуру поведінки. Уміти правильно називати своє ім'я. Виховувати моральні якості: доброту, повагу до батьків, любов до ближнього, дбайливе ставлення до природи, вдячність.

Освітня лінія «Дитина у світі культури»

Розвивати практичні вміння використання сенсорних еталонів (форми, кольору, розташування в просторі). Учити бачити красу навколишнього світу. Виховувати позитивне емоційне переживання під час слухання класичної музики.

Освітня лінія «Гра дитини»

Формувати зацікавленість спільною грою, заохочувати до самостійності, продовжувати знайомитися з влас-

тивостями предметів, обирати й називати іграшки, розвивати інтерес до докільля. Учити узгоджувати свої дії з діями інших дітей, підпорядковувати свою поведінку морально-етичним нормам.

Освітня лінія «Мовлення дитини»

Учити слухати й розуміти мову, правильно відповідати на запитання. Розширити активний словник дитини новими словами, забезпечити доречне їх вживання, формувати чітку вимову слів, учити правильно називати й розуміти узагальнюючі слова: птахи, риби, тварини, квіти, дерева.

Матеріали: дитяча Біблія, піраміда з 6 кільцями (днями творіння), дрібні іграшкові риби, тварини, дерева, квіти, ляльки Адам і Єва, пісочниця, тканини із зображенням небесних світил, темряви, води.

Попередня робота: ознайомлення з назвами птахів, риб, дерев, квітів, тварин; ознайомлення з правилами ігор у піску, читання дитячої Біблії.

ПЕРЕБІГ ЗАНЯТТЯ

Вихователь. Скажіть мені, любі діти,
Хто посіяв в лузі квіти?
Хто ластівку навчив гніздо будувати?
Хто сказав лелекам у вирій відлітати?
Хто поскладав камінь у високі гори?
Хто налив води у широке море?
(Діти відповідають.)

Вихователь. Дітки, скажіть, а звідки ви це знаєте? Де написано про те, як Бог створив світ? Як називається ця книга? (Діти відповідають.)

А сьогодні таємницю створення світу нам і нашим гостям хоче повідати Пісочна країна. А ми їй допомагатимемо. Ви згодні? (Звучить класична музика.)

Підходимо до пісочниці, повторюємо лічильку:
Пісочку наш, пісочку,
Любий наш дружочку,
Ми тебе вітаємо,
Долоньки простягаємо,
Пальчиками лоскочемо,
Гратися з тобою хочемо.

Вихователь. Подивіться, дітки, навкруги, який чудовий світ створив Бог. Але був час, коли не було ні людей,

Всеукраїнський День дошкільця

28 вересня 2018 року в приміщення Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова проходили заходи з нагоди відзначення Всеукраїнського Дня дошкільця. На нараді для спеціалістів із питань дошкільньої освіти департаментів (управлінь) освіти і науки обласних та Київської міської державних адміністрацій було підтверджено курс на впровадження і розвиток духовно-морального виховання в дошкільних закладах України. Упевнено працює в цьому напрямі Львівська, Одеська, Черкаська, Тернопільська і Житомирська області. Активно долучаються Рівненська, Івано-Франківська, Донецька, Луганська, Закарпатська області. Чекаємо національно-патріотичної волі і сили духу від усіх інших керівників освіти і бажаємо швидше духовно орієнтуватися і духовно-морально дорослішати і керівникам освіти, і батькам вихованців, і педагогам освітніх закладів України.



ні тварин, ні дерев, ні камінців, ні неба, ні землі. Не було нічого, крім темряви (*пісочниця застелена темною тканиною*). Будь ласка, заплотште оченята. Що ви бачите? А тепер розплотште. Що ви побачили? Маленькі блискучі часточки світла відлетіли від Бога й освітили все навколо. Бог назвав світло «день», а темряву «ніч» (*вихователь показує в пісочниці*). Це було в перший день творіння. *Вихователь знімає темну тканину.*

Вся земля водою вкрита —
Треба щось із цим робити!
Воду твердю розділив —
Бог це в другий день зробив.
Що Бог зробив другого дня? (*Звернути увагу на піраміду. Попросити дітей показати, де небо. Якого воно кольору? А де водичка? Якого вона кольору?*)

Вихователь. Водички було так багато, що вона вкривала всю землю.
Трошки Бог поміркував,
Воду Він в моря зібрав,
Дав землі траву з насінням,
Це був третій день творіння.
Що Бог створив третього дня? (*Звернути увагу на піраміду*).
Вихователь. Так, з’явилася земля, з’явилися гори та моря, річки та озера. Покажемо це. (*Діти «сажать» дерева, квіти, називають*). Укрив Бог землю зеленою травичкою, посадив скрізь високі дерева та прекрасні квіти. Зробив світ кольоровим (*показуємо в пісочниці*). Подивіться, яка краса! Які барви кольорів! Усе це Бог зробив третього дня.

Вихователь. Дітки, а що нам поліпшує настрій удень, що світить і гріє? (*Сонечко*).
Так, це сонечко. (*Вихователь показує паперове сонечко*).
В небі сонечко гуляє,
Нашу землю зігривас.
Тільки вийшло із-за хмарки —
Враз надворі стало жарко.
Якого кольору сонечко? Коли воно світить? А вночі нам світять інші світила. Що це? (*Показує на пісочниці тканину із зображенням місяця і зірочок*).
Що ми робимо вночі? А зараз у нас день чи ніч? Так, зараз день. Тоді сховаймо місяць і зірочки та пограємося з сонечком.

Фізкультхвилинка
Встало вранці ясне сонце,
Зазираю у віконце.
Ми до нього потяглися,
За промінчики взялися.
Будем дружно присідати.
Сонечко розвеселяти.
Встали — сіли, встали — сіли.
Бачите, як звеселіли.
Отже, що Бог створив четвертого дня? (*Діти відповідають*.)

Вихователь. Дітки, а чиєю домівкою є водичка? (*Відповіді дітей*).
Рибки у воді з’явилися,
Пташки в небі заурмились,
Заспівали нам пісень,
Наступив ось п’ятий день.
Що Бог створив п’ятого дня? (*Звернути увагу на піраміду*.)

Покажемо це, розселимо рибок і пташок. Де живуть рибки? Бог створив рибок і великих, і маленьких, яскравих — різних. (*Діти по черзі беруть рибок і пташок, називають, розселяють*.)

Ось настав і шостий день.
І в лісі, і у полі,
В горах, на суходолі
Різна-різна звірина
Поскакала, поповзла.
То що Бог створив шостого дня? (*Звернути увагу на піраміду*.)

«Розселяємо тварин» — кожна дитина по черзі правильно називає тваринку, яку обрала, селить її «у лісі, у горах, у пустелі»

Вихователь. Тваринок можна побачити всюди. Вони дуже раділи, що їх створив Бог, так їм усе подобалось. І от, коли все було створене, настала тиша. Усе чекало: кому ж Бог подарує такий прекрасний світ? І ось Бог створив найпрекрасніше творіння — людей: чоловіка і жінку, їхні імена — Адам і Єва. Коли ви народилися, вам батьки теж дали імена, хлопчикам — чоловічі, а дівчаткам — жіночі.

Гра «Назви своє ім’я»
Вихователь. Які ж у вас гарні імена! Бог вас створив і дуже любить. Тому ви всі такі красиві. А ви знаєте, для чого нас створив Господь? Бог створив нас, щоб ми жили в цьому чудовому світі, любили одне одного, щоб дбали про природу: не ламали гілочок, не смітили, не знищували, а садили рослини, годували тваринок і берегли довкілля. А ще в Біблії написано, що ми повинні дякувати Богові за Його любов, за те, що Він так добре все влаштував для нас: за сонечко, дощик, вітер, їжу, рослини, батьків і рідних, які є в нас, яких завжди треба слухатися, любити й поважати.

Спасибі, Господи, Тобі
За ласку і любов,
За те, що милості Свої
Даруєш знову й знов.

Вихователь. Ось ми з вами показали 6 днів творіння світу. А що ж було сьомого дня? Як ви думаєте? (*Відповіді дітей*.) А тепер послухайте.
А як сьомий день настав,
Наш Господь відпочивав,
Не тому, що утомився,
Просто Він на світ дивився.
Він творінням милувався
Й задоволеним зостався.
Бачить тебе Бог із неба.
А чому? Бо любить тебе.

Помилуймося й ми красою створеного світу, подякуймо й прославмо Бога, бо, як написано в Біблії, «...Ним створено все на небі і на землі, видиме й невидиме... усе через Нього і для Нього створено!» (*Кол. 1:16*).

Діти самостійно граються в піску.

НОВИЙ ЗАВІТ — ДЖЕРЕЛО ХРИСТИЯНСЬКОЇ МОРАЛІ. ВІРА, НАДІЯ ТА ЛЮБОВ

Урок для 4 класу

Автор Оксана Віролайнен, учитель початкових класів
КЗО ДСЗШ №147 ім. В. Чорновола Дніпровської міської ради



Мета уроку: довести неподільність чеснот віри, надії та любові в житті кожної віруючої людини, використовуючи інтерактивні методи навчання; поглибити світогляд учнів за допомогою створення нових образів, новими руханками підкреслити необхідність вивчати на уроці тексти зі Святого Письма напам’ять.

Очікувані результати
Після цього уроку учні повинні:
– *розмірковувати* про необхідність сприйняття буденного з погляду життя вічного;
– *висловлювати* власне розуміння первинності моральних та духовних потреб;
– *усвідомити зміст* понять «віра», «надія», «любов».

Тип уроку: комбінований.

Біблійна основа: Дії 1:1–8; Мт. 18:3; Ів. 19:30.
Обладнання: Біблія, ілюстрації за темою, папір, клей, ножиці, маркери, відеоматеріал, проектор.
Міжпредметні зв’язки: читання, трудове навчання, образотворче мистецтво.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Організаційний момент
Учитель. У такий гарний, сонячний осінній день особливо хочеться, щоб серця наші були освітлені та зігріті особливим саявом: теплом безмежної любові нашого Господа Ісуса Христа. Кожен із нас має певні прагнення й сподівання щодо Нього, тому цікавістю сяють ваші очі, серця наповнені радістю й відкриті до знань і позитивних емоцій.

II. Актуалізація опорних знань
На одному з попередніх уроків ми розмірковували над змістом понять віра, надія та любов, коли ходили в гості до моєї приятельки Віри¹. Вивчали біблійний вірш про безмежну Божу любов. Цей вірш нам допомагала вивчити руханка. Хто зможе показати цю руханку й допомогти пригадати її іншим?
Згадуємо разом:
Так-бо Бог — руки піднімаємо вгору полюбив — малюємо в повітрі серце світ — ніби беремо до рук величезний м’яч що дав — віддаємо Сина Свого Однородженого — колихаємо ляльку

щоб кожен — показуємо на всіх хто вірує в Нього — руки з’єднуємо в молитві не — заперечуємо загинув — ніби ріжемо але мав — обнімаємо себе вічне життя — руки піднімаємо вгору

III. Мотивація навчання
Кожного дня й години ми зустрічаємося з різними людьми. Іноді зустрічі приємні та очікувані, а іноді немає бажання зустрічатися з якоюсь людиною. Не кожна людина рада вас бачити, а іноді навіть відкрито каже, що ви їй не подобаєтеся. Як же бути в такій ситуації? (*Відповіді дітей*.)

Проблемне запитання
Що нам порадив би Ісус Христос зробити в такій ситуації? (*Відповіді дітей*.)
Учитель. Ми проголошуємо, що важливими чеснотами в житті людини є віра, надія та любов. Але як це можна практично використати в житті? Як можна потоваришувати з тією людиною, яка тобі зовсім не подобається і до того ж не сприймає тебе?

IV. Повідомлення теми уроку й очікуваних результатів
1. Що таке віра, надія та любов і як знання про ці чесноти застосувати у своєму житті?
2. Хто є прикладом втілення віри, надії та любові?
3. Кому, де і як Господь Ісус Христос показав ці якості душі людини?

V. Процес засвоєння та усвідомлення нових знань
Вправа «Приміряй на себе»
Учитель намагається пояснити абстрактні поняття на прикладі частин одягу та довести їх необхідну спільність, залучаючи заздалегідь підготовлених учнів.

Учитель. Сьогодні ми спробуємо такі поняття, як віра, надія та любов, не тільки побачити, торкнутися, а ще й приміряти на себе.
Учитель представляє учнів по черзі.
Учень 1 — **Любов**. Учень із приклесним великим серцем виходить у клас та роздає всім, кого бачить, серця й каже, як він їх любить.
Учитель. Така любов на вигляд несправжня для оточуючих, та ще й важка для тих, хто її роздає.
Учень 2 — **Надія**. Виходить учень роздає всім гроші та каже: «Коли-небудь повернеш, я сподіваюсь на це».
Учитель. Така надія врешті-решт стане непосильною та обернеться образою на тих, хто не повертає боргів.

¹ Див. «Слово вчителю» № 2 за 2017 рік.

Учень 3 — **Віра**. Виходить учень, загорнений вірою (плащ-накидка) та цим плащем вкриває інших, таким чином, що йому вже й самому незручно.

Учитель. Погляньте, він хотів вірою всіх огорнути, але сталося так, що вже і йому самому незручно. Що ж робити? Продовжувати терпіти, навіть якщо й тобі самому це не подобається? Звісно ж, ні.

Проблемне запитання

Чому кожен із учнів терпів незручності, адже вони не хотіли зробити нічого поганого, а навпаки, кожен намагався робити так, як радили? (Відповіді дітей.)

Вправа «Секретний агент»

(робота з текстовим матеріалом)

На партах — аркуші, на яких рядки з біблійного вірша розрізані за зразком пазла. Завдання: прослухавши уважно, скласти повний текст вірша та прочитати його. Демонстрація на дошці (на магнітах розміщується повний текст).

«Любов Божа до нас з’явилася тим, що Бог Сина Свого Однородженого послав у світ, щоб ми через Нього жили» (1 Ів. 4:9).

Учитель. Здогадалися, що не так ми зробили? Річ у тім, що ми не помітили найголовнішого. Не любов у людині головне й не надія, і навіть не віра, а те, що нам дав Сам Бог — Ісус Христос — Син Божий. Якщо людина не знає, Хто такий Ісус, немає сенсу ні в любові, ні в надії, ні у вірі. Що ж говорив та на чому наголошував наш Господь Ісус Христос?

Робота в групах

Учитель. Розглянемо, що говорив Ісус Своїм учням у трьох важливих місцях: на горі Голгофі, на горі Оливній та в горниці Марка. Для цього ми об’єднаємося в три команди, які матимуть назви цих важливих місць.

Гора Голгофа. У цьому місці розкривається головний зміст Божої обітниці. «А коли Ісус оцту прийняв, то промовив: «Звершись!»... І, голову схиливши, віддав Свого духа...» (Ів. 19:30).

Бог настільки любить Своє творіння, що віддає Свого Сина за кожного з нас. Це і є доказ безмежної та неперевіршеної любові Божої. Це є приклад любові для нас.

Гора Оливна. На цю гору Ісус покликав Своїх учнів уже після воскресіння та дав приклад нескінченної надії — надії на Царство Боже, шлях до якої Христос розкрив для нас через Свою смерть на хресті. Його воскресіння —

доказ того, що Він насправді Цар царів та Син Божий. «А по муці Своїй Він ставав перед ними живий із засвідченнями багатьма, і сорок день їм з’являвся та про Божє Царство казав» (Дії 1:3).

Горниця Марка. Після цих подій явився Ісус Своїм учням у тому місці, де вони були зібрані разом та в молитві очікували обіцяного Учителем. Це є місцем сповнення нескінченної віри — сили Духу Святого. Така сила, дарована Богом одного разу, і досі живе в тих, хто вірний Сину Божому. Дух Святий є доказом віри в Ісуса Христа Спасителя. «Та ви приймете силу, як Дух Святий злине на вас, і Моїми ви свідками будете в Єрусалимі, і в усій Юдеї та в Самарії, та аж до останнього краю землі» (Дії 1:1–8).

Командам потрібно порадитись та дати відповідь: чим особливе саме це місце та чим воно визначне?

Обговорення в групах важливої події, що сталася на цьому місці. Висновок команди (Відповіді дітей.)

VI. Закріплення вивченого матеріалу. Рефлексія

Учитель. Отже, завдання для команд: використовуючи матеріали, приготовлені для вас на столах (кольоровий папір, ножиці, маркер, клей, ватман), спираючись на розуміння місця, в якому ви перебуваєте, показати ці три чесноти: віру, надію та любов.

VIII. Підбиття підсумків уроку

Учитель. Тепер усе людство має віру, надію та любов, даровані Самим Богом. Що ж нам тепер із цим усім робити? Для чого нам усе це потрібно? (Відповіді дітей.)

Виявляється, після всіх подій, про які ми говорили, Ісус вознісся на небо, але перед цим усе пояснив Своїм учням і залишив їм особливе доручення.

Ви ж усі знаєте, що останні слова, перед тим, як людина відходить, завжди дуже важливі. Наприклад, мама, ідучи на роботу, каже: «Замкни двері та нікому не відчиняй!» Або: «Слухайся старшого брата!» Так само й Ісус сказав важливі слова Своїм учням перед тим, як піти до Свого Отця: «Дана Мені всяка влада на небі й на землі. Тож ідіть, і навчіть всі народи, християчи їх в Ім’я Отця, і Сина, і Святого Духа, навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів. І ото, Я перебуватиму з вами повсякденно аж до кінця віку! Амінь» (Мт. 28:18–20).

Тож, заручившись вірою, надією та любов’ю, нам слід іти по світові та розповідати про те, що нам дає Господь, через учинки, підтримку та повагу до інших.

ВІРА В ЖИВОГО БОГА

Урок для 7 класу

Автор Руслана Ковальчук, учитель християнської етики Клеванської спеціальної ЗОШ-інтернату №1 та Рівненської української гімназії



- Мета освітня:** ознайомити учнів з біблійною історією з життя святого апостола Павла;
- виховна:** заохотити дітей сміливо говорити про віру в Живого Бога;
- розвивальна:** розвивати в дітей бажання вірити та поклонятися Живому Богові.

Біблійна основа: Дії 17:15-34.

Ключовий вірш: «Бог, що створив світ і все, що в ньому, бувши Господом неба й землі, проживає не в храмах, рукою збудованих, і Він не вимагає служіння рук людських, ніби в чомусь Він мав би потребу, бо Сам дає всім і життя, і дихання, і все» (Дії 17:24–25).

Урок-подорож

Обладнання: карта м. Атени, шість різнокольорових капелюшків, для рукоділля: кольоровий папір, стрічки, клей, кольорові олівці.

Література

- 1. Біблія/ Пер. проф. І. Огієнко. — К. : УБТ, 2009.
- 2. Ковальчук Р. Використання методів групової роботи на уроках християнської етики. / Р. Ковальчук // Християнський духовно-просвітницький часопис «Слово вчителю». — 2016. — № 1. — С. 29–30.
- 3. Уілоубай Р. Біблійний путівник для дітей. — К. : УБТ, 2004. — С. 94–99.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

Клас оформлений, ніби місто, при вході діти отримують візитку карту м. Атен, за якою будуть подорожувати.

- I. Вступ**
Вітання
Налагодження контакту з класом
Спів (виконуються пісні за бажанням дітей)

II. Основна частина

1. Історична довідка

Розповідь учителя, або гостя уроку, який нагадає дітям про святого апостола Павла.

Савл, який згодом став відомий як Павло, походив із Тарса — міста, розташованого на сході сучасної Туреччини. Він був юдеєм і, коли підріс, навчався Закону Божого

в Єрусалимі у відомих на той час учителів. Савл був настільки відданий своїм переконанням, що вважав за необхідне знищувати все, що стосується Ісуса та Його послідовників, бо не вірив, що Ісус — це Син Божий, який прийшов із неба.

Під час останньої подорожі до Дамаска з метою арешту послідовників Ісуса Савл зустрічається з воскреслим Господом Ісусом, що явився йому в сліпучому світлі з неба. Він впав засліплений на землю й перестав бачити. Савла привели до Дамаска, де за ним доглядав християнин на ім’я Ананій, котрий і пояснив йому, що Бог обрав його апостолом і він багато страждатиме, несучи вістку про Ісуса язичникам. Язичники — це люди, які служили різним ідолам, деякі з них не приймали вчення Ісуса Христа. Так, Савл став одним із найвідданіших християн, які будь-коли жили, а також проповідували про Ісуса Христа язичникам.

Через деякий час церква в Антіохії вирішила послати місіонерів, які поширювали б вістку про Ісуса. Павло здійснив три місіонерські подорожі. Під час другої місіонерської подорожі він побував у м. Атени. Про те, що він там робив, ви дізнаєтеся на сьогоднішньому уроці-подорожі.

Отже, вирушаємо в захопливу подорож, під час якої робитимемо цікаві зупинки.

2. Перевірка домашнього завдання

- Розповідь біблійного вірша: «А що ти літєлий, і ні гарячий, ані холодний, то виплюну тебе з Своїх уст...» (Об. 3:16) та його тлумачення.
- Декілька дітей можуть поділитися тими біблійними істинами, про які вони довідалися під час читання Біблії. Заохочуйте їх до цього.
- Перевірка щоденників читання Біблії (учитель пише слова заохочення).

3. Гра-зачіпка «Подорож»

Уявіть, що вам терміново потрібно зібрати валізу й вирушити в подорож, але є умова, що можна взяти з собою лише 10 речей. Які саме речі ви візьмете? (Кожен учень пише на аркуші, що він візьме в подорож.) Коли всі напишуть, учитель говорить, що він щойно отримав повідомлення, що учасники подорожі можуть взяти лише п’ять найнеобхідніших речей. (Діти з тих десяти вибирають лише п’ять речей, які, на їхню думку, найнеобхідніші під час подорожі.)

Сенс гри в тому, щоб показати, що не завжди буде час збиратися, головне — щоб кожен із нас знав, що для нас найголовніше.

Національне читання Біблії



З ініціативи Всеукраїнської ради церков і релігійних організацій 2018 рік в Україні було оголошено роком Божого Слова. Це добра нагода поглибити досвід духовного життя через особисте молитовне читання Святого Письма та біблійної літератури, участь у різних заходах, присвячених дослідженню Біблії та втіленню Божих заповідей у повсякденне життя. Так, 5–8 липня 2018 року в столиці нашої країни відбувся цілодобовий марафон «Національне читання Біблії». Протягом понад 77 годин слова з Біблії безперервно лунали на Софійській площі міста Києва, закарбовуючись у серцях слухачів! Священна Книга була прочитана вголос від початку до кінця. Участь у читанні взяли понад 320 читців – із різних конфесій і церков, різних сфер діяльності, різного віку й статі. Це ще одне свідчення того, що Боже Слово не має меж і кордонів та корисне для кожної людини.

4. Ілюстрація «Карта Атен»

На дощці прикріплена умовна карта міста Атени, на якій зображені місця, де був апостол Павло (ареопаг, ринок, синагога). Під час розкриття теми уроку, учитель прикріплює макети архітектурних споруд на ті, що намальовані.

5. Знайомство дітей з темою уроку

Учитель прикріплює на дошку плакат, на якому написана тема уроку, але всі букви переплутані. Завдання дітей правильно розставити букви:

ІРАВ В ОВИЖОГ ОБГА — ВІРА В ЖИВОГО БОГА

6. Виклад нового матеріалу

Читання або прослуховування аудіозапису біблійного уривку — Дії 17:15-34.

Учитель. Шановні учні, прошу вас об’єднатися в групи (по 4–5 осіб) за кольором капелюшків, які лежать на столах.

Метод шести капелюшків надзвичайно простий, але це сильна простота. Коли обговорюємо питання, кожний із присутніх застосовує до нього конкретний капелюшок, і всі думають в одному напрямку. Автор методу шести капелюшків Едвард де Боно, один із найвідоміших дослідників механізмів творчості, розробив метод, який допомагає ефективному мисленню в навчанні дітей та дорослих. Використавши цей метод, ми зможемо одну й ту ж ситуацію побачити з різних боків, зможемо проаналізувати її переваги й недоліки, сильні та слабкі сторони, той емоційний стан, у якому ми розпочинаємо роботу. Методика дозволяє впорядкувати творчий процес за допомогою уявного надягання одного з шести кольорових капелюшків. Так, у білому капелюшку людина неупереджено аналізує цифри та факти, потім надягає чорний і в усьому шукає негатив. Після цього настає черга жовтого капелюшка — пошуку позитивних сторін проблеми. Надівши зеленого капелюшка, людина генерує нові ідеї, а в червоному — може дозволити собі емоційні реакції. Нарешті, у синьому підбивають підсумки. Отож, розпочинаймо.

7. Обговорення

Представники білого капелюшка
Що нам відомо з прочитаного?

Павло змушений був піти з Верії, тому що туди прибули солунські юдеї, які баламутили та бунтували народ (Дії 17:13). Коли Павло прийшов в Аteni, він обійшов та оглянув усе місто. Він хотів побачити, чим воно живе, що жителі міста цінують, кому поклоняються. Потрібно згадати про те, що апостол Павло був високоосвіченою людиною й добре розумівся на архітектурі, історії, літературі того часу. Але з прочитаного ми дізнаємося про те, що всі видатні пам’ятники архітектури його зовсім не вражали, а навпаки, засмутили: «у ньому кипів його дух» (17:16), лише один жертovníк приніс йому радість — це жертovníк, на якому був напис «Незнаному Богові».

Павло розмовляв у синагозі (учитель прикріплює на карту макет синагоги) з юдеями та богобійними людьми, а також він розмовляв щоденно на ринку (учитель прикріплює на карту макет ринкових споруд). Хтось слухав його з цікавістю, але завжди знаходилися ті, що були не задоволені тим, що говорив Павло.

Представники чорного капелюшка
Філософи-епікуреї та стоїки критикували все, що говорив Павло. Вони називали його пустомовом. Відтак вони повели його в ареопаг (учитель прикріплює на карту макет цієї споруди), щоб вислухати докладно.

Представники зеленого капелюшка
Слухаючи вашу розмову, ми почули незнайомі нам поняття й спробували знайти їх у словниках. Отож, пропонуємо вам записати їх у зошити.
Синаго́га — юдейський молитовний будинок.
Ареопа́г — вищий судовий і урядовий контролюючий орган Стародавніх Атен.

Епікурейство — філософсько-етична течія, започаткована Епікуром, яка визнавала метою життя індивідуальне щастя, ототожнюване з моральним життям, а критеріями істини — чуттєві сприйняття та поняття.
Стоїцизм — одна з філософських течій античності, що обґрунтовувала внутрішню незалежність і нездоланність людської особистості.
Кая́тися – визнавати свої гріхи, сповідатися.
Жертovníк – спеціальне місце для жертвоприношень у вигляді підвищення або столу.

Представники жовтого капелюшка
Що позитивного ви помітили в цій оповіді?
Найбільше нам сподобалося те, що Павло говорив про Живого Бога, який створив цей світ. Він живе не в рукотворних храмах і не вимагає служіння людських рук, а Сам дає всім і життя, і дихання, і все, як написано: «...для нас один Бог Отець, що з Нього походить усе, ми ж для Нього, і один Господь Ісус Христос, що все сталося Ним, і ми Ним» (1 Кор. 8:6).

Нам стало відомо, що Господь близько до кожної людини, лише потрібно повірити в Нього й жити так, щоб бути готовим у будь-який час зустріти Його. У Бога вже визначений час, коли Він прийде, але нам це невідомо. Якщо ж людина, яка поклоняється Живому Богові, помре раніше, то свого часу вона обов’язково воскресне, як воскрес Ісус Христос.

Представники червоного капелюшка
Які емоції переживав Павло та люди, які його слухали?

Павло говорив із впевненістю про Того, у Кого він вірив. Звичайно, у його серці був гнів на тих людей, які поклонялися ідолам, але водночас і радість, коли він побачив жертovníк «Незнаному Богові». Одні люди сприймали проповідь Павла насторожено, інші боялися, а ще інші говорили, що вони послухають його наступного разу, однак деякі чоловіки й жінки увірували в Бога Живого. І це було великим підбадьоренням для Павла.

Якщо порівнювати із сьогоденням, то й у наш час є люди, які критикують Слово Боже, є й такі, які говорять, що про це вони подумают завтра, але насправді завтра може й не настати, але є й такі люди, які відкривають своє серце для Ісуса Христа, сповідують свої гріхи, вірують у Нього, живуть з Ним і очікують Його другий прихід на землю.

Представник синього капелюшка (цей капелюшок надягає учитель)
Синій капелюшок використовують для розгляду самого процесу мислення: «Чого ми досягли на цей момент?», «Що нам робити далі?».

Прослухавши те, про що ви говорили, можна сказати, що ми досягли мети, яку ставили на початку уроку. Ми діз-

налися, що апостол Павло, прибувши в місто Аteni, проповідував там про віру в Живого Бога, який є Творцем усього, як небі, так і на землі, що Бог Сам дає життя і дихання, і все в цьому світі Ним живе й рухається.

Кожна людина повинна усвідомити те, що вона є грішною, і що в її серці є ідоли, які потрібно знищувати, аби поставити жертovníк Єдиному Всемогутньому Богові Ісусу Христу та примиритися з Ним, адже у визначений час Він прийде судити народи землі. І тоді вже ніхто не зможе сказати, що це нам не потрібно, або що про це ми послухаємо завтра.

Сьогодні запитання до вас, дорогі діти: до якої групи людей належите ви? (Відповіді учнів.)
Ще на прикладі Павла Господь показав нам, що якщо в нашому серці є віра в Живого Бога, то ми зі сміливістю будемо проповідувати про Нього на будь-якому місці, де б не були. Ми будемо постійно шукати можливості, щоб розказати людям про Того, у Кого віруємо, як це робив апостол Павло.

8. Вивчення ключового вірша
Метод «Пазли»

Учитель об’єднує клас у групи й роздає конверти з розрізаним у вигляді пазлів ключовим віршем. Учні складають та записують його в зошити й разом вивчають напам’ять та показують вірш у руках. Група, яка придумала найкреативніші рухи, отримує додаткові бали за урок.

9. Закріплення матеріалу шляхом методу «Кубування»

Учитель кидає кубик. Верхня грань укаже, якого типу запитання повинні звучати. Найкраще орієнтуватися за словами на гранях кубика — із них і повинно починатися запитання.

Алгоритм діяльності

Це навчальна методика, яка пропонує учням відповісти на 6 запитань різних типів, що стосуються теми.

Наприклад, можливі такі вказівки на гранях куба:

1. Назви (головні герої, архітектурні споруди міста).
2. Порівняй (Бога та ідолів).
3. Подумай (про реакцію людей на проповідь апостола Павла).
4. Проаналізуй (кому ти поклоняєшся).
5. Поясни (свою позицію).
6. Запропонуй (як можна отримані знання застосувати в сучасних умовах).

Кубування — це приклад ігрової методики, а також один із методів навчання, що полегшує всебічний розгляд теми. Учні можуть виконувати кубування в парі, потім об’єднатися в групи. Через кубик можна провести ключове слово теми, визначення або якусь іншу назву. Дуже важливо застосовувати кубування до понять (тем), добре відомих учням.

III. Підсумок уроку

Учитель. Не раз у своєму житті я ставила собі запитання: «Ким є для мене Бог? Яку роль Він відіграє в моєму житті?». Завдяки читанню та дослідженню Слова Божого я більше дізнавалася про Бога, моя віра ставала чимраз міцнішою й міцнішою, і тепер я переконана, що Бог у моєму житті відіграє надзвичайно важливу роль, Він є моїм Творцем і Господом, Спасителем і Учителем, Другом і Порадником, Лікарем і Захисником.

У наш час багато людей говорять, що вірять у Бога: чи то в єдиного, як юдеї та мусульмани, чи в багатьох, як язични-

ки. Для деякого богом є матеріальні блага, речі чи люди. Але пізнати єдиного живого істинного Бога, Творця неба і землі, людина не може без допомоги Самого Бога. А Він відкривається нам вдома способами: через споглядання Його творива і через Свого Єдиного Сина, Господа нашого Ісуса Христа.

Христос для нас — дорога, правда і життя. Він приніс людям не тільки вчення про Бога й настанови про те, як жити на землі. Він узав на Себе наші гріхи, помер за нас на Голгофському хресті й воскрес для нашого виправдання. Він є нашим Життям.

Тому так важливо, щоб Ісус перебував у нашому серці, у наших думках, планах і рішеннях. Адже людське життя на землі повне несподіванок. Пригадуєте гру на початку уроку? Ніхто не знає, яка подорож чекає на нас завтра, як можуть змінитися умови, скільки часу буде виділено на збирання, нехай же Найголовніше завжди буде з нами.

10. Скарбниця життєвої мудрості

У класі стоїть скарбничка з яскравими картками з афоризмами. Учні зачитують їх наприкінці уроку й за бажанням записують у зошити.

«Я — Господь, Бог твій, що вивів тебе з єгипетського краю з дому рабства. Хай не буде тобі інших богів передо Мною! Не роби собі різьби і всякої подоби з того, що на небі вгорі, і що на землі долі, і що в воді під землею. Не вклоняйся їм і не служи їм, бо Я — Господь, Бог твій, Бог заздрисний, що карає за провини батьків на синах, на третіх і на четвертих поколіннях тих, хто ненавидить Мене, і що чинить милість тисячам поколінь тих, хто любить Мене, і хто держиться Моїх заповідей» (Вих. 20:2-6).

«У кожній душі живе прагнення до щастя та пізнання сенсу життя» (Тома Аквінський).

«Віра відкриває нам те, що правдиве, і від щирої віри народжується любов, тому що той, хто істинно вірить у Бога, ніколи не погодиться віддалитися від любові» (Святитель Іоан Золотоуст).

«Занепале людство приступає до святої істини вірою, іншого шляху до неї немає» (Ігнатій Брянчанінов).

11. Домашнє завдання

- Вивчити напам’ять ключовий вірш.
- Перечитати Дії 17:15-34.
- Намагатися щодня читати Біблію; важливі думки заготовувати в духовний щоденник.



ПТАХИ. ОСОБЛИВОСТІ БУДОВИ ТА СПОСІБ ЖИТТЯ

Урок біології для 7 класу

Автор Світлана Компанійченко, учитель хімії і біології
КЗ «Харківська спеціалізована школа І–ІІІ ст. № 93
Харківської міської ради Харківської обл. ім. В. В. Бондаренка»



Мета: ознайомити учнів з основними особливостями організації та процесів життєдіяльності птахів; розвивати вміння знаходити взаємозв'язки між об'єктами вивчення та вміння аналітично мислити; виховувати розуміння важливості існування всіх живих організмів, які є на нашій планеті, сприяти вихованню любові та поваги до Біблії, інтересу до навчання.

Обладнання й матеріали: скелети й опудала птахів, таблиці «Тип Хордові. Клас Птахи», «Тип Хордові. Клас Плазуни», набір пір'я, вода, засіб для миття посуду, фотографії й малюнки птахів, модель «Будова яйця птаха», вологий препарат «Розвиток курчати».

Тип уроку: засвоєння нових знань.

*Але запитай хоч худобу — і навчить тебе,
і птаство небесне — й тобі розповість.
Або говори до землі — й вона вивчить тебе,
і розкажуть тобі риби морські.
Хто б із цього всього не пізнав,
що Господня рука це чинила?*
Йов. 12:7–9

ПЕРЕБІГ УРОКУ

І. Організаційний етап

ІІ. Актуалізація опорних знань і мотивація навчальної діяльності учнів

- Питання для бесіди
- Які групи можна виділити серед плазунів?
 - Які особливості притаманні крокодилам?
 - Які особливості притаманні черепахам?

ІІІ. Вивчення нового матеріалу

Розповідь учителя з елементами бесіди та виконання експериментів

Біблійний текст: «І сказав Бог: "Нехай вода виройть дрібні істоти, душу живу, і птаство, що літає над землею під небесною твердю"» (Бут. 1:20).



Рис. Зовнішня будова птаха

Наш світ наповнений творами Творця, і живі істоти посідають серед них особливе місце. Наведений вище біблійний текст описує появу перших тварин на Землі, зокрема птахів і земноводних. Бог створив їх у величезній кількості надприродним чином на п'ятий день творіння. Перші тварини не були примітивними предками сучасних живих форм. Навпаки, від самого початку вони мали складну витончену будову. Здатність літати вже є дивом інженерного мистецтва. Найменша комаха вміє краще стартувати, маневрувати й приземлятися, ніж найдосконаліші військові літаки.

Тіло птахів має двобічну симетрію, розділене на голову, тулуб, кінцівки та хвіст. Чітко виражена шия, що має високу рухливість.

Шкіра вкрита пір'ям. Пір'я розташоване на певних ділянках (перидіях). Є ділянки, вільні від пір'я (аперії).

Типи пер:

- контурні пера;
- пухові пера;
- пух;
- ниткоподібні пера;
- щетинки.

Будова пера

Контурні пера складаються зі стрижня (поділяється на дві частини — очин (занурений у шкіру) і стовбур) і двох бічних пластинок — опахал (складаються з борідок першого й другого порядків). У пухового пера на борідках другого порядку відсутні гачечки. Пух не має стрижня.

Пір'я відображає Божий задум

1948 року швейцарський інженер Жорж де Местраль відправився на прогулянку в ліс, узявши з собою собаку. Повернувшись додому, він виявив на собачій шерсті безліч колючок. Це були насінневі коробочки будяків: круглої форми, із колючою поверхнею, завдяки якій легко пристають до всього, із чим стикаються, будь то одяг чи шерсть тварин. Дослідивши їх ближче, він виявив на кінцях колючок мініатюрні гачки. Ця знахідка підштовхнула його до винаходу липкої стрічки Велкро, яка також складається з крихітних нейлонових петель і гачків. Її назвали одним із найбільших винаходів минулого століття, але насправді зчеплення вже існувало в природі, починаючи з часу створення будяків.

Схожі з'єднувальні елементи можна побачити і в будові бічних борідок пера. Саме їх ми й вивчатимемо під час виконання практичного завдання.

Які ще корисні ідеї в природі чекають свого відкривача? Безумовно, їх багато. Бог усе продумав у нашому світі, у ньому залишилися ще сила-силенна корисного, що необхідно відкрити й застосувати.

Експеримент 1

Найкраще цей експеримент проводити індивідуально, роздавши кожному учаснику по перу.

Зверніть увагу, що пір'я має щільну поверхню. Якщо розірвати окремі частинки, так звані борідочки, перо перестане бути гладким і стане розщепленим.

Тепер цікава частина: кілька разів м'яко розкладьте пальцями перо. Борідки знову з'єднуються одна з одною, зчіплюючись крихітними гачками. Гачки схожі на створену людиною застібку-липучку. Роз'єднання борідок і швидке відновлення пера можна продовжувати практикувати багато разів. Іноді птахи теж проводять подібну операцію, коли чистять пір'я. Створене Творцем контактне з'єднання, поза всяким сумнівом, розраховане на тривалий період служби.

Наукове пояснення

Пір'я складається з волокнистого білка під назвою бета-кератин. На стрижні пера розташовані бічні борідки, від яких своєю чергою відгалужуються схожі на волоски борідочки. Ці волоски забезпечені гачками, завдяки яким борідочки легко зчіплюються між собою. У птахів також є пухові пера, на яких гачків немає. Ці маленькі пір'ячка зберігають повітря і тим самим забезпечують теплоізоляцію пір'яного покриву.

Деякі вчені вважають, що пір'я якось еволюціонувало з лусочок тварин протягом тривалого часу, а птахи поступово розвинулися з ящероподібних тварин. Але палеонтологічних підтверджень цьому немає. Між лускою і пташиними перами немає нічого схожого. У кожної структури своє унікальне призначення, закладене Богом від початку.

Експеримент 2

У шкірі птахів є куприкова залоза. Вона розташована над основою хвоста й добре розвинена у водних видів птахів. У деяких наземних видів (страуси, дрохви) відсутня.

Якщо на перо капнути воду, рідина збереться в круглі кульки. Це свідчить про те, що перо повністю водонепроникне. Але якщо додати рідину для миття посуду, вона послабить натяг води, і волога просочиться крізь перо. Птахам необхідно піклуватися про жировий покрив, який робить їхнє пір'я водонепроникним.

Учитель. Як літають птахи? Рухи крил забезпечують добре розвинені грудні м'язи. Вони поперемінно піднімають і опускають крила.

Статеві залози птахів — сім'яники та яйники. У самців є по два сім'яники й два сім'япроводи. У самиць — один яйник і один яйцевід. Запліднення внутрішнє. Розвиток зародка відбувається в яйці.

У період розмноження характерною ознакою птахів є шлюбна поведінка. Її головною метою є приваблення партнера й охорона гніздової території. Шлюбна поведінка може виражатися в співі, виконанні «танців», токуванні самців тощо. У більшості видів птахів обов'язковим елементом шлюбної поведінки є шлюбна пісня. Вона дозволяє самицям ідентифікувати самців свого виду, а самцям — позначати розміри зайнятої ними території.

Пташенята, що вилупилися, є двох типів — виводкові та нагнізсні. Виводкові пташенята цілком покриті пухом, із розплющеними очима. Невдовзі вони можуть самостійно супроводжувати дорослих птахів. Нагнізсні пташенята лише в деяких місцях вкриті негустим пухом. Їхні очі й вушні отвори закриті. Вони тривалий час вимушені перебувати в гнізді й вигодовуватися дорослими птахами.

ІV. Узагальнення, систематизація й контроль знань і вмінь учнів

Дати відповіді на запитання:

Хто такі птахи?

Де живуть птахи?

За якими ознаками тварин відносять до птахів?

Як розмножуються птахи?

ОРЕЛ ВДИВЛЯЄТЬСЯ ВДАЛЕЧІНЬ



Орли багато разів згадуються в Біблії. Приміром, там написано, що зі свого гнізда на стрімкій скелі орел «визорує їжу», а також: «далеко вдивляються очі його» (Йов. 39:27–29). За деякими повідомленнями, у орла настільки гострий зір, що він може побачити зайця на відстані одного кілометра.

КВОЧКА ЗБИРАЄ КУРЧАТ ПІД КРИЛА СВОЇ



Незадовго до своєї смерті Ісус, оглядаючи столицю Юдеї, сказав: «Єрусалиме, Єрусалиме, що вбиваєш пророків та каменуєш посланих до тебе! Скільки разів Я хотів зібрати твоїх дітей, як та квочка збирає під крила курчаток своїх, — та ви не захотіли» (Мт. 23:37).

Одним із найсильніших інстинктів у птахів є їхнє прагнення захистити пташенят. Птахи, які гніздяться на землі, зокрема кури, постійно пильнують, аби вберегти малят від небезпеки. Якщо квочка помічає, що в небі кружляє яструб, вона видає гучний тривожний крик. Тоді курчата миттю біжать сховатися під маминими крильми. Там пташенята також знаходять захист від палючого сонця й сильної зливи. Ісус же прагнув дати жителям Єрусалима духовний захист (Мт. 11:28–29).

ТАМ, ДЕ ГНІЗДЯТЬСЯ ЛАСТІВКИ



Мешканці стародавнього Єрусалима звикли до сусідства ластівок, адже ці пташки будували свої гнізда під дахами будинків. Декотрі ластівки звивали гнізда в храмі, збудованому Соломоном (Пс. 83:4). Пташки з року в рік гніздилися в храмі, бо, ймовірно, це спокійне й безпечне місце було ідеальним для виведення потомства.

Справді, ми можемо багато чого навчитися від птахів. Спостерігаючи за ними, пригадуємо, що про них говориться в Біблії. Подібно до ластівки, цінуймо кожну нагоду бути там, де поклоняються Богові. Черпаймо в Бога надію, яка буде підтримувати нас так само, як теплі потоки повітря підтримують орла. Як курчата, які ховаються під крильми квочки, шукаймо в Ісуса духовного прихистку.

V. Домашнє завдання

Вивчити відповідний матеріал із підручника.

Приготувати доповідь про птахів, які зустрічаються на сторінках Біблії.

ЗАГАЛЬНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО ШВИДКІСТЬ ХІМІЧНОЇ РЕАКЦІЇ. ЧИННИКИ, ВІД ЯКИХ ВОНА ЗАЛЕЖИТЬ

Урок хімії для 9 класу

Автор Світлана Компанійченко, учитель хімії і біології КЗ «Харківська спеціалізована школа І–ІІІ ст. № 93 Харківської міської ради Харківської обл. ім. В. В. Бондаренка»

Мета: донести дітям, що Всесвіт створений і керується Богом, формувати уявлення учнів про швидкість хімічної реакції, вплив на неї різних факторів; показати залежність швидкості хімічної реакції від природи речовини, температури, концентрації; розвивати навички й уміння складати рівняння хімічних реакцій.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Форми роботи: фронтальне опитування, демонстраційний експеримент, індивідуальна робота, розповідь учителя.

Обладнання: Періодична система хімічних елементів Д. І. Менделєєва, таблиця розчинності, ряд активності металів, плакат із правилами техніки безпеки в кабінеті хімії, відеодосліди, хімічні реактиви та роздавальні картки для лабораторного досліду.

Міжпредметні зв'язки: богослов'я, фізика, математика.

*Хто б із цього всього не пізнав,
що Господня рука це вчинила?
Йов. 12:9*

ПЕРЕБІГ УРОКУ

- 1. Організація класу
 - 2. Актуалізація опорних знань
 - Що таке хімічна реакція? (Перетворення одних речовин на інші за незмінності ядер атомів.)
 - Які ознаки протікання хімічної реакції? (Виділення або поглинання тепла, світла, електричної енергії; поява або зникнення запаху, виділення газу, випадання осаду тощо.)
 - 3. Мотивація навчальної діяльності
- Розповідь учителя**
- Хімія свідчить про Бога!*
- Професор Башкирського держуніверситету Нажиб Валітов був дуже далекий від богослов'я. Хімік зі світовим ім'ям, член Нью-Йоркської академії наук, він усе життя займався проблемами виключно своєї науки.
- Чіткою мовою формул професор Валітов довів, що будь-які об'єкти у Всесвіті взаємодіють один з одним миттєво, незалежно від відстані між ними. «Колись вважали, що ніяка взаємодія не може відбуватися зі швидкістю, що перевищує швидкість світла, — розповідає про своє відкриття професор Валітов. — Це триста тисяч кілометрів на секунду. Але виявилося, що електромагнітні і

гравітаційні поля взаємодіють миттєво. Я обґрунтував це теоретично і підтвердив експериментально. А потім був вражений — адже це говорить про існування у Всесвіті якоїсь єдиної вищої сили! Адже, по суті, усе пов'язано з усім!»

4. Вивчення нового матеріалу

Розповідь учителя

Швидкість хімічної реакції

Хімічні реакції протікають з різною швидкістю. За яким критерієм можна судити про швидкість протікання хімічної реакції? Таким критерієм може бути зміна вмісту реагентів і продуктів реакції. Концентрація вихідних речовин із часом зменшується, а продуктів реакції — збільшується. Для кількісної характеристики хімічних реакцій використовують поняття «швидкість хімічної реакції», що визначається зміною концентрації одного з реагентів за одиницю часу:

$$v = \pm(C_2 - C_1) / (t_2 - t_1) = \pm \Delta C / \Delta t,$$

де C_1 і C_2 — молярні концентрації речовин у моменти часу t_1 і t_2 відповідно (знак (+) — якщо швидкість визначається за продуктами реакції, знак (–) — за вихідними речовинами). Реакції протікають у разі зіткнення молекул реагентів. Швидкість реакції визначається кількістю зіткнень та ймовірністю того, що вони приведуть до хімічного перетворення, число зіткнень визначається концентраціями реагентів, а ймовірність реакції — енергією молекул, що зіштовхуються.

Запитання

Що може вплинути на швидкість хімічної реакції?

Учні висловлюють свої припущення. Учитель пропонує виконати експериментальні завдання для підтвердження своїх гіпотез.

Лабораторний дослід

Повторити правила техніки безпеки.

Кожен учень отримує інструкцію. Результати записують у таблицю.

Залежність швидкості реакції від різних чинників

Мета: дослідити вплив різних чинників на швидкість хімічної реакції.

Обладнання: гранули Zn, Fe, Cu, розведений розчин хлоридної кислоти (HCl), концентрований розчин хлоридної кислоти, шматок крейди, порошок крейди, спиртівка, сірники, тримач.

Як ефективно запам'ятовувати біблійні вірші

- 1. Прочитайте вірш кілька разів.
- 2. Запам'ятайте тему й посилання.
- 3. Завчивши тему й посилання, додайте до них першу фразу вірша.
- 4. Повторивши тему, посилання й першу фразу вірша кілька разів, доєднайте другу фразу. Поступово запам'ятовуйте наступні частини, доки не вивчите весь вірш.
- 5. Запам'ятовуючи вірш, намагайтеся заглиблюватися в його зміст. Подумайте про його практичне застосування.
- 6. Завжди повторюйте вірш у вказаній послідовності: тема, посилання, текст, посилання.
- 7. Щойно вивчений вірш повторіть послідовно, без помилок. Відтак повторюйте його кілька разів на день упродовж декількох днів, а далі — один раз на день.
- 8. За можливості, занчайте біблійні вірші вголос.

Бог дав нам здатність запам'ятовувати, але для цього ми повинні використовувати основні принципи пам'яті. Головний із них — повторення. Вивчили вірш, частково призабули, знову вивчили, знову частково забули й знову вивчили. Процес повторного запам'ятовування займатиме все менше й менше часу, доки забудькуватість не витісниться знанням.

ПЛАН ЧИТАННЯ БІБЛІЇ

БОЖІ ОБІТНИЦІ			
Упевненість у спасінні			
Упевненість у відплаті за милість			
Упевненість у перемозі			
Упевненість у прощенні			
Упевненість у Божому акрімастві			
СІЧЕНЬ		Старий Завіт	
		Перший рік	Другий рік
1	Бут. 1	Мт. 1	Езар. 1
2	Бут. 2	Мт. 2	Езар. 2:1-35
3	Бут. 3	Мт. 3	Езар. 2:36-70
4	Бут. 4-5	Мт. 4	Езар. 3
5	Бут. 6	Мт. 5:1-26	Езар. 4
6	Бут. 7	Мт. 5:27-48	Езар. 5
7	Бут. 8	Мт. 6:1-18	Езар. 6
8	Бут. 9	Мт. 6:19-34	Езар. 7
9	Бут. 10-11	Мт. 7	Езар. 8
10	Бут. 12	Мт. 8:1-22	Езар. 9
11	Бут. 13-14	Мт. 8:23-34	Езар. 10
12	Бут. 15-16	Мт. 9:1-17	Неем. 1-2
13	Бут. 17	Мт. 9:18-38	Неем. 3
14	Бут. 18	Мт. 10:1-23	Неем. 4
15	Бут. 19	Мт. 10:24-42	Неем. 5-6
16	Бут. 20	Мт. 11	Неем. 7:1-28
17	Бут. 21	Мт. 12:1-21	Неем. 7:29-73
18	Бут. 22-23	Мт. 12:22-50	Неем. 8
19	Бут. 24:1-33	Мт. 13:1-30	Неем. 9:1-15
20	Бут. 24:34-47	Мт. 13:31-58	Неем. 9:16-38
21	Бут. 25	Мт. 14	Неем. 10:1-37
22	Бут. 26	Мт. 15:1-28	Неем. 10:28-79
23	Бут. 27	Мт. 15:29-39	Неем. 11
24	Бут. 28	Мт. 16	Неем. 12:1-31
25	Бут. 29	Мт. 17	Неем. 12:32-47
26	Бут. 30	Мт. 18:1-14	Неем. 13
27	Бут. 31	Мт. 18:15-35	Ест. 1
28	Бут. 32	Мт. 19	Ест. 2
29	Бут. 33	Мт. 20	Ест. 3
30	Бут. 34	Мт. 21:1-22	Ест. 4-5
31	Бут. 35	Мт. 21:23-46	Ест. 6-7

Блаженна людина, що в Законі
Господнім її насолода
і про Закон Його вдень та
вночі вона роздумує!

ПЛАН ЧИТАННЯ БІБЛІЇ

СИЛУ БОЖУ

Слово Божо живе та діяльне... Євр. 4:12
1 Кор. 3:16
1 Петр. 5:7
Еф. 6:10
План 3:22
Фил. 4:19

ЖОВТЕНЬ

Старий Завіт		Новий Завіт		Старий Завіт	
		Перший рік	Другий рік		
1	1 Цар. 9	Ів. 1:1-28		Єз. 3	
2	1 Цар. 10	Ів. 1:29-51		Єз. 4-5	
3	1 Цар. 11	Ів. 2		Єз. 6-7	
4	1 Цар. 12	Ів. 3		Єз. 8-9	
5	1 Цар. 13	Ів. 4:1-26		Єз. 10	
6	1 Цар. 14	Ів. 4:27-54		Єз. 11	
7	1 Цар. 15	Ів. 5:1-24		Єз. 12	
8	1 Цар. 16	Ів. 5:25-47		Єз. 13	
9	1 Цар. 17	Ів. 6:1-24		Єз. 14-15	
10	1 Цар. 18	Ів. 6:25-34		Єз. 16	
11	1 Цар. 19	Ів. 6:35-71		Єз. 17	
12	1 Цар. 20	Ів. 7:1-9		Єз. 18-19	
13	1 Цар. 21	Ів. 7:10-31		Єз. 20	
14	1 Цар. 22:1-25	Ів. 7:32-53		Єз. 21	
15	1 Цар. 22:24-53	Ів. 8:1-38		Єз. 22	
16	2 Цар. 1	Ів. 8:39-59		Єз. 23	
17	2 Цар. 2	Ів. 9		Єз. 24	
18	2 Цар. 3	Ів. 10:1-30		Єз. 25	
19	2 Цар. 4	Ів. 10:31-42		Єз. 26-27	
20	2 Цар. 5	Ів. 11:1-37		Єз. 28	
21	2 Цар. 6	Ів. 11:38-57		Єз. 29-30	
22	2 Цар. 7	Ів. 12:1-36		Єз. 31	
23	2 Цар. 8	Ів. 12:37-50		Єз. 32	
24	2 Цар. 9	Ів. 13:1-20		Єз. 33	
25	2 Цар. 10	Ів. 13:21-38		Єз. 34-45	
26	2 Цар. 11	Ів. 14		Єз. 36	
27	2 Цар. 12	Ів. 15		Єз. 37	
28	2 Цар. 13	Ів. 16		Єз. 38	
29	2 Цар. 14	Ів. 17		Єз. 39	
30	2 Цар. 15	Ів. 18:1-20		Єз. 40	
31	2 Цар. 16	Ів. 18:21-40		Єз. 41	

Тому дуже важливо дізнатися, про що вона говорить, і бути слухняним її Слову.

Багато християн обмежують читання Біблії кількома улюбленими текстами, та й читають її зазвичай лише тоді, коли відчувають у цьому потребу. Але Святе Письмо говорить: «Усе Писання Богом надхнене, і корисне до навчання, до докору, до направи, до виховання в праведності, щоб Божа людина була досконала, до всякого доброго діла готова» (2 Тим. 3:16-17).

Хочете дізнатися секрет сили й плідного життя апостола Павла? Послухайте його свідчення: «Через те ми відваги не тратимо, бо хоч нищиться зовнішній наш чоловік, зате день-у-день відновляється внутрішній» (2 Кор. 4:16). Для того щоб бути духовно здоровим, ми маємо потребу в усій Біблії й у щоденному харчуванні від неї. Читання Біблії допомагає нам краще познайомитися з Ісусом Христом.

Найбільше ми дізнаємося про Нього з Нового Завіту, особливо з Євангелій, але фактично, Він — тема усієї Книги. Після Свого воскресіння Ісус Христос здивував двох Своїх учнів тим, що «почав від Мойсея, і від Пророків усіх, і висвяив їм зо всього Писання, що про Нього було» (Лк. 24:27).

ГРУДЕНЬ

Старий Завіт		Новий Завіт		Другий рік		Старий Завіт
Перший рік						
1	1 Хр. 242		Петр. 2			Ам. 3-4
2	1 Хр. 252		Петр. 3			Ам. 5
3	1 Хр. 261		Іов. 1			Ам. 6-7
4	1 Хр. 271		Іов. 2			Ам. 8-9
5	1 Хр. 281		Іов. 3			Ам. 1
6	1 Хр. 291		Іов. 4			Іов. 1-2
7	2 Хр. 1-21		Іов. 5			Іов. 3-4
8	2 Хр. 3-62		Іов. 1			Мис. 1-2
9	2 Хр. 5-63		Іов. 1			Мис. 3-4
10	2 Хр. 7-8		Юдан. 1			Мис. 5-6
11	2 Хр. 9	Об. 1				Мис. 7
12	2 Хр. 10	Об. 2				Наум. 1
13	2 Хр. 11	Об. 3				Наум. 2-3
14	2 Хр. 12-13	Об. 4				Амв. 1-2
15	2 Хр. 14-15	Об. 5				Амв. 3
16	2 Хр. 16-17	Об. 6				Соф. 1
17	2 Хр. 18	Об. 7				Соф. 2-3
18	2 Хр. 19-20	Об. 8				Аг. 1-2
19	2 Хр. 21	Об. 9				Зах. 1-2
20	2 Хр. 22-23	Об. 10				Зах. 3-4
21	2 Хр. 24	Об. 11				Зах. 5
22	2 Хр. 25	Об. 12				Зах. 6
23	2 Хр. 26-27	Об. 13				Зах. 7-8
24	2 Хр. 28	Об. 14-15				Зах. 9
25	2 Хр. 29	Об. 16				Зах. 10
26	2 Хр. 30-31	Об. 17				Зах. 11
27	2 Хр. 32	Об. 18				Зах. 12-13
28	2 Хр. 33	Об. 19				Зах. 14
29	2 Хр. 34	Об. 20				Мал. 1
30	2 Хр. 35	Об. 21				Мал. 2
31	2 Хр. 36	Об. 22				Мал. 3-4

ПЛАН ЧИТАННЯ БІБЛІЇ

УПОДОБНИЙТЕСЯ
У любові
У смиренні
У чистоті
У праведності
У вірі

ЛИСТОПАД

Старий Завіт		Новий Завіт		Другий рік		Старий Завіт
Перший рік						
1	2 Цар. 17		Іов. 19:1-23			Єз. 42-43
2	2 Цар. 18		Іов. 19:23-42			Єз. 44
3	2 Цар. 19		Іов. 20			Єз. 45
4	2 Цар. 20		Іов. 21			Єз. 46
5	2 Цар. 21	Євр. 1				Єз. 47
6	2 Цар. 22	Євр. 2				Єз. 48
7	2 Цар. 23	Євр. 3				Дан. 1
8	2 Цар. 24	Євр. 4-5				Дан. 2:1-24
9	2 Цар. 25	Євр. 6				Дан. 2:25-49
10	1 Хр. 1	Євр. 7:1-19				Дан. 3
11	1 Хр. 2	Євр. 7:20-28				Дан. 4
12	1 Хр. 3	Євр. 8				Дан. 5
13	1 Хр. 4	Євр. 9				Дан. 6
14	1 Хр. 5	Євр. 10				Дан. 7
15	1 Хр. 6:1-48	Євр. 11:1-12				Дан. 8
16	1 Хр. 6:49-81	Євр. 11:13-40				Дан. 9
17	1 Хр. 7	Євр. 12				Дан. 10
18	1 Хр. 8	Євр. 13				Дан. 11:1-15
19	1 Хр. 9	Як. 1:1-11				Дан. 11:14-45
20	1 Хр. 10-11	Як. 1:12-27				Дан. 12
21	1 Хр. 12	Як. 2				Ос. 1-2
22	1 Хр. 13-14	Як. 3				Ос. 3-5
23	1 Хр. 15	Як. 4				Ос. 6-7
24	1 Хр. 16	Як. 5				Ос. 8-9
25	1 Хр. 171	Петр. 1				Ос. 10-11
26	1 Хр. 181	Петр. 2				Ос. 12-14
27	1 Хр. 19-201	Петр. 3				Йоис. 1
28	1 Хр. 211	Петр. 4				Йоис. 2
29	1 Хр. 221	Петр. 5				Йоис. 3
30	1 Хр. 252	Петр. 1				Ам. 1-2

ОДКРОВЕННЯ ЛЮДЯМ

Шукайте Ісуса Христа в усій Біблії. Формуйте звичку постійно і регулярно читати Біблію й роздумувати про прочитане, і ви духовно зростатимете в радості й твердості і зможете принести плід для Господа.

Ви можете прочитати Новий Завіт за один рік, а Старий — за од або за два роки. Відповідно до прочитаного замальовуйте квадратики. Якщо ви йдете за однорічним планом, то позначте обидві колонки для Старого Завіту, ліву та праву, і лише одну колонку для Нового Завіту, ліву. Якщо ж читатимете за дворічн планом, то позначайте праву колонку Старого Завіту й ліву Но

Якщо ви обрали однорічний план, то читатимете із двох книг Старого Завіту щодня, починаючи з Книг Буття та Ездри.

Не відставайте в читанні. Якщо ви пропустили день, продовж читати відповідно до дати і якнайшвидше наздоганяйте упущ

Для глибшого вивчення життя Ісуса Христа читання чотирьох Євангелій планується на цілий рік.

Згідно з дворічним планом, ви читатимете в середньому 54 вір день і 86 — за однорічним планом.

ПЛАН ЧИТАННЯ БІБЛІЇ

БЕРЕЗЕНЬ

Старий Завіт		Новий Завіт		Другий рік		Старий Завіт
Перший рік						
1	Вих. 15	Дії 8:26-40				Йов. 30
2	Вих. 16	Дії 9:1-19				Йов. 31
3	Вих. 17	Дії 9:20-43				Йов. 32
4	Вих. 18	Дії 10:1-33				Йов. 33
5	Вих. 19	Дії 10:34-48				Йов. 34
6	Вих. 20	Дії 11				Йов. 35
7	Вих. 21	Дії 12				Йов. 36
8	Вих. 22	Дії 13:1-12				Йов. 37
9	Вих. 23	Дії 13:13-25				Йов. 38
10	Вих. 24	Дії 13:25-52				Йов. 39
11	Вих. 25	Дії 14				Йов. 40
12	Вих. 26	Дії 15:1-11				Йов. 41
13	Вих. 27	Дії 15:12-41				Йов. 42
14	Вих. 28	Дії 16:1-10				Пс. 1-5
15	Вих. 29	Дії 16:11-24				Пс. 6-9
16	Вих. 30	Дії 16:25-40				Пс. 10-13
17	Вих. 31	Дії 17:1-21				Пс. 14-17
18	Вих. 32	Дії 17:22-34				Пс. 18
19	Вих. 33	Дії 18				Пс. 19-21
20	Вих. 34	Дії 19:1-30				Пс. 22-25
21	Вих. 35	Дії 19:21-40				Пс. 24-25
22	Вих. 36	Дії 20:1-16				Пс. 26-28
23	Вих. 37	Дії 20:17-38				Пс. 29-30
24	Вих. 38	Дії 21:1-16				Пс. 31-32
25	Вих. 39	Дії 21:17-40				Пс. 33
26	Вих. 40	Дії 22				Пс. 34
27	Лев. 1-2	Дії 23				Пс. 35
28	Лев. 3	Дії 24				Пс. 36
29	Лев. 4	Дії 25				Пс. 37
30	Лев. 5	Дії 26				Пс. 38
31	Лев. 6	Дії 27:1-26				Пс. 39-40

ПЛАН ЧИТАННЯ БІБЛІЇ

ЖИВІТЬ НОВИМ
Христос у центрі
Послух Христові
Слово Боже
Молитва
Свідчення

ТРАВЕНЬ

Старий Завіт		Новий Завіт		Другий рік		Старий Завіт
Перший рік						
1	Чис. 11	Мр. 15:1-15				Пс. 97-99
2	Чис. 12	Мр. 15:16-47				Пс. 100-101
3	Чис. 13	Мр. 16				Пс. 102
4	Чис. 14	Рим. 1:1-17				Пс. 103
5	Чис. 15	Рим. 1:18-32				Пс. 104
6	Чис. 16:1-24	Рим. 2				Пс. 105
7	Чис. 16:25-50	Рим. 3				Пс. 106
8	Чис. 17-18	Рим. 4				Пс. 107
9	Чис. 19	Рим. 5				Пс. 108-109
10	Чис. 20	Рим. 6				Пс. 110-112
11	Чис. 21	Рим. 7				Пс. 113-114
12	Чис. 22	Рим. 8:1-17				Пс. 115-117
13	Чис. 23	Рим. 8:18-39				Пс. 118:1-32
14	Чис. 24	Рим. 9				Пс. 118:33-64
15	Чис. 25	Рим. 10				Пс. 118:65-120
16	Чис. 26	Рим. 11:1-6				Пс. 118:121-144
17	Чис. 27	Рим. 11:7-36				Пс. 118:145-176
18	Чис. 28	Рим. 12				Пс. 119
19	Чис. 29	Рим. 13				Пс. 120-124
20	Чис. 30	Рим. 14				Пс. 125-128
21	Чис. 31	Рим. 15:1-6				Пс. 129-133
22	Чис. 32	Рим. 15:7-21				Пс. 134-135
23	Чис. 33	Рим. 15:22-33				Пс. 136-137
24	Чис. 34	Рим. 16				Пс. 138-139
25	Чис. 35	1 Кор. 1:1-9				Пс. 140-142
26	Чис. 36	1 Кор. 1:10-31				Пс. 143-144
27	Повт. 3. 1	1 Кор. 2				Пс. 145-146
28	Повт. 3. 2	1 Кор. 3				Пс. 147
29	Повт. 3. 3	1 Кор. 4				Пс. 148-150
30	Повт. 3. 4	1 Кор. 5				Пр. 1
31	Повт. 3. 5	1 Кор. 6				Пр. 2

СЕРПЕНЬ

Старий Завіт		Новий Завіт		Другий рік		Старий Завіт
Перший рік						
1	Єзд. 20	Лк. 18:1-14				Іс. 38-39
2	Єзд. 21	Лк. 18:15-43				Іс. 40
3	Рут. 1	Лк. 19:1-27				Іс. 41
4	Рут. 2	Лк. 19:28-48				Іс. 42
5	Рут. 3-4	Лк. 20:1-18				Іс. 43
6	1 Сам. 1	Лк. 20:19-47				Іс. 44
7	1 Сам. 2	Лк. 21:1-9				Іс. 45-47
8	1 Сам. 3	Лк. 21:10-38				Іс. 48
9	1 Сам. 4	Лк. 22:1-38				Іс. 49
10	1 Сам. 5-6	Лк. 22:39-71				Іс. 50-51
11	1 Сам. 7-8	Лк. 23:1-25:1				Іс. 52-54
12	1 Сам. 8	Лк. 23:26-56				Іс. 55-56
13	1 Сам. 10	Лк. 24:1-27				Іс. 57-58
14	1 Сам. 11-12	Лк. 24:28-53				Іс. 59
15	1 Сам. 13	Гал. 1				Іс. 60-61
16	1 Сам. 14	Гал. 2:1-10				Іс. 62-64
17	1 Сам. 15	Гал. 2:11-21				Іс. 65-66
18	1 Сам. 16	Гал. 3				Єр. 1
19	1 Сам. 17	Гал. 4:1-11				Єр. 2
20	1 Сам. 18	Гал. 4:12-31				Єр. 3
21	1 Сам. 19	Гал. 5				Єр. 4
22	1 Сам. 20	Гал. 6				Єр. 5
23	1 Сам. 21-22	Єф. 1				Єр. 6
24	1 Сам. 23	Єф. 2				Єр. 7
25	1 Сам. 24	Єф. 3				Єр. 8
26	1 Сам. 25	Єф. 4:1-16				Єр. 9-10
27	1 Сам. 26-27	Єф. 4:17-32				Єр. 11
28	1 Сам. 28-29	Єф. 5:1-20				Єр. 12-13
29	1 Сам. 30-31	Єф. 5:21-33				Єр. 14-15
30	2 Сам. 1	Єф. 6				Єр. 16
31	2 Сам. 2	Флп. 1				Єр. 17

ЖИТТЯМ

Уважай на самого себе та

ВЕРЕСЕНЬ

Старий Завіт		Новий Завіт	Старий Завіт	
Перший рік			Другий рік	
1	2 Сам. 3	Феп. 2:1-15		Єр. 18-19
2	2 Сам. 4-5	Феп. 2:14-50		Єр. 20-21
3	2 Сам. 6	Феп. 3		Єр. 22
4	2 Сам. 7	Феп. 4		Єр. 23
5	2 Сам. 8-9	Кол. 1		Єр. 24
6	2 Сам. 10	Кол. 2		Єр. 25
7	2 Сам. 11	Кол. 3		Єр. 26
8	2 Сам. 12	Кол. 4		Єр. 27-28
9	2 Сам. 13	1 Сол. 1		Єр. 29-30
10	2 Сам. 14	1 Сол. 2		Єр. 31
11	2 Сам. 15	1 Сол. 3		Єр. 32
12	2 Сам. 16	1 Сол. 4		Єр. 33-34
13	2 Сам. 17	1 Сол. 5		Єр. 35
14	2 Сам. 18	2 Сол. 1		Єр. 36-37
15	2 Сам. 19	2 Сол. 2		Єр. 38-39
16	2 Сам. 20	2 Сол. 3		Єр. 40-41
17	2 Сам. 21	1 Тим. 1		Єр. 42-43
18	2 Сам. 22	1 Тим. 2		Єр. 44-45
19	2 Сам. 23	1 Тим. 3		Єр. 46-47
20	2 Сам. 24	1 Тим. 4		Єр. 48
21	1 Цар. 1	1 Тим. 5		Єр. 49
22	1 Цар. 2	1 Тим. 6		Єр. 50
23	1 Цар. 3	2 Тим. 1		Єр. 51:1-33
24	1 Цар. 4	2 Тим. 2		Єр. 51:34-64
25	1 Цар. 5	3 Тим. 3		Єр. 52
26	1 Цар. 6	2 Тим. 4		Псал. 1
27	1 Цар. 7:1-26	Тит. 1		Псал. 2
28	1 Цар. 7:27-51	Тит. 2		Псал. 3
29	1 Цар. 8:1-54	Тит. 3		Псал. 4-5
30	1 Цар. 8:35-66	Фил. 1		Єв. 1-2

12

ЛЮТИЙ

Старий Завіт		Новий Завіт	Старий Завіт	
Перший рік			Другий рік	
1	Бут. 36	Мт. 22:1-22		Єс. 8
2	Бут. 37	Мт. 22:23-46		Єс. 9-10
3	Бут. 38	Мт. 23		Іоан. 1
4	Бут. 39	Мт. 24:1-28		Іоан. 2
5	Бут. 40	Мт. 24:29-51		Іоан. 3
6	Бут. 41	Мт. 25:1-13		Іоан. 4-5
7	Бут. 42	Мт. 25:14-46		Іоан. 6
8	Бут. 43	Мт. 26:1-13		Іоан. 7-8
9	Бут. 44	Мт. 26:14-35		Іоан. 9
10	Бут. 45	Мт. 26:36-56		Іоан. 10
11	Бут. 46	Мт. 26:57-75		Іоан. 11
12	Бут. 47	Мт. 27:1-14		Іоан. 12
13	Бут. 48	Мт. 27:15-26		Іоан. 13
14	Бут. 49	Мт. 27:27-44		Іоан. 14
15	Бут. 50	Мт. 27:45-66		Іоан. 15
16	Вих. 1	Мт. 28		Іоан. 16
17	Вих. 2	Дії 1		Іоан. 17
18	Вих. 3	Дії 2:1-36		Іоан. 18
19	Вих. 4	Дії 2:37-47		Іоан. 19
20	Вих. 5	Дії 3		Іоан. 20
21	Вих. 6	Дії 4:1-22		Іоан. 21
22	Вих. 7	Дії 4:23-37		Іоан. 22
23	Вих. 8	Дії 5:1-26		Іоан. 23
24	Вих. 9	Дії 5:27-42		Іоан. 24
25	Вих. 10-11	Дії 6		Іоан. 25-26
26	Вих. 12	Дії 7:1-22		Іоан. 27
27	Вих. 13	Дії 7:23-60		Іоан. 28
28	Вих. 14	Дії 8:1-25		Іоан. 29

5

ЛИПЕНЬ

Старий Завіт		Новий Завіт	Старий Завіт	
Перший рік			Другий рік	
1	Іс. Нав. 5	Лк. 4:1-30		Еккл. 2
2	Іс. Нав. 6	Лк. 4:31-44		Еккл. 3-4
3	Іс. Нав. 7	Лк. 5:1-26		Еккл. 5-6
4	Іс. Нав. 8	Лк. 5:27-39		Еккл. 7-8
5	Іс. Нав. 9	Лк. 6:1-23		Еккл. 9
6	Іс. Нав. 10	Лк. 6:24-38		Еккл. 10
7	Іс. Нав. 11-12	Лк. 6:39-49		Псал. 1-3
8	Іс. Нав. 13-14	Лк. 7:1-17		Псал. 4-5
9	Іс. Нав. 15	Лк. 7:18-23		Псал. 6-8
10	Іс. Нав. 16-18	Лк. 7:24-35		Іс. 1
11	Іс. Нав. 19	Лк. 7:36-50		Іс. 2-3
12	Іс. Нав. 20-21	Лк. 8:1-3		Іс. 4-6
13	Іс. Нав. 22	Лк. 8:4-25		Іс. 7
14	Іс. Нав. 23	Лк. 8:26-56		Іс. 8
15	Іс. Нав. 24	Лк. 9:1-9		Іс. 9-10
16	Суд. 1	Лк. 9:10-36		Іс. 11-12
17	Суд. 2	Лк. 9:37-62		Іс. 13
18	Суд. 3	Лк. 10:1-16		Іс. 14-15
19	Суд. 4	Лк. 10:17-42		Іс. 16-17
20	Суд. 5	Лк. 11:1-28		Іс. 18-19
21	Суд. 6	Лк. 11:29-54		Іс. 20-21
22	Суд. 7	Лк. 12:1-40		Іс. 22
23	Суд. 8	Лк. 12:41-59		Іс. 23-24
24	Суд. 9	Лк. 13:1-3		Іс. 25-27
25	Суд. 10	Лк. 13:6-35		Іс. 28
26	Суд. 11	Лк. 14:1-24		Іс. 29
27	Суд. 12-13	Лк. 14:25-35		Іс. 30-31
28	Суд. 14-15	Лк. 15		Іс. 32
29	Суд. 16	Лк. 16		Іс. 33
30	Суд. 17-18	Лк. 17:1-10		Іс. 34-36
31	Суд. 19	Лк. 17:11-37		Іс. 37

КВІТЕНЬ

Старий Завіт		Новий Завіт	Старий Завіт	
Перший рік			Другий рік	
1	Лев. 7	Дії 27:27-44		Пс. 41-43
2	Лев. 8	Дії 28		Пс. 44
3	Лев. 9	Мр. 1		Пс. 45
4	Лев. 10	Мр. 2		Пс. 46-47
5	Лев. 11-12	Мр. 3:1-12		Пс. 48-49
6	Лев. 13	Мр. 3:13-19		Пс. 50-51
7	Лев. 14	Мр. 5:20-35		Пс. 52-55
8	Лев. 15	Мр. 4:1-25		Пс. 56-57
9	Лев. 16	Мр. 4:26-41		Пс. 58-59
10	Лев. 17-18	Мр. 5:1-20		Пс. 60-62
11	Лев. 19	Мр. 5:21-43		Пс. 63-65
12	Лев. 20	Мр. 6:1-29		Пс. 66-67
13	Лев. 21	Мр. 6:30-56		Пс. 68
14	Лев. 22	Мр. 7		Пс. 69
15	Лев. 23	Мр. 8:1-10		Пс. 70-71
16	Лев. 24	Мр. 8:11-38		Пс. 72
17	Лев. 25:1-24	Мр. 9:1-29		Пс. 73
18	Лев. 25:25-55	Мр. 9:30-50		Пс. 74-75
19	Лев. 26	Мр. 10:1-12		Пс. 76
20	Лев. 27	Мр. 10:13-34		Пс. 77:1-31
21	Чис. 1	Мр. 10:35-52		Пс. 77:32-72
22	Чис. 2	Мр. 11		Пс. 78-80
23	Чис. 3	Мр. 12:1-13		Пс. 81-83
24	Чис. 4	Мр. 12:18-34		Пс. 84-85
25	Чис. 5-6	Мр. 12:35-44		Пс. 86-88
26	Чис. 7:1-53	Мр. 13:1-13		Пс. 89
27	Чис. 7:54-89	Мр. 13:14-37		Пс. 90-91
28	Чис. 8	Мр. 14:1-25		Пс. 92-93
29	Чис. 9	Мр. 14:26-52		Пс. 94
30	Чис. 10	Мр. 14:53-72		Пс. 95-96

7

Фактори, які впливають на швидкість реакції	Рівняння хімічних реакцій, спостереження	Висновки про швидкість перебігу реакцій
Природа реагуючих речовин	$\text{Cu} + \text{HCl}$ реакція не відбувається $\text{Zn} + 2\text{Hl} \rightarrow \text{ZnCl}_2 + \text{H}_2$ відбувається швидко $\text{Fe} + 2\text{HCl} \rightarrow \text{FeCl}_2 + \text{H}_2$ відбувається повільно	Що активніша речовина, яка вступає в реакцію, то швидше відбувається реакція
Ступінь подрібнення речовини	CaCO_3 шматок + $2\text{HCl} \rightarrow \text{CaCl}_2 + \text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$ реакція відбувається повільно CaCO_3 порошок + $2\text{HCl} \rightarrow \text{CaCl}_2 + \text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$ реакція відбувається швидко	Що більша поверхня стикання реагентів, то більша швидкість реакції
Концентрація реагуючих речовин	$\text{Zn} + 2\text{HCl}$ розвед. $\rightarrow \text{ZnCl}_2 + \text{H}_2$ відбувається повільно $\text{Zn} + 2\text{HCl}$ концентр. $\rightarrow \text{ZnCl}_2 + \text{H}_2$ відбувається швидко	Що більша концентрація реагуючих речовин, то швидше відбувається реакція.
Температура	$\text{Zn} + 2\text{HCl} \rightarrow \text{ZnCl}_2 + \text{H}_2$ відбувається повільно $\text{Zn} + 2\text{HCl} \xrightarrow{t} \text{ZnCl}_2 + \text{H}_2$ відбувається швидко	Під час нагрівання швидкість реакції зростає.
Наявність каталізатора або інгібітора	Відеодосліди: MnO_2 $2\text{H}_2\text{O}_2 \rightarrow 2\text{H}_2\text{O} + \text{O}_2$ H_2O $2\text{Al} + 3\text{I}_2 \rightarrow 2\text{AlI}_3$	Каталізатори прискорюють швидкість реакції, інгібітори сповільнюють швидкість реакції.

Хід роботи

Дослід 1. Вплив природи реагуючих речовин на швидкість хімічної реакції

У три пробірки киньте гранулу міді, цинку, магнію. У кожну пробірку долийте розчин хлоридної кислоти. Зробіть висновок, як впливає природа реагуючих речовин на швидкість реакції. Результати спостереження запишіть у таблиці.

Дослід 2. Вплив площі поверхні стикання речовин на швидкість хімічної реакції

В одну пробірку киньте шматочок крейди, а в іншу пробірку насипте стільки ж порошку крейди. У кожну пробірку долийте розчин хлоридної кислоти. Зробіть висновок, як ступінь подрібнення речовин впливає на швидкість реакції. Результати спостереження запишіть у таблиці.

Дослід 3. Вплив концентрації речовин на швидкість хімічної реакції

У дві пробірки киньте однакові гранули цинку. В першу пробірку налийте розведений розчин хлоридної кислоти, а в другу — концентрований розчин хлоридної кислоти. Зробіть висновки, як концентрація речовин впливає на швидкість реакції. Результати спостереження запишіть у таблиці.

Дослід 4. Вплив температури на швидкість реакції

У дві пробірки киньте однакові гранули цинку. В кожну пробірку долийте розчин хлоридної кислоти. Одну з пробірок підігрійте в полум'ї спиртівки. Зробіть висновок, як температура впливає на швидкість реакції. Результати спостереження запишіть у таблиці.

5. Узагальнення і систематизація знань

Після закінчення експерименту проводять обговорення.

Учні демонструють результати дослідів, роблять висновки про вплив різних факторів на швидкість хімічних реакцій. Рівняння проведених реакцій записують на дошці.

Учитель. Ми побачили, як швидкість хімічної реакції залежить від різних факторів. Ця залежність не випадкова. Будь-яке, навіть незначне відхилення від цих законів, зробило б існування людини на планеті Земля неможливим.

Спробуємо уявити, що трапилось би, якби швидкість реакції не залежала від концентрації речовини. Нам відомо, що реакція горіння у чистому кисні та у звичайному повітрі, у якому концентрація кисню складає 20 %, суттєво відрізняється. У чистому кисні горіння відбувається дуже інтенсивно, то якби швидкість горіння не залежала від концентрації кисню, від невеличкої іскри спалахували б величезні вогнища. А якщо швидкість горіння не залежала б від площі стикання речовини, що горить із повітрям, то загасити пожежу було б украй складно, або й неможливо. Але Хтось потурбувався, щоб все було саме так, як воно є навколо нас. Завдяки існуючим законам природи ми можемо приготувати їжу на вогні, можемо їздити на автомобілях, обладнаних двигунами внутрішнього згорання, мати вогонь за помічника, а не ворога.

Існування законів передбачає існування Законодавця. Законодавцем є Бог, Який усе створив саме так, щоб людина змогла існувати на Землі й славити Його.

6. Домашнє завдання

Опрацювати матеріал параграфа, відповіді на запитання до нього, виконати вправи, додатково «Значення каталітичних реакцій».

Навести власні приклади того, яким було б наше життя, якби хімічні реакції протікали б по-іншому.

МОРАЛЬНІ НЕБЕЗПЕКИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Урок для 11 класу

Автор Ольга Прокопович, м. Рівне



Мета: поглибити знання учнів про цінність християнської моралі для сучасного суспільства, звернувши увагу на моральні небезпеки для людини з боку суспільства; закріпити знання учнів про цілісне бачення людини як єдності духовного та матеріального начал.

Продовжувати розвивати в учнів уміння порівнювати, аналізувати та узагальнювати факти; розвивати уяву та емоції учнів; розвивати пізнавальний інтерес до вивчення та дослідження Біблії.

Сприяти розумінню учнями християнських моральних цінностей та формуванню в них християнського світогляду і громадянської, соціальної та життєвої компетентностей.

Обладнання: Біблія.

Тип уроку: урок сприймання нових знань.

Яка ж користь людині, що здобуде весь світ, але душу свою занапастить? Або що дасть людина взамін за душу свою? Мт. 16:26

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Організаційний момент

Вітання. Налаштування контакту з класом

Вправа «Абетка». Учитель пропонує учням одягнути уявні віртуальні шоломи з лазерним променем і «виписати» своє ім'я на тлі прекрасного зоряного неба. *(Вправа сприяє покращенню розумової діяльності учнів.)*

II. Актуалізація опорних знань учнів

Учитель. Пропоную вам трішки відволіктись від буденності та пофантазувати. Знаю, що ви це любите. За законом жанру ми моделюємо ситуацію, уникаючи зайвих деталей. Отож, ситуація така. Далеке майбутнє. Начебто все добре: вирішені майже всі соціальні та економічні проблеми; науково-технічні досягнення дозволили роботизувати всі виробничі процеси та досить добре освоїти ближній космічний простір; майже в кожній школі вже облаштовано спеціальні космоцентри, а деякі родини навіть мають власні шатли. Але людство якось непомітно опинилось на межі свого існування через глобальну техногенну катастрофу. Служба безпеки планети повідомила, що до повної катастрофи Землі залишилось 2–3 дні, і оголосила, що навіть буде надана якась допомога в переселенні людей на іншу планету, так звану Нову Землю, хоча ніхто до пуття не міг пояснити, яка саме допомога надаватиметься. У цей же час люди почали помічати дивні об'єкти, які спускалися з неба. Вони мали незвичну форму — на вигляд як крапля води (або «язик» полум'я). Таких «краплин» було неймовірно багато й вони викликали цікавість у людей. Виявилось, що ці «краплі» не мали ніяких отворів чи ілюмінаторів. А якщо хтось

підходив до «краплі» й торкався її долонями, то відразу опинявся всередині. Після цього «крапля» негайно знімалась угору й швидко зникала в небі.

З огляду на екстреність ситуації, якими були б ваші дії?

[Методичні рекомендації. Учні працюють у парах (або групах) і вносять свої пропозиції, щоб виробити приблизний план (алгоритм) дій людини за таких обставин. Щоб спрямувати міркування учнів у потрібному напрямку, можна дати їм ключові слова (наприклад, віра, орієнтація, багаж тощо.)

Можливий варіант алгоритму

1. Прийняття рішення.
 2. Віра в порятунок.
 3. Вибір засобу порятунку.
 4. Необхідний багаж.
 5. Орієнтація в часі й просторі для досягнення мети.
- Упродовж уроку цей план буде обговорюватися.]*

III. Мотивація навчальної діяльності учнів

Учитель. Отже, ситуація змодельована, прикинули навіть план дій людини. А для чого? Хіба можливе щось подібне в реальному житті? Звісно, до такої глобальної катастрофи людство ще не дожило, але в житті окремої людини вже може статись своя катастрофа. Звичайно, не таких масштабів і не колись у майбутньому. У певному сенсі ми щодня переживаємо міні-катастрофи через непорозуміння з батьками чи невивчений урок, через образливе слово чи невдачу на тренуванні, через свої чи чужі помилки тощо. Наскільки ми готові до «катастрофи»?

IV. Повідомлення теми та мети уроку

V. Сприймання нових знань

Учитель. Пропоную вам детальніше обговорити наш план дій, аби переконатись у його доцільності чи, навпаки, безнадійності.

1. Прийняття рішення

У змодельованій ситуації можливі два варіанти рішень: а) життя людини — це найбільша цінність і його, одно-значно, потрібно рятувати, доклавши всіх зусиль, навіть у такий мінімальний термін (2–3 дні);

б) оскільки катастрофа глобальна, то Земля й усе на ній загине. І який тоді сенс у порятунку? Що буде всім людям, те й мені. Хоч ці 2–3 дні проживу, ні в чому собі не відмовляючи.

У реальному житті ми також цінуємо власне життя та життя інших людей. Кожна людина є неповторною особистістю, бо має неповторну оригінальну душу, яка робить людину власне людиною. Кожна людина завжди і за будь-яких обставин має можливість чинити так, як підказує їй

серце і власний розум та дозволяє її власна воля. Через те на людину лягає відповідальність за весь світ, за життя на Землі та за всі нещастя на ній, трагедії, сльози, проли-ту кров. Люди повинні плекати свій розум як Божий дар для них, а також задумуватись над тим, чим наповнене їхнє життя, що покладено в його основу. Інколи люди вва-жають, що вже занадто пізно щось змінювати в їхньому житті. Або людина чітко усвідомлює хибність своєї пове-дінки, але продовжує жити так само, бо вже так звикла. А щоб змінити спосіб життя, — потрібно докласти зусиль. Буває й так, що на шляху до кардинальної зміни життя нас зупиняє нерозуміння близьких людей, які вже зви-кли бачити нас такими, як ми є, їхні глузування чи навіть цькування. Загалом зміна свого життя для людини буває досить болючою. І тому християнство дуже високо ці-нує саму спробу людини змінити спосіб свого життя, своє мислення й поведінку — стати іншою, новою людиною. Саме в цьому й полягає весь сенс християнського вчення — повернути людину до втраченого щастя. Крім того, Бог за-клав у кожній людині потяг до прекрасного, чистого, до-брого.

І лише гріх та несприятливе оточення можуть пригасити в людині цей Божий дар. Тому й буває, що треба ризикувати всім своїм земним добром, щоб отримати в нагороду вічні цінності. А оскільки тривалість життя людини на Землі за-крита від неї, то рішення потрібно не просто приймати, а приймати дуже швидко.

2. Віра в порятунок

Нагадаємо, що «віра — це сприймання людиною чого-не-будь як істини. Іноді без попередньої перевірки, на основі тільки внутрішнього, суб'єктивного переконання, яке не по-требує ніяких доказів» (*Bikinedia*).

Людина, яка опинилась у катастрофічній ситуації, із різних джерел отримує стільки різної інформації, що вже власним розумом не може її осягнути. Тому митрополит Ан-дрей Шептицький писав, що «віра — це акт нашої волі, а не реакція на почуття». А тому й не дивно, що, опинившись на межі життя та смерті, людина чинить певні дії («хапається за соломинку»), вірячи в порятунок власними силами або при-ймаючи допомогу від інших. Ті ж люди, які зневірилися із певних причин, також мають два варіанти:

а) впадають у паніку й можуть загинути ще до катастро-фи;

б) останні 2–3 дні живуть у своє задоволення, а потім — «хоч потоп» чи «хай горить усе синім полум'ям».

У реальному житті абсолютно всі люди — віруючі, але об'єкти віри в різних людей різні. Християнська віра — це безумовне прийняття за правду всього того, що Бог відкрив людям про Себе, про світ і про нас, людей. Ось що Біблія го-ворить про віру:

«Догодити ж без віри не можна. І той, хто до Бога прихо-дить, мусить вірувати, що Він є, а тим, хто шукає Його, Він дає нагороду» (Євр. 11:6);

«І все, чого ви в молитві попросите з вірою, — то одержи-те» (Мт. 21:22);

«... тому, хто вірує, все можливе!» (Мр. 9:23б).

Отже, у будь-якій глобальній чи міні-катастрофі Бог врятує Свою дитину, бо Він завжди дотримує Свого сло-ва. Невідомо, як саме у якійсь ситуації Бог буде діяти, але допомога обов'язково надійде. Однак це не означає, що віра має бути пасивною. Навпаки, Бог спонукає людину до активної співпраці з Ним саме через віру. Німецько-американський фізик і конструктор космічних ракет Вер-нер фон Браун (1912–1977) так висловився: «Поширеною є думка, ніби в епоху космічних польотів ми вже так багато

знаємо про природу, що нам більше не потрібно вірити в Бога. Ця думка цілком помилкова. Лише нове звернення до Бога може врятувати всіх від катастрофи, яка насува-ється».

3. Вибір засобу порятунку

У ситуації, яку ми змодельували, таких засобів є два: а) звичайні шатли, збудовані на Землі, якими люди вмі-ють користуватись;

б) незвичайні (за формою, за технологією виробництва, за принципом дії) шатли-«краплі», які люди вперше побачи-ли після оголошення про катастрофу.

Який із шатлів вибрати?

Звичайний шатл знайомий до дрібниць, не раз вико-ристовувався й досить добре себе зарекомендував, але на невеликих, «близькоземних» відстанях. Тому до Нової Землі на ньому не дістатись. Можна було б спробувати дістатись на ньому до якогось зорельота, але навряд чи вдасться це зро-бити. Адже «неозброєним оком» видно технічну прірву, яка лежить між шатлами — звичайним та «краплиною».

Шатли, які спускаються з неба, крім своєї незвичайності, поставили досить серйозні запитання: хто їх прислав і кому? як потрапити всередину «краплі»? що там відбувається з лю-диною? де гарантія, що «крапля» доставить людину на Нову Землю? та інші. Якби не ці запитання, то зрозуміло, що ви-бирати потрібно незвичайний шатл для порятунку. А так...

Але були й такі люди, які повірили в те, що можна вряту-ватись, і вирішили використати для цього всі можливості. То чому б не скористатись і таким незвичайним шатлом? І вони робили цей крок, крок віри.

У реальному житті така глобальна катастрофа вже сталася ще на початку історії людства — це гріхопадін-ня людей. Відтоді кожна людина сповна відчуває наслід-ки цієї катастрофи й потребує порятунку. Порятунку від чого? А, можливо, і не всі люди його потребують? Адже ми зустрічаємо в своєму житті гарних, розумних, здоро-вих, успішних і багатих людей, які, здається, не потребу-ють ніякого порятунку... Ключове слово в цьому реченні — «здається». І ось чому. Людина як Боже творіння є гармоній-ним поєднанням матеріального і духовного начал. І турбота людини про своє тіло та душу є доброю і потрібною справою, аби людина досягала досконалості, перебуваючи в постійному зв'язку з Богом. Суть реальної глобальної катастрофи полягає в розділенні людей з Богом і розділенні в кожній людині ма-теріального та духовного начал. Відтоді тіло людини (матерія) почало підпорядковуватись своїм законам (заздрощам, ліно-щам, пристрастям тощо), а душа (дух) людини, яка теж ослабла через віддалення від Бога, і далі прагнула Бога.

Ситуація ускладнилась тим, що матеріальне прагне доміну-вати над духовним. Ще у 80–90-х роках ХХ ст., досліджуючи ге-ном людини, учені дійшли висновку, що все людство походить від однієї жінки й від одного чоловіка, тобто від Адама і Єви, як Бог і відкрив це у Своему Слові. Гріх перших людей передався усім: гарним і не дуже, розумним і не дуже, здоровим і хворим, успішним і невдахам, багатим і бідним — усім без винятку. Цей внутрішній конфлікт (між тілом і душею) мучив би людину вічно, якби Бог милостиво не покарав людей: «...бо заплата за гріх — смерть...» (*Рим. 6:23а*). Оскільки людина має два начала, то й смертей вона переживає дві: матеріальну (або біологічну) і духовну (остаточну). Але Бог любить людей і хоче врятувати їх від остаточної смерті. Тому Він послав на Землю Свого Сина — Спасителя Ісуса Христа. Божий план геніально простий: хто повірить, що Ісус помер на хресті за нього, за його гріхи (ма-теріальна смерть), той звільняється від остаточної (духовної) смерті й отримує подарунок від Бога — вічне життя (*Рим. 6:23б*). Тобто для спасіння людини вже все зроблено. Самій лю-

дині залишається лише зробити крок віри, щоб потрапити на Нову, обіцяну Самим Богом Землю.

4. Необхідний багаж

Як виявилось у змодельованій ситуації, із багажем, який люди хотіли б узяти з собою на Нову Землю, теж не все було однозначно. Звичайні земні шатли не були вантажними й узяти якийсь багаж можна було за рахунок частини пального, що було явно нерозумно. Ті ж шатли, які попри здоровий глузд все-таки завантажили, не могли відірватись від Землі або через деякий час падали на Землю. Шатли-«краплини» забирали людей у чому ті були, без будь-якого багажу.

У реальному житті прогрес людства в удосконаленні технологій та урізноманітненні матеріальних благ також є незаперечним. Усі ми прагнемо мати високі зарплати, достойний рівень життя та певний комфорт. І багатство як таке не є гріхом. Воно лише може бути надбане гріховним шляхом або стати для людини ідолом, якщо людина буде вважати добробут єдиним добром і жертвуватиме всім заради нього. Тому що в такому разі не буде гармонії матеріального та духовного, переважатиме матеріальне й людина не матиме внутрішньої свободи вибору. А так не повинно бути. Духовний розвиток людини полягає не в зреченні матеріального, а в незалежності від нього. Коли людина на перше місце у своєму житті ставить Бога й дотримання Його законів, тоді вона ніколи не стане рабом чогось нижчого за себе, не втратить своєї свободи. Із цього приводу хотілось би нагадати деякі факти з життя американського мільярдера Рокфеллера. Коли його запитали, у чому секрет його фінансового успіху, він відповів: «Мене мама з дитинства привчила віддавати Богові десятину». Він, будучи християнином, уважав, що силу й можливість заробляти гроші дає Бог, а заробляти потрібно якомога більше, щоб можна було якомога більше роздати нужденним. На його пожертви було збудовано 2 університети, 24 випускники яких стали лауреатами Нобелівських премій.

Біблія застерігає: *«І промовив до них: «Глядіть, остерігайтеся всякої зажерливості, – бо життя чоловіка не залежить від достатку маєтку його» (Лк. 12:15).*

Біблія радить: *«Складайте ж собі скарби на небі, де ні міль, ні іржа їх не нищить, і де злодії до них не підкопуються та не крадуть. Бо де скарб твій, — там буде й серце твоє!» (Мт. 6:20–21).*

5. Орієнтація в часі та просторі для досягнення мети

У змодельованій ситуації вміння орієнтуватись у часі та просторі дуже важливе і на Землі, і під час польоту попри бортову навігацію.

Але в реальному житті це вміння просто необхідне. У реальному житті уже зараз високо цінується інтелект і знання людини. Але без духовної і моральної орієнтації «на добро» чисті знання можуть стати навіть небезпечними. Наприклад, так звана «загроза перенаселення» виправдовує аборти. Наукові дослідження в медицині роблять те саме, пропагуючи лікування чи не всіх хвороб стовбуровими клітинами, які отримують із «абортивного матеріалу». Цей же «матеріал» використовують при виробництві всілякої косметичної продукції (креми, маски, помади тощо). Ось і виходить, що всі ми, нібито, будемо і гарними, і здоровими. Але якою ціною? Крім того, у час інтернету будь-яка інформація поширюється блискавично, а особливо еротичного характеру. Така інформація надзвичайно небезпечна тому, що послаблює почуття сорому. Ті, хто живе в гріху, відчувають підтримку, а ті, хто намагається дотримуватись моральної чистоти й цнотливості, піддаються сумнівам із приводу своєї нормальності. Дошлюбні статеві стосунки приводять до втрати моральних принципів у житті. Найгірший наслідок аморального життя — це втрата людської гідності та знецінення образу й подоби Божої. Згідно з біблійним розумінням людини —

як образу й подоби Божої — немає людей кращих чи гірших, перед Богом усі рівні, бо всі грішні. Бог вимагає дотримання Його заповідей не тому, що Йому «так хочеться», а тому що це добре для людей: вони оберігають життя й здоров'я людини, захищають сім'ю і власність, ведуть до миру й спокою між людьми. Гонитва за успіхом і насолодою призводить до кризи в суспільстві. Якщо власне добро, яке часто ототожнюється з приємністю, збагаченням та безтурботністю, ставиться вище будь-чого, то така людина стає глухою до потреб ближнього. Навіть у тому разі, коли людей об'єднують спільні інтереси, їхнє об'єднання (товариство, партія тощо) повинне служити добром для всіх членів суспільства. Для цього потрібні всього два принципи: законність і моральність.

На жаль, частина сучасної молоді сприймає Бога як перешкоду на своєму життєвому шляху, а християнство вважає застарілою релігією із суцільними заборонами. Втрата любові до Бога призводить до втрати любові до ближнього; до ненависті, агресії та байдужості до страждань інших людей; до прагнення слави й багатства, до розквіту егоїзму. А відкидаючи почуття провини, людина приходить до повної втрати відповідальності і, отже, суцільного хаосу. Сьогоднішні небезпеки в житті молоді — це безмежна свобода й невміння нею користуватись, поширення злочинності, насилля, розпусти, руйнування інституту сім'ї, захоплення екзотичними культами та лже-віруваннями (астрологія, спіритизм, магія, язичництво, різні забобони тощо).

«Промовляє до нього Ісус: «Я — дорога, і правда, і життя. До Отця не приходить ніхто, якщо не через Мене» (Ів. 14:6).

«Учинки тіла явні, то є: перелюб, нечистість, розпуста, ідолослуження, чари, ворожнечі, сварка, заздрість, гнів, суперечки, незгоди, ересі, завидки, п'янство, гулянки й подібне до цього. Я про це попереджую вас, як і попереджав був, що хто чинить таке, не впаднуть вони Царства Божого!» (Гал. 5:19–22).

Коли людина звертається до ідолянства, то це свідчить про те, що вона має дуже слабкий внутрішній духовний стрижень. Адже гріх порушує гармонію життя на всіх рівнях: духовному і матеріальному, особистому і суспільному, часовому і вічному.

Біблія застерігає: *«Стережіться, щоб ніхто вас не звів філософією та марною оманю за переданням людським, за стихіями світу, а не за Христом» (Кол. 2:8).*

«Коли ж наша Євангелія й закрита, то закрита для тих, хто гине, — для невіруючих, яким бог цього віку засліпив розум...» (2 Кор. 4:3–4а).

Диявол, бог цього віку, «...був душогуб споконвіку, і в правді не встояв, бо правди нема в нім. Як говорить неправду, то говорить зо свого, — бо він неправдомовець і батько неправді» (Ів. 8:44б).

Зло завжди винахідливе і вдало маскується піддобро, обіцяючи людині щастя (багато й одразу). Але справжня сутність його — сутність злодія, який «... тільки на те крадається, щоб красти й убивати та нищити» (Ів. 10:10а). І не думайте, що так було колись, але не зараз. Згадайте-но розрекламовані «швидкі гроші» чи різні види кредитів. Нібито «і щастя, і одразу». Але щоб потім розрахуватись із цим кредитом, людям доводилось потрапляти в такі борги, що вони вже й не раді були тому «щастю».

Наш Бог, Бог миру й любові, діє зовсім інакше. Він хоче відновити в людині Свій образ і подобу, наповнюючи моральні почуття людини конкретним змістом, торкаючись її внутрішнього світу — мотивів та намірів. Велич людини й цінність її життя в суспільстві визначається кількістю добра й любові, які вона вкладає в кожну, навіть невеличку справу.

Християнство збагачує людство вірою, надією і любов'ю, моральними чеснотами (мудрістю, справедливістю, стриманістю, мужністю тощо), регулює стосунки в суспільстві та стосунки людини з Богом.

Стабільність сучасного суспільства будується на інтелекті, знаннях та високому фаховому рівні людей. Щоб зрозуміти, яка ця стабільність, достатньо подивитись випуск новин. Сучасний світ (і не тільки в Україні) прагне усунути Бога і Його Церкву з освіти, медицини, культури, політики, родини, з суспільства загалом. Це явище називають секуляризмом (від лат. saecularis — світський). Уперше термін був застосований 1646 року під час укладання Вестфальського миру, і він означав процес переходу земель, які були власністю Церкви, у державну власність. І лише згодом, у XIX ст. його почали застосовувати замість слова «атеїзм», який на той час не користувався популярністю, а потім уже секуляризм перетворився на світський гуманізм. Причиною виникнення секуляризму як ідеології стала гіпотеза еволюції та егоїзм людини: не Бог створив світ, а він сам виник; власне, і Бога немає, бо Його придумали примітивні люди. А якщо немає Бога, то й відповідати людині немає перед ким. «Якщо ж Бога немає, — тоді все дозволено», — писав Ф. Достоевський. Навколишній світ і дійсність, суспільство і людину секуляризм пояснює виключно з практики земного життя, він спрямований на покращення матеріальної основи існування людства, відкидаючи духовну складову. Однак, коли проблеми сягають таких розмірів, що загрожують стабільності та життєздатності суспільства, — навіть світська секулярна держава звертається до релігійних інституцій, бо тільки вони своїм духовним авторитетом можуть вплинути на суспільство: «Як тривога, — то до Бога». Шкода тільки, що «як по тривозі, — то й по Бозі».

Хотілося б зупинитись ще на одній замаскованій небезпеці. Зрозуміло, що людство ніколи не буде розвиватись, якщо відсоток творчо мислячих людей не збільшуватиметься. У наш час поінформованість людей різко зростає. Це факт. А ось щодо творчого мислення — є проблема. У Південній Кореї психологи офіційно визнали, що вже ціле покоління виросло з діагнозом «цифрова деменція» (слабоумство). Як показують дослідження, з кожним роком усе більше дітей, які багато часу проводять за смартфонами, планшетами та іншою цифровою технікою, страждають розладом уваги, утратою пам'яті, низьким рівнем самоконтролю, когнітивними порушеннями, пригніченістю та депресією. Німецький дослідник Манфред Шпітцер у праці «Цифрова деменція» стверджує, що діти, які проводять перед екраном більше семи годин на добу, отримують пошкодження мозку приблизно такого рівня, які можна побачити в людей після поранень у голову. Через це людина стає нездатною планувати, визначати пріоритети, організовувати своє життя, боротись із миттєвими бажаннями, емоційними нападами гніву, втрачає здатність співпереживати. А тому немає нічого дивного в тому, що під впливом «Синього кита», «Момо» чи ще якоїсь гри підлітки, перебуваючи в такому стані, чинять самогубства чи розстрілюють людей у школах, клубах чи просто на вулиці. Цікаво, що Стів Джобс заборонив своїм дітям користуватись iPad-ом узагалі, а іншими гаджетами — ночами та у вихідні. Кріс Андерсон, один із засновників 3D Robotics, так висловився: «Я, як ніхто інший, бачу небезпеку надмірного захоплення інтернетом. Я сам зіткнувся з цією проблемою і не хочу, щоб вона була в моїх дітей». Правило Андерсона — ніяких екранів і гаджетів у спальні! Сини винахідника сервісів Blogger і Twitter можуть користуватись своїми планшетами й смартфонами не більше години на день. А директор Out Cast Agency Олександр Константинополь обмежує використання гаджетів у будинку до 30 хв. на день.

Звичайно, передбачити всі небезпеки в реальному житті просто неможливо. Але вихід є. Факт, що експерти найвищої кваліфікації не вивчають відомі подробиці, а вдосконалюються у вивченні оригіналу. І якщо ми вивчатимемо Оригінал — Біблію, то зуміємо уникнути більшості замаскованих не-

безпек. **Біблія радить:** *«Будьте тверезі, пильнуйте! Ваш супротивник — диявол — ходить, ричучи, як лев, що шукає жертви кого» (1 Петр. 5:8).*

І якщо будемо жити згідно з інструкціями Біблії, то обов'язково досягнемо мети християнського життя: *«Тож усе я вважаю за втрату ради переважного познання Христа Ісуса, мого Господа, що я ради Нього відмовився всього, і вважаю все за сміття, щоб придбати Христа,.. забуваючи те, що позаду, і спішачи до того, що попереду, я женусь до мети за нагородою високого поклику Божого в Христі Ісусі» (Флп. 3:8, 13–14).*

VI. Осмислення об'єктивних зв'язків у вивченому матеріалі

- Заслухати відповіді учнів на запитання:
 - Чи підходить план дій людини, складений нами, для реального життя?
 - Що ви додали б до плану або вилучили б із нього?
 - Яка різниця між просто небезпекою і моральною небезпекою?
 - Як ви поясните текст, записаний в епіграфі до уроку?
 - Знаючи, яку загрозу можуть нести цифрові технології, чому одні їх розробляють, а інші ними користуються?
 - Чому, знаючи якої шкоди людині завдають тютюн, алкоголь, наркотики, їх виготовляють і вживають?

2. **Інтерактивна вправа «Снігова грудка»** (вправа виконується за алгоритмом: слово — речення — запитання — відповідь)

Починаючи вправу, вчитель указує на когось із учнів і каже: «Слово!» Вказаний учень називає слово, яке стосується теми уроку, і вказує на другого учня, промовляючи: «Речення!» Цей другий учень складає речення із названим словом і промовляє до третього учня: «Запитання!» Третій учень придумує запитання до складеного речення, а четвертий учень відповідає на нього. Наприклад:

Слово	Небезпека
Речення	Моральна безпека сучасного суспільства.
Запитання	Які небезпеки належать до моральних?
Відповідь	Ті, які призводять до негативних змін у внутрішньому світі людини та її зовнішній поведінці.

VII. Підсумки уроку. Домашнє завдання

Учитель пропонує учням зосередитись, пригадати тему уроку й сформувати один висновок (для себе). Заслухавши висновки кількох учнів, скласти висновок до уроку і вдома записати його.

[Можливі варіанти висновку до уроку:

- Людина — вінець Божого творіння; має складну дуалістичну природу (матеріальну та духовну складову).
- Людина створена:
 - на образ і подобу Божу;
 - щоб панувати над усім творінням Божим;
 - щоб бути щасливою з Богом і славити Його.
- Гріх (моральне зло) перших людей зруйнував їхні стосунки з Богом і стосунки між ними.
- Зіпсована людська природа:
 - спотворила образ і подобу Божу в людині;
 - стала спадковою;
 - не може чинити нічого доброго без Бога.
- Моральні небезпеки сучасного суспільства поглиблюють прірву між Богом і людиною.
- Ісус Христос — єдиний, Хто зміг виправити ситуацію і повернути людині втрачене щастя.
- Людина повинна повірити в те, що Ісус Христос, Син Божий, — її Спаситель].

МОЖЕМО ЩЕ ПРИГАДАТИ...

Поширене уявлення про те, що наукові знання і християнська віра несумісні, активно насаджується з часів епохи Просвітництва. Перше, що спадає на думку за одночасної згадки науки і релігії, — те, що невгамовні церковники постійно переслідували прогресивних учених, спалюючи їх на вогнищах. Мабуть, важко висловити цю загальнопоширену помилку точніше й компактніше, ніж це зробив Борис Гризлов — впливовий сучасний російський політик із вищою технічною (!) освітою. Коли в одному з інтерв'ю йому поставили запитання, пов'язане з обговорюваною нами темою, він, ні на мить не замислившись, видав як саме собою зрозуміле: «Ми можемо ще пригадати Коперника, якого спалили за те, що він говорив: “І все-таки вона крутиться...”»

Єдиним істинним твердженням у цій сентенції є «Ми можемо ще пригадати...» Але, судячи з усього, пригадати можемо вже далеко не все. Адже в тому, що продовження цього глибокодумного вислову не має жодного стосунку до фактів, легко переконатися, зазирнувши в будь-який довідник.

Насамперед варто пам'ятати, що прогресивний учений Миколай Коперник (1473–1543), власне, і був тим самим невгамовним церковником. Ніяких інших учених тоді в принципі бути не могло. Також не існувало секулярної науки. Університети, бібліотеки та лабораторії створювала, фінансувала й забезпечувала кваліфікованими спеціалістами виключно Церква.

Як канонік (штатний єпархіяльний священнослужитель), Коперник, окрім дослідницької роботи, велику частину свого життя присвячував церковному служінню, громадській і політичній діяльності, благодійній медичній практиці. Його праця «Про обертання небесних сфер» побачила світ у рік смерті вченого в Нюрнберзі з посвятою Папі римському Павлу III. Сам учений, швидше за все, книгу надрукованою так і не побачив, оскільки на той час уже перебував у комі.

Усіма шанований природодослідник, богослов і громадський реформатор, він мирно відійшов у вічність

у власному ліжку в колі відданих учнів 24 травня 1543 року. Книгу ж його продовжували передруковувати, поширювати, вона користувалася незмінним інтересом читачів. Щоправда, через сімдесят три роки, 1616 року, на хвилі ідеологічної боротьби на два фронти (протестанти — з одного боку й гуманісти-просвітители — з іншого), Рим, під гарячу руку, наклав на книгу Коперника заборону. Чотири роки потому заборону практично було знято. Але, як у старому доброму анекдоті, — неприємний осад залишився.

«Стережіться,
щоб ніхто вас не звів
філософією
та марною оманю
за переданням людським,
а не за Христом»

Кол. 2:8

Крім того, важливо пам'ятати, що Коперник аж ніяк не є винахідником геліоцентричної системи обертання світил. Космологічну дискусію з цього приводу вели ще з часів античності. Так, геліоцентричних поглядів дотримувалися давньогрецькі піфагорійці (зокрема, Аристарх Самоський, бл. 310 – бл. 230 до Р. Х.), які вже в ті часи розвивали емпіричний метод — осягнення світу шляхом спостережень і експерименту. Архімед (287–212 до Р. Х.) також був знайомий із цим поглядом, хоча сам уважав, що Сонце обертається навколо Землі, тоді як усі інші планети — навколо Сонця.

З іншого боку, Арістотель (384–322 до Р. Х.) заперечував емпіричний підхід. Він дотримувався філософії природних і вимушених станів чотирьох світових стихій (землі, води, повітря і вогню) і відносив небесні тіла до сфери деякого «п'ятого елемента», недоступного для розуміння.

Під впливом аристотелівських ідей саме цим довгим шляхом ішла Католицька церква, ігноруючи чітке й зрозуміле попередження апостола: «Стережіться, щоб ніхто вас не звів філософією та марною оманю за переданням людським, за стихіями світу, а не за Христом» (Кол. 2:8). Як бачимо з цієї цитати, уже апостол Павло виступав проти натурфілософських ідей Арістотеля.

Отже, дискусію про світобудову вели зовсім не вчені, з одного боку, і богослови — з іншого, вона точилася між представниками двох богословських наукових шкіл: «класичної» натурфілософії, яка базувалася на знаннях природи на умоглядних ідеях Арістотеля, і прихильників піфагорійського емпіричного методу, які беруть за основу спостереження за природою.

Навіть до протистояння католицького і протестантського богослов'я ця полеміка не мала жодного стосунку. Так, і Миколай Коперник, і, через століття, Галілео Галілей (1564–1642), будучи в підході до науки піфагорійцями-емпіриками, до кінця своїх днів залишалися правовірними католиками. З іншого боку, протестанти Мартін Лютер (1483–1546) і Філіп Меланхтон (1497–1560) дотримувалися аристотелівських поглядів на природознавство.

Математична модель Коперника, що переносила точку відліку (положення спостерігача) із Землі на Сонце, спростила формули планетарного руху. У ній усувалися громіздкі формули обертання світил по епіциклах — малих орбітах, центри яких обертаються навколо Землі по великих орбітах, так званих деферентах. Однак особливого захоплення серед астрономів-практиків цей підхід не викликав. Цікава з математичного погляду, праця Коперника не мала практичного застосування. По-перше, вести спостереження із Сонця не дуже зручно через його віддаленість і несприятливий клімат. Усе ж таки потреба була в описі руху для спостерігача, який перебував на Землі. По-друге, його обчислення не усували систематичної помилки, притаманної всім моделям, що існували на той час, оскільки, як і вони, припускали кругове обертання планет.



Ян Матейко. «Коперник. Бесіда з Богом», 1873
Полотно, олія. 225 × 315 см. Ягеллонський університет, Краків, Польща

Справжню революцію в астрономії зробило відкриття Йоганном Кеплером (1571–1630) еліптичної форми планетарних орбіт. Революція ж, здійснена Коперником, була не науковою, а теологічною — вона стала першим значним кроком до звільнення християнського богослов'я від натурфілософії Арістотеля й відкрила широкий шлях для відродження емпіричного підходу до природознавства.

Відтак потрібно пам'ятати, що, мабуть, єдиним персонажем атеїстичного епосу про боротьбу добра (в особі науки) і зла (тобто релігії), до якого застосовне поняття «спалили», є італійський поет і філософ-пантеїст Джордано Бруно (1548–1600). Космологічні ідеї, які висловлював Бруно, не вирізнялися новизною — вони були відомі ще з часів античності. Про жодні оригінальні

дослідження, які проводив би домініканський відступник, як і про жодні зроблені ним наукові відкриття, невідомо.

Вирок у справі Бруно виніс суд римського губернатора, тобто світська влада. Філософа визнали винним у клятвопорушенні (порушенні добровільно ним же даних чернечих обітів), у прихильності до езотеричних ідей і окультних практик, у розповсюдженні вчення про вічність Усесвіту (категорично спростованого сучасною наукою) і про реінкарнацію людських душ (що до науки взагалі не має жодного стосунку). У сфері богослов'я Бруно заперечував догмат Трійці, відплату за гріхи, непорочне зачаття, викупне значення жертви Христової, ролі віри в справі спасіння. На думку Бруно, Христос був магом, Його чудеса були уявними, а смерть — безглуздою випадко-

вістю. Жодне зі звинувачень підсудний не заперечував.

Водночас не варто забувати, що Бруно було страчено 1600 року, тобто ще за шістнадцять (!) років до накладення заборони на книгу Коперника «Про обертання небесних сфер». Ні про прихильність до геліоцентризму, ні взагалі про будь-яку наукову діяльність Бруно в його вирокі не сказано ні слова. Тобто насправді не Бруно зазнав гонінь через розповсюдження ідей Коперника, а праця Коперника була згодом тимчасово (на чотири роки) заборонена частково через те, що її поширював Бруно.

Р. С. А вислів «І все-таки вона крутиться», який приписують Галілео Галілею (1564–1642), є міфом значно пізнішого часу (XVIII ст.).

Сергій Головін



ЗАХИСТ ІСТИНИ В НАУКОВОМУ СВІТОГЛЯДІ

I. Що таке істина?

На перший погляд видається, що істина — це звична та зрозуміла для нас річ. Але й понині проблема пізнання й доказу істинності (істини) в сучасній *епістемології* та *гносеології* (наука про можливість пізнання об'єктивної реальності) є надзвичайно актуальною та неоднозначною.

Філософське розуміння істини має не одне визначення, проте майже кожне можна звести до такого смислу: «*достовірне знання, що правильно відображає реальну дійсність у свідомості людей*»¹, або: За **Мартином Хайдеггером**, істина (грецьке *aletheia* — буквально — «неприхованість») є *відкритістю буття*². **Ансельм Кентерберійський** (XI ст.), котрий постулював, що «*істинний розум неодмінно веде до істинної віри*», а «*віра шукає розумного обґрунтування*», розподіляв поняття «істина» на три сфери: 1) вічні істини в Богові; 2) істини речей, що ґрунтуються на узгодженні з божественною істиною та 3) істини мислення й висловлювань, що полягають у відповідності з істинними речами. Найкоротше визначення істини в **Ансельма** таке: «*Істина — це осяжна лише в духові правота*» (*veritas est estitudo mente sola perceptibilis*)³.

Для пізнання об'єктивної істини щоразу необхідно користуватися певною методологією, що відповідає сфері нашого дослідження, певним кутом зору, правильним виміром, мати, так би мовити, «прямовисний шнур», визначати вихідні аксіоми, концепції, згідно з якими можливо мати критерії щодо пізнання істини. Наведемо приклад з фізики: в оптиці за еталон світла беруть спектр сонячного світла, з котрим порівнюють усі інші відтінки. У математичних рівняннях істинність підтверджується, коли ліва частина рівняння кількісно відповідає правій

частині (закон тотожності). Коли ж людина торкається проблем пошуку чи вирішення вічних, трансцендентних істин, котрі вимагають мобілізації всього ества людини (розуму, волі, моралі, совісті, емоцій, інтуїції, практичної діяльності) — одних фізичних чи математичних аксіом чи критеріїв недостатньо. Як тут не пригадати біблійний вислів: «*Лише у світлі Твоєму ми бачимо світло!*» (Пс. 35:10).

І щоразу проблема визначення критерію істини для вирішення будь-яких практичних завдань є досить непростю. Відомий фізик **Жан ле Рон д'Аламбер** писав: «*Для того щоб увесь Усесвіт постав перед нами як величне відкриття, нам потрібно знайти відповідний кут зору, з якого ми могли б на нього поглянути*».

Ще складніше є **проблема визначення критеріїв істини**, коли йдеться про **світоглядні концепції**. Для всіх має бути очевидним, що зрештою існують лише **дві протилежні світоглядні концепції**, два погляди на навколишній світ і саму людину, кожна з яких претендує на істинність:

Перша концепція: світ виник випадково, людина також є результатом випадкового еволюційного процесу від первинного «узвару плісняви» до розвиненого філософа.

Друга концепція: фізичний Усесвіт, створений Творцем, є антропним: людина є найвищим творінням, що відображає образ свого Творця.

Яка концепція істинна? Чи існують сьогодні незаперечні аргументи на підтвердження однієї з них? Чи існують об'єктивні критерії, за допомогою яких можна було б однозначно визначити правильний та істинний світогляд? Безперечно! Сьогодні, у XXI столітті є такий «арбітр» — то **сучасний науковий світогляд** або просто **наука**.

II. Що таке «наука» і що таке «псевдонаука»?

Найпоширеніше визначення науки наступне: «*Наука — то об'єктивні та достовірні знання про навколишній світ та людину, котрі максимально пе-*

ревірені щодо змісту, ретельно систематизовані та формалізовані». Такою і є сучасна наука. Певну достовірність наукових критеріїв важко заперечувати, бо скрізь ми спостерігаємо так звані «техногенні» та прикладні «чудеса»: людина ступила на Місяць, створила комп'ютер, винайшла нанотехнології, відкрила багато таємниць живого світу, розщепила атом і, можливо, уже дійшла до найменшої частинки Всесвіту. Усі подібні досягнення — то результат багатовікової праці людей, причетних і до теоретично-дослідницької діяльності, і до експериментальної наукової діяльності, і до всіх сфер щодо забезпечення умов для НТП. Тому не дивно, що наукова праця є почесною, а науковий світогляд і сама наука є безсумнівним авторитетом.

Але, на жаль, під таким очевидним позитивним авторитетом практично-експериментальної науки заховалася «псевдонаука» (під тією ж самою назвою — «науковий світогляд»), котра зазіхає на абсолютне вирішення проблеми походження Всесвіту. Задум привабливий. Але ця «наука», озброєна лише методологічним натуралізмом, намагається в'яснювати генезу Всесвіту виключно з матеріалістичних концепцій. Проте, **Генезу Всесвіту неможливо ні спостерігати, ні поставити експеримент, оскільки це явище сингулярне** (одиничне). Без спостереження та експерименту діяльність класифікується в кращому разі як «попередня робоча гіпотеза», але аж ніяк не теорія. Проте, таке матеріалістичне фантазування (навіть не філософствування!) нагадує швидше шуткарство, бо намагається ототожнити себе з науковим світоглядом, паразитуючи на технологічних досягненнях науки, не маючи належного інструментарію для виведення категоричних тверджень, на які зазіхає!

III. Деякі причини успішного розвитку наук у Західній Європі

Повертаючи увагу до дієвої наукової діяльності, поставимо питання: яким чином, **завдяки чому сучас-**

на наука змогла досягти разючих позитивних і корисних людям результатів?

З історії та філософії науки відомо, що уявлення людей про Всесвіт постійно змінювалися, формуючи зміну світоглядних систем від наївного містичного споглядання до суто матеріалістично прикладної парадигми. У межах цих світоглядних систем ще швидше змінювалися наукові парадигми, торуючи шлях до пізнання більш тонких структур фізичної реальності: від містики, окультизму та алхімії — до механіцизму класичної фізики; від детермінізму та математичної точності — до статистичної невизначеності; від принципу абсолютизму — до релятивізму; від квантової дуальності — до відносності; від атому — до фізичного вакууму; від дискретності — до континууму; від редукціонізму — до синергетики та холізму. Такими є деякі кути діалектики наукового сприйняття фізичної реальності.

Зазначимо, що **в закладенні фундаменту сучасної науки об'єктивно вирішальну роль відігравав християнський теїзм**. Чому?

- Саме **християнська ідея монотеїзму** дозволила постулювати єдність та індуктивність Усесвіту.

- Саме **християнська ідея причинно-наслідкових зв'язків** була адаптована наукою (особливо розробки Френсіса Бекона), що дозволило їй звільнитися від містицизму, окультизму, наївного споглядання, пантеїзму та увести в науковий світогляд цінність експерименту.

- Саме **християнське ствердження абсолютних безвідносних цінностей** дозволило сформулювати **поняття про об'єктивні закони, об'єктивну матеріальну реальність** і постулат про можливість правдивого пізнання такої реальності.

Без таких підвалин наше світоспоглядання безнадійно потонуло б у морі нескінченних міфів, абстракцій та псевдонаукових фантазій. Без біблійних підвалин у сучасній науці людство спромоглося б лише дійти до агностичної «речі в собі», або ж до даоського «мовчання».

Не міг фундамент сучасної науки зародитися й на теренах східних філософій, у яких фізична реальність — то ілюзія.

IV. Більшість засновників усіх галузей сучасних наук — християни

Не випадково, що засновники майже всіх галузей сучасних наук

повністю сприймали християнський світогляд. Наприклад:

Луї Пастер — бактеріологія, сформулював основний закон біології — закон біогенезу (живе — лише від живого); **Блез Паскаль** — гідростатика; **Ісак Ньютон** — класична фізика; **Роберт Бойль** — динаміка газів; **Йоганн Кеплер** — небесна механіка; **Метью Морі** — океанографія; **Карл Лінней** — біологічна таксономія; **Майкл Фарадей** — теорія поля; **Джеймс Клерк Максвелл** — електродинаміка; **Фрідріх Вільям Гершель** — астрономія галактик; **Грегор Мендель** — генетика; **Джон Рей** — природна історія; **Бернгард Ріман** — геометрія; **Джон Вудворт** — палеонтологія; **Альберт Ейнштейн** — теорія відносності; **Макс Планк** — квантова теорія — та багато інших.

Річ не в тім, що видатні християнські вчені, котрі стали засновниками сучасних фундаментальних наук, були «дітьми свого часу» (коли більшість вірила у Творця, хоча й тоді вистачало безбожників та агностиків), але в тім, що внутрішня гармонія, цілісність, системність, широта та глибина їхнього світогляду, що опирався на існування та визнання трансцендентного Творця, породжували в них **віру в закономірність, доцільність існування фізичного Всесвіту та в його об'єктивну пізнавальність**.

Альберт Ейнштейн писав: «*Найбільша таємниця Всесвіту полягає в його пізнавальності (нами)*». Також він додав: «*Я не можу уявити собі справжнього вченого, який не мав би глибокої віри. Безбожна наука кульгає...*»

Лауреат Нобелівської премії, засновник квантової фізики **Макс Планк** сказав: «*Релігія та наука не виключають одна одну, як це думали раніше і чого так бояться деякі наші сучасники. Навпаки, вони узгоджуються та доповнюють одна одну. Обидві — релігія та природнича наука — вимагають для свого ствердження віри в Бога. Але для релігії Бог стоїть на початку, а для науки — в кінці шляху. Для релігії Бог є фундаментом, а для науки — кінцем розробки світоспоглядання*».

Тому не випадково засновник філософії науки **Френсіс Бекон** стверджує: «*Неглибоке знання відводить людину від Бога, а глибини знань приводять до Бога*». Як тут не пригадати біблійний вислів **апостола Павла**: «*Бо Його (Боже) невидиме від створення світу, власне Його вічна сила й Боже-*

ство, думанням про твори стає видимим» (Рим. 1:20).

V. Основні засади і принципи наукової методології та проблеми дослідження межових станів Усесвіту

Визнаний авторитет у філософії науки XX століття **Карл Поппер** сформулював методологію наукового пізнання:

1. Спостереження.
2. Формулювання проблеми.
3. Побудова гіпотези (гіпотеза має бути перевірена дослідом, допускати можливість верифікації та фальсифікації).
4. Передбачення або прогнозування на основі гіпотези або результатів дослід.
5. Експериментальна перевірка гіпотези або прогнозування (необхідна повторюваність з метою точності дослід).
6. Формулювання стійкого закону.
7. Перевірка дії цього закону багатьма дослідими в різних умовах.
8. Формулювання наукової теорії.
9. Перевірка теорії дослідими та спостереженням: якщо хоча б один із результатів суперечить теорії, необхідно шукати іншу.

Таким чином науковий метод спроможний досліджувати процеси дійсності шляхом спостереження та експерименту. Але за межами обрію фізичних подій залишаються недосяжними для експериментальної науки **межові стани Генези фізичного Всесвіту**. Ними є:

- **виникнення простору, матерії** (енергії) та **часу** — трьох універсалій фізичного Всесвіту;
- **виникнення біологічного життя**;
- **виникнення свідомості** (мови Homo sapiens).

Очевидно, що формальний науковий метод не спроможний остаточно вирішити не лише вищевказані проблеми межових станів, а й такі, як сенс історії, людського життя, природи свідомості, духовного світу, моралі та багатьох інших: наука спроможна давати часткові відповіді на запитання «Як?», але ніколи не відповідь на питання «Чому?». Описувати явище — ще не означає розуміти глибинні причини його походження та призначення.

VI. Сутність матеріалістичної парадигми та концепція редукціонізму

Поміркуймо, наскільки об'єктивно сучасна наука (лише у межах методологічного натуралізму

¹ Великий тлумачний словник сучасної української мови. — Київ; Ірпінь : Перун, 2007.

² Краткая философская энциклопедия. — М. : Прогресс, 1994. — С. 188.

³ Кунцман, П. Філософія. — К. : Знання-Прес, 2002. — С. 73.

та матеріалізму) виконує своє класичне завдання — пояснення процесів дійсності.

Матеріалістична концепція заснована на трьох філософських презумпціях: **редукціонізмі**, **еволюціонізмі** та **раціоналізмі**. Концепція **редукціонізму** постулює принцип, що *«сума частин дорівнює цілому»*. У такій концепції сума знань про окремі частини нібито дає повне знання про ціле. *Редукціонізм* був детермінований фізикою **Ньютона** з її абсолютним простором і визначеною матеріальною точкою. Увесь Усесвіт розумівся як рівнодійна всіх механічних рухів (**теорія Лапласа**). Але пізніше фізики зрозуміли неспроможність *редукціонізму*. Стало зрозумілим, що концепція матеріальної точки є придатною лише для умовних математичних розрахунків і не є універсальною. 1927 року вчені **Клінтон Джозеф Девіссон** і **Лестер Джермер** відкрили явище *дифракції електронів* і довели, що у частинок нема певних траєкторій; а *принцип невизначеності Гейзенберга* відмінив саме поняття частинки як локалізованого (точно зафіксованого) в просторі об'єкта, що має певну швидкість. *У квантовій фізиці* основним поняттям вже є *не частинка*, а *пси-функція*, яка принципово не може бути зареєстрована жодним приладом. Процеси в Усесвіті — це, насамперед, діяльність *пси-функцій*, які є первинними та які керують видимою фізичною даністю, і лише в статичному розумінні. **Рівняння Шредингера** вважають законами природи. Але вони визначають лише розвиток *пси-функцій*.

Неспроможність редукціонізму підтверджується також простими прикладами з фізики та хімії. Наприклад, молекула води, що має *хімічну формулу H₂O* — це рідина, яка є універсальним розчинником та основним елементом живої матерії. Але вона, як не дивно, складена з двох елементів — кисню та гідрогену, які на атомному рівні є газами! Їхне поєднання створює зовсім іншу якість і властивості, котрі очевидно не є простою сумою цих двох газів!

Окрім цього, **Джон фон Нейман** довів математично, що *класичної моделі Всесвіту*, яка адекватно б описувала встановлені експериментально його параметри, *не може існувати принципово!*

VII. Обмежена можливість щодо пізнання видимого вимагає враховувати трансцендентне

Такі наукові дослідження й спостереження уможливають наступне твердження: *«вузли» тих ниток, за допомогою котрих «сплетене» видиме, розв'язуються та зав'язуються у невидимому!* Сьогодні фізика в такий спосіб розв'язує основне питання філософії: **первинною є свідомість, невидиме Слово, Логос; вторинною є фізична даність!**

До висновку про трансцендентне начало Всесвіту сучасна наука хоч не-хоч змушена прийти також і через фізику елементарних частинок, зокрема й через теорію (краще гіпотезу) **Великого вибуху**. Тому неминує сучасна наука змушена ввести в обіг своїх досліджень фізичної даності як СПОСТЕРІГАЧА, так і трансцендентне інтелектуальне начало — ТВОРЦЯ!

VIII. Еволюційне вчення про «макроеволюцію» суперечить усім природничим законам

Концепція еволюціонізму як спонтанного руху від простого до складного, як удаваного наслідку «містичної» самоорганізації природи (від «слизиви» до фізика!) — виявляється і не науковою, і нелогічною! Сучасні наукові досягнення у вивченні тонкої структури матерії, фізики живого, ембріології, генетики тощо довели безглуздя еволюційної парадигми. Теорія *макроеволюції* (виникнення нових родів організмів від попередніх) ніяк не відповідає вимогам, принципам і методології не лише експериментальної, а й теоретичної науки. Перед ученими-біологами повною мірою відкрився науковий факт при дослідженні біологічного життя: **життя — то не лише хімізм, а найскладніший інформаційний процес, що забезпечує існування найменшої одиниці живого — клітини!**

Еволюційна парадигма суперечить встановленим фундаментальним законам природи, зокрема, *I-му та II-му Началам термодинаміки, закону біогенезу, законам генетики і теорії інформації*. Еволюційне бачення світу суперечить математичним *теорії ймовірності та теорії випадкових процесів*. Воно не відповідає й історичним фактам, артефактам геології та палеонтології.

Адепти теорії еволюції змушені відкидати всі результати *геохронології*, постулюючи майже безкінечні проміжки «періодів» існування Всесвіту.

Таке бачення, до того ж категоричне, веде світоглядну науку хибним шляхом, викривлюючи реальну історію Всесвіту та людства, не кажучи вже про негативні суспільні та моральні наслідки цієї теорії.

Але навіщо така парадигма? *Щоб визнати людину незалежною від її Творця!* Новітні «теорії» панспермії та уфології приходять на зміну неodarвінізму, котрі дотепно ілюструє фантастична байка: *«Зелений гуманоїд обідав на Землі, залишив шкуринку банану, з котрої еволюціонував еволюціоніст!»*

Нарешті, концепція «голої» **раціоналізму**, де розуму людини приписана надприродна сила в можливостях пізнання, котрими він нібито здатний панувати над Усесвітом. **Теорема Курта Гьоделя «про неповноту»**, виведена ще 1931 року, повністю спростувала такі марні сподівання покладатися лише на *ratio*. Цю теорему було доведено для формальних арифметичних множин про неповноту й суперечності в кінцевому рахунку логічних висновків, які будуються на системі вихідних аксіом, узятих з цієї ж системи. **Щоб усунути суперечності** в раціональних логічних висновках, нам **необхідно задіяти аксіоми з іншої (трансцендентної) системи**.⁴

Висновки

Сьогоднішні спроби пояснити всі процеси дійсності без урахування трансцендентного Початку Всесвіту лише існуючими природничими законами, закономірно та неминує ведуть до глухого кута, протиріч та форм сучасного містицизму. Ми перебуваємо на межі *зміни парадигми сучасного наукового світогляду*, який уже не наважиться і **не зможе ігнорувати трансцендентний початок Всесвіту Розумним Творцем**.

Валерій Решетінський,
президент
Інституту
генези життя
та Всесвіту,
кандидат
технічних
наук



⁴ Кондаков, Н. И. Логический словарь-справочник. — М. : Наука, 1976. — 589 с.

Колегія департаменту освіти і науки КОДА



19 вересня 2018 року відбулося розширене засідання колегії департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації. Освітняки, які зібралися в приміщенні Білоцерківського коледжу сервісу та дизайну, розглянули питання про підготовку закладів освіти до 2018/2019 навчального року та реалізації Концепції реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»; підсумки проведення державної підсумкової атестації та зовнішнього незалежного оцінювання в закладах освіти області 2018 року; актуальні питання забезпечення інклюзивної освіти та створення інклюзивно-ресурсних центрів у районах (містах, ОТГ) Київської області; стан роботи з обдарованими дітьми в 2017–2018 н. р.; стан та перспективи впровадження дуальної форми навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти; результати впровадження експерименту регіонального рівня та ін.

У засіданні колегії взяли участь керівники місцевих органів управління освітою та ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія» з метою повідомлення про співпрацю Фонду з новоствореними 400 медiateками в області. Про перспективи освітньої діяльності на духовних засадах повідомила доктор педагогічних наук, професор Університету менеджменту освіти НАПН України Ірина Сіданіч. Було проголошено рішення Фонду присвятити 2019 рік тісній співпраці з освітніми закладами Київської обл. з питань духовно-морального виховання дітей та молоді, проведення міжнародних тренінгів на тему «Виховання характеру», забезпечення шкільних бібліотек навчально-методичною літературою духовно-морального змісту. Кожному учаснику колегії було вручено примірник часопису «Слово вчителю».

Ірина Сіданіч

Тренінг-семінар «Характер дитини»

1–3 жовтня 2018 року в приміщенні Національної академії педагогічних наук України відбувся тренінг-семінар «Характер дитини», який проводила команда американських педагогів, що співпрацює з Всеукраїнським благодійним фондом «Східноєвропейська гуманітарна місія»: Боббі Солей — професор університету штату Теннессі Мідл Стейт Юніверсіті, Джорджія Сюзет Гілберт — професор Університету Ліпском, Енджела Поуп — магістр пед. наук, учитель року 2016 та 2018, методист, тренер, лектор, а також Рене Спроулс — директор організації «Школа християнської думки» (штат Теннессі), викладач, спеціаліст зі зв'язків із громадськістю.

Незважаючи на те, що характер дитини починає формуватися вдома, на неї суттєво впливають однолітки та школа. Якщо педагог хоче виховати особистість, яку цінують і якою захоплюються, треба прищепити їй відповідні якості характеру та навчити практикувати їх. Учасники тренінгу зосередили увагу на семи якостях характеру: повага, турботливість, справедливість, чесність, надійність, відповідальність та сміливість.

Тренерам вдалося створити атмосферу продуктивного навчання, де через залучення до різноманітних видів діяльності учасники змогли ознайомитися з теоретичним підґрунтям роботи з особистістю дитини, дослідити сутність якостей характеру та на практиці впроваджувати методики навчання та формування характеру дитини. Вони змогли водночас побути в ролі вчителя і учня, візуалізувати методи інтеграції виховного процесу в процес навчальний. Як сказала одна з учасниць, структура самого тренінгу та його наповнення, а саме ґрунтовність та науковість отриманих знань, гарно поєдналися із доступністю, новизною форм подачі та емоційним тлом. У кінці тренінгу кожен учасник отримав сертифікат міжнародного зразка та комплект подарункової літератури від ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія» для викладання предметів духовно-морального спрямування.

Дарія Новікова





Найкращі вчителі країни

7 жовтня в День учителя оголошили ім'я найкращого педагога-новатора України за версією національної премії Global Teacher Prize Ukraine. Ним став Олександр Жук — учитель інформатики із Запоріжжя.

Цього року організатори премії — громадська спілка «Освіторія» — отримали майже 2000 анкет-заявок від учителів, які не тільки навчають дітей, а й змінюють світ.

«Премія стала по-справжньому всеукраїнською — заявки

були з різних місць: від Харкова до Львова, від Чернігова до Одеси, з Донецької обл., з Криму. Це є наслідком того, що українське суспільство нарешті розуміє важливість учителів», — розповіла Зоя Литвин, голова громадської спілки «Освіторія», організатор премії Global Teacher Prize Ukraine.

Переможець Global Teacher Prize Ukraine, Олександр Жук, учитель інформатики, який займається інклюзивною освітою, вивчив жестову мову та разом із дітьми створює робіт і майструє сонячні панелі, а також три роки поспіль перемагає в математичному конкурсі з усного рахунку, отримав поїздку в Дубай на Global Education and Skills Forum 2019, один рік без-

коштовного навчання від «Освіторії» та 250 000 грн.

«Професія педагога — найбільш вдалий і правильний вибір у моєму житті. Коли мене зустрічають колишні однокласники чи однокурсники, вони зазвичай кажуть: ти вчитель, серйозно, навіщо воно тобі потрібно? А я з гордістю кажу: я вчитель. З гордістю тому що розумію: саме ми, вчителі, можемо змінити нашу державу, починаючи з себе, починаючи з наших учнів», — зазначив Олександр Жук.

На урочистій церемонії, також оголосили ім'я переможця у народному голосуванні. Ним став учитель української мови, української та зарубіжної літератури з Києва, Юрій Гайдученко, який вмів мотивувати учнів без оцінок.

Ведуча каналу 1+1 та куратор премії Наталія Мосейчук нагородила спеціальною премією (50 000 гривень та полицею книжок) Оксану Коцерубу, вчительку західноукраїнського онкоцентру у Львові.

Партнер проекту Агроіндустріальний холдинг МХП нагородив спеціальною премією «Реалізація мрії вчителя» вчительку англійської мови з м. Сміла, Черкаської обл. Наталю Голоднюк. Її мрія — відкриття освітнього STEM хабу з вивченням англійської мови, для учнів і вчителів Смілянського регіону.

В спеціальній номінації від Майкрософт «Вчитель новатор» перемогла Марина Лютинська — вчителька інформатики та класний керівник із с. Солгутове Кіровоградської обл. Ї отримала поїздку на освітній форум Майкрософт в Парижі.

«Стань і зроби...»

14 вересня 2018 року в с. Софіївська Борщагівка Києво-Святошинського району Київської обл. в НВК «Софія» проведено семінар із впровадження духовно-морального виховання в освітній процес. На сьогоднішній день у навчальному закладі здійснюється інноваційна дослідно-експериментальна робота регіонального рівня з теми «Створення культурно-освітнього середовища на основі підвищення рівня духовної культури всіх суб'єктів освітнього процесу як передумова реалізації концепції Нової української школи».

170 дітей у дитячому садочку, що навчаються основам християнської етики за програмою «Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку на християнських цінностях», та 340 учнів школи, що навчаються за програмою «Основи християнської етики (1–11 класи)», розробленою колекти-

вом авторів із НаУ «Острозька академія», мають можливість отримати виховання на основі християнських цінностей.

Анжела Чудовець, вихователь із 20-річним педагогічним стажем із Рівненщини, ділилась досвідом викладання основ християнської етики в загальноосвітніх навчальних закладах. Кожного з дванадцяти присутніх учителів та вихователів вразили відданість та посвяченість промовця своїй справі.

Хоча семінар був більш спрямований на дошкільну освіту, вчителі початкової та середньої школи змогли взяти для себе багато корисного. Була порушена тема щодо роботи з батьками: «У чому наша мудрість? — Завоювати довіру батьків». Безцінними були методи та поради із заохочення та дисциплінування дітей: «Бог дав владу любити й дисциплінувати. Але дисциплінувати з любов'ю».

Пані Анжела розповіла, як вона інтегрує основи християнської етики з іншими предметами: «Головне — навчити дітей захоплюватися Богом, любити Його. Але для цього ми самі маємо бути наповнені Богом».

Великим задоволенням для вчителів було чути авторські уроки та сценарії Анжели Чудовець. І ще більшим — співати разом її пісні. З семінару учасники йшли оснащені матеріалами для роботи: методичні розробки уроків, сценарії, нотні збірники. А головне — знання.

І в завершення Анжела Чудовець надихнула учасників семінару словами Давида Соломонові, коли той казав, що він молодий і недосвідчений, щоб будувати храм: «Золоту, сріблу, і міді та залізу — нема числа. Стань і зроби, і нехай Господь буде з тобою!» (1 Хр. 22:16).

Алла Кухарчук



Свято подяки Богові

23 вересня 2018 року в Києві на Хрещатику вдруге відбулося Всеукраїнське Свято подяки. У заході взяли участь тисячі християн із різних областей України.

Уранці відбулося святкове богослужіння в супроводі хору й симфонічного оркестру, під час якого духовні лідери країни молилися про різні сфери життя.

Удень проходив концерт «Україна вдячна» за участі переможців різних музичних конкурсів і талант-шоу, фестивалів служіння, під час якого у великих тематичних наметах було представлено найяскравіші напрями діяльності християн в Україні. Також були організовані різні активності й виступи: шоу скейтбордистів зі США, байкер-шоу, спортивні змагання, дитячі майданчики з надувними батутами, фести-

валь вуличної їжі, спеціальні фотозони тощо. Під час свята розгорнули 250-метровий національний прапор.

У приміщенні Київської міської державної адміністрації відбулася прес-конференція з голлівудським актором Стівеном Болдуїном і засновником християнського молодіжного руху PULSE Ніком Холлом (США). У заході також брали участь старші єпископи церков Валерій Антонюк (ВРЦ ЄХБ) і Михайло Паночко (УЦХБЄ), секретар РНБО Олександр Турчинов і народний депутат Павло Унгурян.

На завершення свята відбувся гала-концерт за участю відомих виконавців.

Олена Ніньовська

Сім'я — домашня церква

Християнське виховання в сім'ї — це найбільший і найцінніший спадок, який батьки можуть залишити своїм дітям. Бути справжніми батьками-християнами означає стати учасниками живого передавання віри. Споглядаючи на сьогоднішній день, ми усвідомлюємо кризу інституції сім'ї в Україні. Лише невеликій кількості сімей вдається з належною відповідальністю й обов'язком виховати своїх дітей. Є друга інституція, яка має право й обов'язок брати на себе відповідальність у формуванні громадян, патріотів, хороших майбутніх батьків. Це — держава, що має освітні ресурси. Важливу роль у цих питаннях відіграють громадськість та Церква.

Саме на забезпеченні комплексного і скоординованого підходу цих інституцій у вирішенні питань християнського виховання дітей та молоді побудований лекторій «Сім'я — домашня церква» Адріана Буковинського. Президент

Всеукраїнського благодійного фонду «Сім'я», експерт з питань сімейної політики та сімейних стосунків, Адріан Буковинський ратує за включення в шкільну навчальну програму курсу для старшокласників «Основи сім'ї». З ознайомчими лекціями на цю тему він відвідує різні області України. 19 жовтня 2018 року побував на Рівненщині.

На семінарі, організованому єпархіальним відділом функціонування парафіяльних недільних шкіл та катехизації молоді з благословення архієпископа Рівненського і Острозького Іларіона, були присутні священики, студенти Рівненської духовної семінарії, керівники й учителі недільних та загальноосвітніх шкіл, просвітяни, активна молодь.

Лектор уміло поєднав повчальні думки щодо виховання дітей у сім'ї, які накопичила педагогіка за всю історію існування людського роду, переконливу

віру в Бога, Творця і Промислителя всього видимого і невидимого, та власний досвід у християнському вихованні дітей та підготовки молоді до подружнього життя згідно з Божою волею.

Доповідач наголосив, що педагоги мають бути людьми віруючими та доносити істину до учнів, виховувати патріотичність і мораль за допомогою Слова Божого. Відсутність системності та послідовності у християнському сімейному вихованні призводить до неповноцінного спілкування дорослих і дітей, нехтування нормами моралі. Необхідно систему навчання доповнити Словом Божим у найширшому розумінні цього слова, адже головне завдання людини — з'єднатися з Господом. Спаситель світу Христос відкрив це призначення, сказавши: «Будьте досконалі, як досконалий Отець наш Небесний» (Мт. 5:48).

Любов Куклевська



АНОРЕКСІЯ В ПІДЛІТКІВ

Опис ситуації

Працюючи зі студентами, я помітила, що більшість із них, особливо дівчата, мають нездоланне бажання бути стрункими й спортивними. Задля цього практично всі вони сидять на дієтах, відвідують спортзал, відмовляються від харчування в їдальні й відчувають себе винуватими, коли з'їдають зайвий шматочок торта. Насправді, вага більшості з них у нормі, або навіть і менша — однак усі мріють про схуднення й удосконалення свого тіла, до чого, зрештою, повсюдно заохочує реклама: акцент на здоровий спосіб життя і схуднення для більш успішного життя й досягнення щастя. Бажання бути здоровим — це хороший намір, якщо це не стає нав'язливою ідеєю.

Відмову від повноцінного харчування задля «маніакального» бажання схуднути називають захворюванням на анорексію — «добровільне голодування», яке може призвести до виснаження організму людини, а в поодиноких випадках — до смерті» [1]¹. Анорексію зазвичай вважають захворюванням жінок, тому що близько 90 % усіх хворих — дівчата у віці 12–24 років. Ще 10 % — дорослі жінки й чоловіки [2]. Це складне захворювання, із яким людина не може справитись самотужки, тому що вона не бачить цієї проблеми і вважає, що з нею все гаразд, усе під контролем. На підтвердження своєї правоти такі люди навіть наводять тексти з Біблії про необхідність посту й очищення — їхній мозок ніби в тумані, тому видає неправильні очікування, що є наслідком неправильних цінностей [3].

Що ж потрібно зробити, щоб допомогти таким людям і самим не потрапити на цей гачок? Що Біблія говорить про анорексію? На перший погляд, здається, нічого. Навпаки, різні тексти Писання попереджують про шкідливість переїдання і заохочують до стриманості в їжі. Навіть є приклад Ісуса Христа, що постив 40 днів у пустелі. Можливо, не все так погано з бажанням схуднути? Спробуємо з'ясувати.

Аналіз проблеми

Анорексія в перекладі означає «нервова втрата апетиту», захворювання, «яке має психологічні й фізичні причини», при якому руйнуються «такі біохімічні функції організму, як гормональний баланс, серцевий

ритм, температура тіла, а також менструальний цикл» [4].

Головними ознаками анорексії вважають:

- страх набрати вагу, незадоволення своїм зовнішнім виглядом — почуття у людини, що вона занадто повна, навіть тоді, коли її вага нижче норми. Прагнення мати досконалу форму тіла;
- коли немає ніякого логічного пояснення різкої втрати ваги тіла;
- відсутність у дівчат не менше ніж трьох менструальних циклів, котрі мають бути зазвичай [5];
- виснаження через голодування й рідке харчування, використання проносних медикаментів;
- надмірні фізичні навантаження; руки, ноги й інші частини тіла завжди холодні;
- суха шкіра; рідшає волосся на голові, однак на інших частинах тіла може бути м'який пушок;
- депресія, дратівливість, обман, відчуття вини й презирливе ставлення до себе;
- зосередженість на собі, замкнутість [6].

Фахівці цієї проблематики вважають, що причини захворювання слід шукати в сім'ї й оточенні хворого. Часто появі захворювання передують проблеми, з якими людина не може справитись і вирішує схуднути, щоб виправити ситуацію — наприклад, стрес через неприйняття (розрив стосунків), небажання дорослішати [7], зміни в фізіології — статеве дозрівання, надмірна батьків-

ська вимогливість (підвищений інтерес до здорового харчування, нав'язаний рекламою і це культивується в сім'ї), руйнування дружніх стосунків [8].

Однак дехто може заперечити, що всі молоді люди стикаються з такими труднощами, але не всі хворіють на анорексію. Важко не погодитись із цим, тому, на мій погляд, проблему захворювання потрібно шукати не тільки в зовнішніх факторах, але й у самій людині. Фахівці вирізняють такі причини захворювання: біологічні (генетична схильність), психологічні (вплив сім'ї та внутрішні конфлікти), соціальні (вплив середовища: очікування, наслідування, зокрема щодо дієти) [9].

Надмірна опіка та вимогливість із боку батьків можуть довести людину до депресивного й невротичного стану [10]. А також сприяти розвитку численних комплексів, коли людина не може прийняти себе такою, яка вона є, живе з почуттям вини, впадає в депресію або нав'язливий стан щодо потреби в любові й прийнятті, а також прагне самостійно все контролювати. Зокрема, людина обирає контролювати свою вагу, щоб досягнути видимих результатів і вирішити свої проблеми.

Біблійне вчення і практичні рекомендації щодо вирішення проблеми

Анорексія — це нав'язливе бажання схуднути. Біблія говорить: «Усе мені можна, та не все на пожиток. Усе мені можна, але мною ніщо володіти не повинно» (1 Кор. 6:12). Робимо висновок — якщо бажання схуднути займає всі думки людини, то це не те, чого хоче від нас Бог. Завдяки струнності люди хочуть отримати схвалення й завоювати симпатію у людей, проте написано: «Бо тепер чи я в людей шукаю признання чи в Бога? Чи людям дбаю я догоджати? Бо коли б догоджав я ще людям, я не був би рабом Христовим» (Гал. 1:10). Тому бажання сподобатись і заслужити схвалення людей через худорлявість робить нас рабами людей, а не Христа, що гостро суперечить Писанню й Божим заповідям.

Бог створив людину, Він знає, яким має бути Його твориво, і полюбив його ще там — в утробі матері. Відмовляючись від їжі, порушуючи природні функції організму, ми руйнуємо Божу працю — Його творіння (Пс. 138:14–16). Отже, якщо поміркувати про шкідливість анорексії, то бачимо, що Біблія, не називаючи самої проблеми, говорить про неї, а також дає



дієві способи вирішення цієї ситуації.

Як допомогти хворим? Оскільки ця проблема зачіпає багато сфер і люди хворіють як духовно, так і фізично, то й вирішувати її потрібно комплексно.

- Першочергово з людиною потрібно встановити дружні й близькі стосунки, інакше може виникнути хибне почуття, що замість допомоги ви хочете зашкодити їй.

- По-друге, потрібно зрозуміти, наскільки глибоко вкорінене бажання схуднути, з'ясувати джерело й причини цього бажання.

- За допомогою спеціальних тестів визначити ступінь розладів, викликаних порушенням харчування [11];

- Проінформувати про саме захворювання і його наслідки — переконати в необхідності медогляду.

- Навчити правильно харчуватись, допомогти подолати страх щодо необхідності набрати вагу до норми.

- Показати вихід із цієї проблеми, підвівши до Ісуса Христа, який любить кожну людину й ніколи не залишає, але допомагає подолати всі життєві труднощі.

Оскільки головні причини анорексії приховані у свідомості людини, необхідно визначити, що призвело до цього, допомогти знайти вихід. Якщо людина посиляється на Біблію, що Ісус постився і що Бог давав повеління очищатися Своему народу, то потрібно пояснити людині призначення посту й суті очищення — в якому головний акцент не у відмові від їжі, а в духовному наближенні до Бога щодо конкретної потреби й смирення перед Ним. Це протилежне егоїстичному бажанню вдосконалити своє тіло, щоб заслужити любов і повагу людей (Езд. 8:21; Іс. 58:5; Йоїл 1:14 та інші).

Показати, що кожен піст мав початок і кінець, ні Христос, ні інші біблійні особистості не відмовлялись від їжі завжди. А різні чутки про людей, що повністю відмовились від їжі й живуть за рахунок енергії сонця чи вуглекислого газу, є неправдивими. Таких гуру просто немає на світі, тому що вони змушені таємно споживати їжу [12]. Розуміючи, що людина руйнує своє тіло й через прагнення вдосконалення завдає собі шкоди, той, хто консультує анорексика, має допомогти йому зрозуміти, що він руйнує те, що Бог створив досконалим (Пс. 138:14–16). Такі люди прагнуть любові [13], тож необхідно показати, що Бог полюбив їх не за щось, якісь заслуги (Іс. 43:1; 1 Кор. 1:29 та інші), що любов



Господа більша, ніж людська, і догоджати потрібно Йому, а не людям.

Оскільки хворі часто відчувають глибоке почуття вини, тим самим караючи себе відмовою від їжі або ж навпаки, стараються так заслужити чиясь схвалення [14], їм потрібно показати, що милість Бога вища за все (Іс. 54:10), що, навіть коли рідні чи друзі відвертаються від людини, Господь поруч (Пс. 26:10). Такі люди вважають, що вони можуть

усе самі контролювати і самі справляться з ситуацією, але насправді це не так, тому їм потрібно навчити, що ця дорога небезпечна і тільки з Богом можливо все змінити й рухатися в правильному напрямі (Пр. 3:5–6; 14:12).

Деякі вважають анорексію священнодією, завдяки якій люди прагнуть довести, що вони стоять вище від усього земного й самі можуть вершити свою долю. Ось що пишуть на форумах такі люди: «Анорексія — це культ, це хобі, це інше життя. Хворіючи анорексією, ти наближаєшся до Бога, тому що можеш обійтись без їжі. Якщо коротко, анорексія — це круто» [15]. На підтвердження цього вони цитують текст із Біблії про те, що їхнє тіло — це храм Божий (1 Кор. 3:16–20). У такому разі душеопікунові необхідно правильно підвести людину до істини, що турбота про тіло, як храм, не має зводитись лише до зовнішнього, але й бути спрямованою на внутрішнє очищення саме духовної людини і що духовними плодами ми догоджаємо Богові (Євр. 10:8–25).

Головне для тих, хто працює з хворими анорексією, пам'ятати, що це поступовий процес, котрий потрібно пройти з людиною в молитовно-му стані й детально розібрати

тися в причинах, які призвели її до такого стану. Шукати вирішення всіх духовних проблем треба у світлі Божого Слова.

Альона Ткаченко



Місія в Нікарагуа

Ярослав Комар народився 25 червня 1995 року в с. Шумбар Шумського району Тернопільської області. Змалку виховувався в Коропецькій школі-інтернаті. 2007 року разом із іншими сімома дітьми потрапив на виховання в християнську сім'ю Володимира й Любові Бальчос. 2018 року здобув дипломи магістра релігієзнавства та бакалавра англійської філології в Національному університеті «Острозька академія». У вересні 2017 року вступив до місіонерської школи «Ковчег спасіння», відтоді займається місіонерською працею. Представник місії «Милосердний самарянин».



побудував не одну колонку в Африці, п'ять днів бурили сорокаметровий шар різних ґрунтів, щоб дістатися до води.

Дорогою із Леона до Почоквапе ми заїхали в ще одне бідніше село. Там нас зустріли радісні й вдячні люди. Декілька років тому ця ж група місіонерів зробила там колонку, яка забезпечує все село чистою джерельною водою. Для того щоб набрати води, потрібно зайти в приміщення церкви й увімкнути вмикач. Так люди зі всього села заходять до храму з бажанням отримати воду. Раніше питної води в селі не було, люди змушені були йти дуже далеко, щоб набрати води й принести її додому. Багато людей хворіли й навіть умирали через відсутність чистої води.

Місія «Добрий самарянин» придбала ділянку землі із будівлею в селі Почоквапе (за чотири кілометри від столиці). Приміщення було в жалюгідному стані, оскільки тривалий час у ньому ніхто не жив. Поруч із хатинкою господар збудував басейн для зберігання води, щоб у разі засухи поливати дерева та городину. Ця водойма в подальшому використовувалася для водного хрещення.

Ще до мого приїзду в хатинці поміняли дах. Усе інше потребувало негайного ремонту. Ми купили фарбу, і я з місцевими хлопцями Даніелем і Аланом почали фарбувати стіни.

Пастор дав мені для користування мотоцикл, який тривалий час був у механіка. Ремонтуючи мотоцикл, я подружився з механіком. Мені подобалися місцеві люди. Вони дуже привітні, світлі й щирі. Майже всі ходять до дому молитви, знають Писання, люблять одне одного. Механік вирізнявся від інших своєю працьовитістю. Його можна було зустріти в будь-який час навпроти його дому, де він завжди ремонтував якийсь засіб пересування.



Поруч із механіком проживав ще один чоловік похилого віку. Одягнутий він був як справжній ковбой із американських фільмів. Постійно в сорочці, широкому капелюсі й завужених штанах, щоб зручно було їхати на велосипеді. А що в нього був за велосипед!.. Спереду велосипеда був прикріплений значок «La misionera». Кермо було повністю завішане різними приладами й прапорами. На багажнику були розміщені колонки. Цей дід, йому вже десь під вісімдесят, кожного дня проїжджав містом із увімкненими колонками, через які звучали псалми або проповідь. Він дуже пишався своїм статусом місіонера як слуги Божого.

Коли добігав кінця місяць перебування на місії в Нікарагуа, до нас приїхав місіонер школи «Ковчег спасіння» Богдан Швець. Ми розпочали трудитися над машинкою для виготовлення будівельних блоків.

Одного вечора, проїжджаючи через село, ми побачили, як люди проводять богослужіння просто неба. У них немає ніякої будівлі, пластмасові крісла вони позносили із домів. Їхнім багатством було бажання славити Бога. Дивлячись на них, я не помітив ні краплі смутку, ні краплі нарікання. Вони були переповнені щирою радістю та подякою Господу за все, що Він їм подарував. На їхніх богослужіннях люди багато рухаються, плескають, підтанцюють, розмахуючи різнокольоровими тканинами.

Діти також дуже щирі й добрі. Коли вони бачать людину із світлою шкірою, то відразу вигукують усі англійські слова, яких їх навчили в школі. Вони розповідають про досвід зустрічей із місіонерами та про подарунки, які вони отримували від різних місій. Багато дітей відвідують школи, які побудовано за кошти християн з-за кордону.

У Нікарагуа можна побачити багато дивацтв. Для прикладу, один



наш знайомий пастор Лестер придбав автомобіль, щоб їздити та проводити служіння у віддаленому селі. Але прав він не має, бо це дорого для нього. То він постійно їздить вночі або на світанку. Ще один пастор обладнав мотоцикл, розмістивши холодильник спереду. І так він роз'їжджає по місту, виготовляє для людей морозиво, завдяки чому має хоч якісь ресурси для життя. Також, навідуючись у село на зустріч пасторів, він прихоплює дрова у свій маленький причіп у мотоциклі, а потім продає їх у місті.

Пригадуючи повсякденне життя людей у Нікарагуа, я ще раз переконаюсь, наскільки сильним і добрим є Господь. Він заохочує християн іти спасати грішні душі, допомагаючи долати їм життєві й побутові випробування й труднощі. Мені завжди приємно зустрічатися з людьми, які присвятили своє життя служінню ближнім. І я переконаний, що пройшовши цей життєвий шлях, такі люди не відчуватимуть жалю на смертному одрі. Пригадуючи прожите, хтось із них бачитиме щасливе обличчя дитини, хтось вилікувану людину, хтось згадає душу, спасенну від рабства гріха, а хтось — урятоване життя через дарунок води спраглому...

Матеріал підготувала
Світлана Филипчук



Почалося все із запитання пастора церкви «Добрий самарянин» (м. Сакраменто, Каліфорнія, США) Андрія Данчука: «Ярославе, чи бажаєш ти поїхати в Нікарагуа з місією?» Звісно, ця ідея відразу припала мені до душі, адже я вже давно мріяв поїхати до Латинської Америки і навіть вивчав іспанську мову. Я був добре знайомий із пастором Андрієм і знав, що він та його церква трудяться в багатьох куточках світу, допомагаючи людям і доносячи їм Благую Вістку — Євангелію. Я виріс у будинку сімейного типу для дітей-сиріт, для організації якого він доклав чимало зусиль.

Шлях до служіння Господу в мене був тривалим, хоча, виростаючи в християнській сім'ї, я усвідомлював, що саме це і є вартісною працею на землі. На жаль, потопаючи в різних життєвих турботах, які приходять до людини з її дорослішанням, помітив, що біблійні істини ставали другорядними. А розпочався мій місіонерський досвід із школи «Ковчег спасіння». Тут я отримав знання, навички й бажання служити Господу, віддати Йому свій час, сили, усе життя. Після закінчення навчання в місіонерській школі всіх студентів відправляли на практику. Так я опинився в с. Хоцунь, що на Волині. Це село відразу зачарувало мене своєю оригінальністю, старизною, віддаленістю. Життя тут наче зупинилося в часі. Багато будинків були дерев'яними, деякі перекриті соломою. Жили тут переважно старші люди. І мова в них також була «старечею». Багато слів для мене, хлопця із Тернопільщини, були незрозумілими, дивними та смішними (для прикладу кучерявий — гарахатий). За шість місяців проживання там я багато чого навчився: організовувати служіння, знаходити спільну мову з місцевими людьми, доглядати за худобою. Після закінчення місіонерської практики ми отримали дипломи, і дехто із нас продовжив перебувати на місії, а хтось почав вести звичне життя. Також і я,

знайшовши роботу, працював. Але чогось бракувало, і серце відчувало якусь порожнечу.

...Згодом я поїхав у Нікарагуа — то була любов із першого погляду. У столиці Манагуа я зустрів місіонерську групу українців із Каліфорнії. Усі ці люди мали щасливий вигляд, що в мені знову запалило вогник бажання служити Богові. Проїжджаючи до місця мого тримісячного проживання, я дивувався з їхніх доріг. На диво, вони були кращими від українських, хоча рівень життя в країні був значно нижчим. Прибувши до будинку, ми сіли поїсти. Пастора (жінка місцевого пастора) поставила на стіл пластмасові миски з рисом, квасолею та м'ясом. Тоді я ще не знав, що таку їжу їстиму кожен Божий день. Після України місцева кухня виглядала, м'яко кажучи, не такою вже й привабливою. Скуштувавши трішки, ми продовжували розмовляти. Раптом зі стелі на плече пастора Андрія Данчука впала маленька ящірка. Було трішки страшно, утім, дивлячись, як спокійно пастор струшує її з плеча, я зрозумів, що це буденно й боятися нічого.

Прокинувшись вранці й вийшовши на вулицю, я побачив прекрасні гори й вулкан, який виднівся за окраїною міста ген далеко-далеко. Згодом я став розглядати вулиці, будинки... Побут населення виглядав набагато біднішим, ніж той, що я звик бачити в Україні. Звідусіль лунали різноманітні звуки. Гуляючи вулицями, ми з пастором помітили велику кількість молитовних будинків, майже в кожному провулку. Мене страшенно збентежила поява... «Жигулі» на вулицях південноамериканського міста! Через деякий час на обрії з'явилися російські автобуси, а потім і російський ПАЗик із новим, загорнутим у целофан автосалон! Дивина та й годі!

Разом із місіонерською групою ми вирушили в місто Леон. Там у одній школі не було води, відтак ми на чолі з Володимиром, чоловіком, який

Селфі. Безневинна забавка?..



Щодня, коли я переглядаю свою френд-стрічку у Фейсбукі, бачу десятки селфі: «селфі з президентом», «селфі з роботом Софією», «селфі із залізним Арні» та інші. Деякі селфі викликають посмішку, деяким навіть ставлю «Подобається», так звані лайки. Селфі — мода останніх років. Кожний, хто має смартфон із хорошою камерою, обов'язково хоча б один раз у житті робив селфі, і я не виняток.

Що таке селфі?

Словом селфі, яке походить від англ. self — «сам, себе», спочатку називали різновид автопортрета, створеного за допомогою фотоапарата. Термін набув популярності наприкінці 2000-х — на початку 2010-х років завдяки розвитку вбудованих функцій фотоапарата мобільних пристроїв. Життя не стоїть на місці, техніка розвивається неймовірними темпами, і на сьогодні майже кожен смартфон має камеру, за допомогою якої можна зробити селфі й залишити на пам'ять якийсь цікавий фрагмент зі свого життя. Це невинне заняття швидко стало популярним. Щоб селфі виходили якіснішими, навіть винайшли монопод (палиця для селфі). Нині мода на селфі захопила величезну частину населення землі. Селфі роблять президенти, лікарі, зірки шоу-бізнесу й навіть космонавти. Це насправду всесвітня мода.

Звичайне захоплення чи...?

Думаю, ви зі мною погодитеся, що це безневинне захоплення не мало б такого ефекту, якби не було соцмереж. Тому що здебільшого люди роблять селфі не для себе особисто, а для

того щоб поділитися ними з друзями й передплатниками в соцмережах. За допомогою селфі багато хто популяризує свої сторінки в Інстаграмі й інших соцмережах. Чим більше лайків, тим ваше селфі успішніше, тим ви популярніші. Так проста забава перетворилася на гонитву за рейтингами й визнанням. Те, що починалося швидше як гра, стало подібним до легкого божевілья. Губки «бантиком», фото в туалетах... — іноді складається враження, що світ тихо божеволіє. І напевно, ніхто не підозрював, що ми дійдемо до того, що в статистиці смертності з'явиться ще одна графа — «смерть від селфі». Найбільш схильними до цього захоплення виявилися молодь і підлітки. Серед молодих людей ця мода дійшла до крайньої межі. Через селфі руйнується дружба, виникають бійки, іноді навіть розпадаються молоді сім'ї. І саме молодь найчастіше потрапляє у зведення новин як винуватці ДТП через селфі за кермом, або в число загиблих через те, що в пошуках гарного кадру зриваються з висоток або круч. Нерозумна смерть. Але чому люди ризикують життям заради селфі?

Старші люди, мабуть, просто покрутять пальцем біля скроні. Хтось звинуватить у всьому нові технології. Психологи говорять про нову залежність. Як не крути, але ми змушені визнати, що для багатьох молодих людей селфі — це набагато більше, ніж просто фото.

Звичайно, якщо запитати першого зустрічного підлітка: «Що для тебе селфі?» — він скаже: «Просто це модно, прикольно, весело, буде що згадати». І якоюсь мірою це так. Але що роби-

ти, щоб захоплення не призводило до крайностей, щоб у погоні за лайками не втратити здоровий глузд? Щоразу, коли читаю якусь страшну новину з розряду «смерть у прямому ефірі», запитую себе: «Чому?». Чому настільки важливою є кількість лайків? Чому так хочеться одержати силу-силенну переглядів? Чому заради репостів так нерозумно ризикувати життям? Для когось це просто пошук легких грошей. Але здебільшого — це лемент нинішнього часу. Недолюблені й позбавлені уваги й схвалення люди шукають прийняття й любові, прагнуть добрих слів і підтримки. Хтось у такий спосіб бореться зі своїми комплексами, хтось шукає визнання, хтось утікає від самотності. Для таких людей селфі — це спосіб привернути до себе увагу. Це можливість відчувати себе значущим і комусь потрібним. Я нічого не маю проти селфі, але хочу, щоб ви чесно для себе відповіли: заради чого ви його робите? Якщо селфі — це всього лише просто фото на пам'ять, вас не цікавитиме кількість лайків. Але якщо ви рахуєте лайки, для вас селфі — це більше ніж просто фото. І ось тут настає найскладніше. Ви підійшли до дверей, за які зазвичай не ходять. За цими дверима заховано наш внутрішній мир. Наші страхи й комплекси, наш біль і образи, відчуття самотності й порожнечі. Селфі допомагають нам здобути авторитет в очах наших друзів і у своїх власних. Але чи це правильно? Звичайно, ні. Це чергова клітка, це марафон у нікуди.

Чому ми так потребуємо визнання й любові?

Скажу відразу, хотіти любові, уваги, затребуваності — це нормально

для кожної живої людини. Але чи може людина заповнити цю гігантську потребу в любові й прийнятті за допомогою уваги й визнання прибічників? Чому зірки світового шоу-бізнесу, мільярдери, люди першої величини, маючи вдосталь уваги, часто почувають себе непотрібними й самотніми? Тому що кожний хоче відчувати любов не за щось, не за якісь заслуги, а просто тому що він — особистість, тому що — людина. Ми схожі на пересихаючі струмочки, що втратили зв'язок із джерелом життя. Шукаємо, намагаємося пробитися крізь сміття, що перебиває нашу дорогу, але води стає все менше й у пошуках щастя, сенсу й любові ми видихаємося. Наше серце ніщо не може задовольнити. У якийсь момент нам здається, що ми знайшли те, що шукали: закоханість, кар'єра, слава. Але що яскравіший спалах скороминущого щастя, то глибша темрява від депресії, коли в нас блякне гострота почуттів, коли виснажуємося на роботі або втрачаємо її, коли перестаємо бути цікавими й потрібними. Ми підсвідомо шукаємо глибину, шукаємо тепло, шукаємо те місце, де можна бути таким, яким ти є. Без макіяжу й досягнень, зі своїми бідами й образами, і не відчувати, що когось обтяжуємо своїми тривогами й переживаннями. Є лише одне місце, де кожна людина може відчувати щастя абсолютного прийняття й справжню свободу. Це місце — біля хреста Божого Сина. Там Бог віддав усе Своє найкраще заради того, щоб забрати наше найгірше. Він

знеславив Свого Сина, щоб розділити з нами Свою славу. Віддав Сина не за наші заслуги, а тому що так полюбив нас (Ів. 3:16).

Зцілення душі починається з прийняття любові, із повернення до Джерела, із яким втрачено зв'язок через гріх, із пізнання істини: «І пізнаєте правду, а правда вас вільними зробить!» (Ів. 8:32). Без цього ми все життя кидатимемося на всі боки в пошуках людського схвалення й урешті будемо розчаровані. «Прийдіть до мене, усі стурдовані та обтяжені, і Я вас заспокою» (Мт. 11:28), — говорить Ісус. Але чи чуємо ми це за дзеньканням лайків? Чи віримо? Чи намагаємося втекти від реальності у віртуальний світ уявної цінності й віртуальних друзів.

Наприкінці я хочу звернутися до тебе, дорогий читачу. Доки ти шукаєш схвалення людей, яким не потрібне твоє життя, Господь продовжує чекати, коли ти згадаєш про Нього. Адже на кожному твоєму селфі є Бог. Так, так! Навіть у тому безглуздому фото в туалеті, або де губи «качечкою», адже ти створений(а) за образом Божим, і там, де ти на тлі жовтого листя, — це Він створив осінь і прикрасив яскравими фарбами в'янучу природу. Він, на жаль, на задньому плані твого життя, забутий, непотрібний, відкинутий, але Він усе ще любить і все ще чекає тебе, щоб подарувати тобі те, чого ти шукаєш, — свободу від упередженої думки людей і щастя, яке не залежить від лайків.

• Перше в історії селфі зробив відомий американський фотограф XIX ст. Метью Б. Бреді.

• Слово *selfie* прийшло у світ з Австралії. Це пов'язано з тим, що в австралійському варіанті англійської мови існує тенденція до утворення слів із суфіксом «-ie», яке надає словам неформального відтінку. Його перше використання зафіксовано в інтернеті 2002 року, коли хлопець, розбивши губу при падінні зі сходів, виклав своє фото в соціальні мережі, вибачившись за якість зображення — мовляв, це було «селфі».

• Американська психіатрична асоціація офіційно визнала бажання робити селфі психічним розладом — селфізмом. Хвороба має три стадії: пограничну, гостру й хронічну. Остання стадія — це коли в людини є неконтрольоване бажання фотографувати себе цілодобово й розміщувати всі зроблені фото в соціальних мережах понад 6 разів на день.

• Згідно з дослідженням компанії Luster Premium White, мілленіали (покоління, що народилося в 90-х — на початку 2000-х) витрачають на селфі у середньому 54 год. на рік. 95 % респондентів робили знімки самих себе хоча б один раз, а 10 % назвали себе «селфізалежними».

Наталія Педченко



АБЕТКА СУЧАСНОГО ПЕРШОКЛАСНИКА

Aa	Apple	Apple	Nn	Nikon	Nikon
Bb	Bluetooth	Bluetooth	Oo	Opera	Opera
Cc	Chat	Chat	Pp	Photoshop	Ps
Dd	download	download	Qq	QR code	QR code
Ee	Email	Email	Rr	RSS	RSS
Ff	Facebook	f	Ss	Skype	S
Gg	Google	Google	Tt	Twitter	Twitter
Hh	Hewlett Packard	hp	Uu	USB	USB
Ii	iPhone	iPhone	Vv	Vista	Vista
Jj	Java	Java	Ww	WiFi	WiFi
Kk	Kingston	Kingston	Xx	Xbox	Xbox
Ll	Lenovo	Lenovo	Yy	Youtube	YouTube
Mm	Messenger	Messenger	Zz	Zp	Zp

У ПОШУКАХ СВІТЛА

Один хлопчик ішов уранці до школи. Ішов не поспішаючи, перевальцем, тому й спізнився на десять хвилин. У коридорі він побачив завуча, але зробив вигляд, що не помітив його, і побіг у свій клас. Того дня в нього в школі були суцільні неприємності: він отримав зауваження за запізнення, а на перерві його викликали в кабінет завуча. Додому хлопчик повертався похмурий і сумний: «Ну чому в мене сьогодні був такий невдалий день?» І тут він пригадав, що ранком бачив чорну кішку, яка перемігала йому дорогу. «Так он воно що: це все кішка винувата! Прикмета виявилася правдивою!» — зробив висновок учень.

Ми часто вбачаємо причини своїх невдач зовсім не там, де їх потрібно шукати. На жаль, забуваємо, що причиною наших бід може бути наша власна поведінка, а не чорні коти чи розсипана сіль.

Прикмети й марновірства роблять людину залежною від певного випадку й водночас перекладають відповідальність на цей випадок, а причина проблеми залишається не вирішеною, невірноважений характер або погані звички залишаються незмінними. Можливо, комусь справді приємніше думати, що сварку спричинила розсипана сіль, а не його гнів, заздрість чи інші недоліки характеру. Здаючись на ласку розбитого дзеркала, розсипаної солі й чорного kota, людина прирікає себе на життя в п'ямі, у сліпоті, хоча може пишається тим, що бачить і розпізнає різні «знаки» навколо себе.

Деякі люди думають, що прикмета про чорного kota — це правда, а от Біблія — це марновірство. Напевно, вірити в kota легше, ніж Біблії, тому що перед котом відповідати не доведеться, а от Біблія вказує на відповідальність людини за свої вчинки та свій вибір. Мало кому хочеться, щоб хтось утручався в його особисте життя або бізнес (навіть якщо це Вищий Розум), а в потаємні куточки душі й поготів. «Люди ж темряву більш полюбили, як світло, — говорить Ісус Христос, — лихі бо були їхні вчинки!» (Ів. 3:19).

Коли я навчалася в інституті, одна дівчина з гуртожитку якось поділилася зі мною «страшною» новиною про те, що її зурочили. Про пристрій свідчило, за її словами, те, що останнім часом у неї все валиться з рук, немає успіху в навчанні, з усіма друзями пересварилася. Ще й зі здоров'ям проблеми почалися.

Трохи знаючи цю дівчину раніше й поспілкувавшись із нею ще більше, я не могла не помітити, що в її житті накопичилося безліч недобрих учинків, ненависті, злих думок, і це все вона вважала цілком припустимими для себе явищами. Водночас вона очікувала, що Бог буде її оберігати, допомагати на іспитах і давати їй здоров'я. Але з нею відбувалося те, про що написано в Біблії: «Що посіє людина, те й пожне». На щастя, згодом ця дівчина зрозуміла свою помилку, покалася перед Богом, попросила пробачення в людей, одне слово, почала «йти до світла». Коли відбулися зміни в її внутрішньому світі, почали змінюватися на краще й обставини.

«Праведність оберігає невинного на дорозі його, а безбожність погублює грішника» (Пр. 13:6).

«Але ж збувається!» — чую вперті вигукі моїх читачів. Спробуймо бути об'єктивними: чому в когось збувається, а в когось — ні? Чи не тому, що хтось особливо налаштований і очікує цього самого «збування»? І чому навіть у тих, хто налаштований, прикмети збуваються не завжди?

Замість того, щоб стежити за тим, як «збуваються» побоювання, викликані появою на дорозі чорного kota, чи не краще спостерігати, як насправді збувається істинне Слово Боже, записане в Біблії?

Біблія містить величезну кількість попереджень про те, що відбудеться з людиною в тому чи іншому випадку. Наприклад:

Хто риє іншому яму — той сам упаде в неї.

Хто закриває вухо своє від крику жебрака — той і сам волатиме й не буде почутий.

Хто шукає зла, до того воно й прийде.

Хто широко відкриває уста свої (багатослівний) — той начувайся.

Хто покладається на своє багатство — того чекає розчарування.

Ці та багато інших текстів — це не вказівки на прикрі «збіги» в нашому житті, а яскраве свідчення непорушності Божих законів. І від цих законів людина ніяк себе не відокремить, навіть при всьому своєму бажанні.

Св. Августин сказав: «Багато хто не соромиться робити гріхи. Але соромиться в гріхах каятися». Хто ж кається, залишає темряву й шукає світла всупереч загальній масі тих, хто ненавидить світло, отримує велику потіху в Божому Слові:

«Коли ми свої гріхи визнаємо, то Він вірний та праведний, щоб гріхи нам простити, та очистити нас від неправди всілякої» (1 Ів. 1:9).

«Оце написав я до вас, що віруєте в Ім'я Божого Сина, щоб ви знали, що ви, віруючи в Ім'я Божого Сина, маєте вічне життя» (1 Ів. 5:13).

Тому залишмо назавжди темні забобони й краще подумаймо про Того, Хто вмер і воскрес, щоб звільнити нас від влади темряви. Тоді замість страху буде радість від того, що Бог дав нам реальний шанс змінити своє життя через Його Сина Ісуса Христа.



Ольга Казьміна

ПРИХОВАНІ БОВВАНІ

У нашій культурі існують приховані ідоли, утім ми абсолютно не зважаємо на їхній духовний підтекст. Маю на увазі деякі народні звичаї на свята. У сучасних реаліях, коли всі свята тотально комерціалізуються, багато деталей, зокрема духовних, зумисне замовчують, щоб не викликати загального спротиву.

Сьогодні згадаємо лише два свята — Хелловін і Різдво. І якщо Різдво — це давнє християнське свято, яке з певними відмінностями святкують у різних культурах, то Хелловін — новомодне комерційне свято, що має кельтське походження і яке на сьогодні популяризують на теренах України.

Хелловін

Це свято, із назвою «Надвечір'я Дня всіх святих», походить із шотландської та ірландської культур. Святкують його в ніч перед 1 листопада. Деякі християни трактують цю назву як «уявлення про пекло» (від англійських слів “Hell” — пекло, “weep” — гадати як виглядає, уявляти, презентувати). Так чи інак, проте весь антураж цього свята дає підстави для подібних думок.

Суть Хелловіну — заспокоїти душі померлих, які з тих чи інших причин бродять по землі. Окрім того, як вважається, ця ніч — це час, коли всіляка нечисть вилазить і має силу на землі, щоби спокушати слабких людей. Вона стукає у двері й різноманітними способами хоче завдати шкоди господарям домівок. Щоби не мати проблем, від таких візитерів легше чимось відкупитись і зачинити перед їхнім носом двері. Саме звідси походить сучасна весела дитяча забава, коли переодягнені діти стукають у двері й вигукують: «Солодощі або смерть!»

А відомий хелловінський гарбуз зі страшною пикою і свічкою всередині — це так званий «ліхтар Джека»¹ з ірландської казки. Мовляв, жив собі коваль Джек, який був хитрим і скупим. Одного разу він вирішив обду-



¹ https://uk.wikipedia.org/wiki/ліхтар_Джека

рити смерть, яка прийшла за ним, і виторгував у неї роки життя. Він уклав із нею договір, що після закінчення життя його не заберуть у пекло. Так і сталося — до пекла його не взяли, але й у рай не пустили. Лише кинули жарину, щоб міг бачити хоч щось у потойбіччі. Тож «ліхтар Джека» — це світильник, яким начебто мають освітлювати дорогу душам, що не знайшли її після смерті, для того щоби ті бодай хоч якось потрапили в чистилище.

Власне, до середини XIX століття це свято не було надто розповсюджене навіть у Північній Америці (звідки сьогодні його експортують у всі країни світу). Пуритани Америки, релігійні емігранти, які були одними з перших поселенців у Новому Світі й заклали основи США, не схвалювали цього свята й досить холодно ставились до його проведення. Лише із хвилею ірландських емігрантів усередині 1800-х років Хелловін набув популярності й перетворився у велелюдне свято.

Утім, приймаючи це свято, весело відзначаючи його, люди не помічають, що самі себе привчають до деяких речей. Наприклад, достатньо поверхове ставлення до «піднебесних духів злоби» (Еф. 6:12) призводить до того, що ми легко зваблюємось усілякими «духовними» речами, лояльно ставимось до окультизму й забуваємо, що Богові огидні ці речі. Ми ігноруємо, що «нечисть» — це прислужники й демони сатани, ангела, який упав, захотівши бути рівним Богові. І всі його слуги — це запалі ангели, які виконують лише волю свого володаря. А його воля — спотворити й знищити Боже творіння, «красти й убивати та нищити» (Ів. 10:10). Тож не слід ні нам самим забувати про це, ані виховувати дітей у легковажному ставленні до окультистичних практик.

Інша проблема, породжена таким легковажним засвоєнням Хелловіна — це віра в те, що після смерті душі ще ходять по цій землі і якось ще вирішується їхня доля щодо посмертного майбутнього. Насправді це абсолютно неправильно. І Христос, і апостоли чітко вказували на те, що наша доля щодо вічності вирішується саме на землі й до нашої смерті. І те, де ми будемо у вічності, залежить не від наших добрих справ, які десь там і потім ангели зважуватимуть на небесних терезах. Вона починається, вгрунтовується і чиниться вірою в жертву Ісуса Христа як Божого Сина, що прийшов у цей світ і віддав Себе за наші гріхи. Якщо цієї віри немає, то всі наші вчинки не варті нічого. І якщо ми не мали цієї віри тут на землі, то після смерті одразу ж потрапляємо в пекло. «І як людям признано вмерти один раз, потім же суд, так і Христос один раз був у жертву принесений, щоб "понести гріхи багатьох"» (Євр. 9:27–28).

І навпаки, якщо ми повірили в Ісуса Христа як свого Спасителя, то навіть за мить до смерті ми можемо дістати шанс потрапити в рай. Як той розбійник, який висів поряд із Христом на Голгофі. «І сказав до Ісуса: “Спогадай мене, Господи, коли прийдеш у Царство Своє!” І промовив до нього Ісус: “Поправді кажу тобі: ти будеш зо Мною сьогодні в раю!”» (Лк. 23:42–43).



Різдво

Про святкування Різдва годі багато писати. На сьогодні достатньо різноманітної інформації і щодо християнської складової цього свята, і щодо народних звичаїв, які увійшли в це свято. Ми зазначимо лише деякі речі, які не помічає більшість людей.

Найперше — це його назва. Часто Різдво називають Колядами. І це справді так, бо святкування народження Ісуса Христа припадає на язичницьке свято Коляди. Хто такий Коляда? — Згідно з поганськими віруваннями, це бог нового, молодого чи малого Сонця. Він син Даждьбога й уособлює молоде, нове Сонце, що в той час народжується.² Саме від перської назви цього бога — Календа, походить наше сьогоднішнє слово «календар», адже свято відзначало початок чогось нового.

Коли ми називаємо Різдво Христове Колядою, то мимоволі прив'язуємо це свято до дохристиянського змісту. І саме тому в його святкуванні починають відновлюватись якісь практики, підтвердження яким ми не знаходимо в Біблії.

Таким є, приміром, відродження дідуха. Відбуваються навіть художні виставки з визначення найкращого дідуха, у різдвяні дні на площах встановлюють велетенські снопи із різного збіжжя, які уособлюють дідуха цілого міста. Але що таке дідух?

Дідух, або дідів дух — це сніп, що уособлює в собі символ урожаю, достатку; це символ захисника роду, дух захисника родини чи домівки.³

Ця традиція походить із дохристиянських часів, коли наші пращури поклонялись мертвим і вірили, що вони захищають їхній дім. До речі, слово «пращур» — теж родом звідти. «Пра» — той, що був раніше, а «щур», або «цур» — один із духів, переважно колишніх поважних предків, який є захисником родини (ось звідки походить приказка — «цур тобі, та й пек», тобто — щоб до тебе діло мали домові захисники-духи). Слов'яни вірили в захист духами предків своїх домівок. І сніп, який складали із зажинкового (першого) збіжжя або, рідше, — із обжинкового — символізував цей дух. Його ставили на найкраще місце — на «красний» кут, на свіже сіно і клали біля нього особливий хліб⁴.

Ось такий звичай ми сьогодні відновлюємо й поволі вносимо в наш християнський контекст. Однак Христос і апостоли закликали відвернутись від марнот такого поклоніння, стверджуючи, що є єдиний Бог, а всі решта «боги» — то

знову ж, слуги диявола, які хочуть замаскуватись під благородною личиною. А для тих, хто називає себе християнином, має бути один Бог. *«Бо хоч і існують так звані боги чи на небі, чи то на землі, як існує багато богів і багато панів, та для нас один Бог Отець, що з Нього походить усе, ми ж для Нього, і один Господь Ісус Христос, що все сталося Ним, і ми Ним»* (1 Кор. 8:5–6).

І останнє — кутя. Мене завжди дивувало, що її, таку солодку, потрібно споживати в Святвечір першою. (Мама ж учила, що солодке до їжі не можна!) Проте, коли ми захочемо дізнатись, що таке кутя, то нас чекає велике здивування, що вона ніякого стосунку не має до християнства. Кутя — ритуальна їжа часів святкування Коляди, яка в своїй суті є ритуальним наїдком для задобрювання духів. Нею годували в святвечір худобу — щоб духи не цідили молоко і не переводилась живність, нею кидали на вітер у зимовий вечір — щоб духи берегли домівку. Нею обкладали дерева, її носили до вуликів — щоб не переводилися бджоли. А ще — її залишали на ніч, щоб духи померлих предків, які в цю ніч можуть прийти до столу, мали чим почастуватись і не гнівались.

Звісно, ми цього всього не робимо. Багато із нас навіть не знає, що кутя призначалася для цього. Але сам факт того, що на столі в честь Христа стоїть їжа, що призначається духам, — не просто недобра традиція, а привнесення в поклоніння Богові поганських звичаїв. І в час, коли ми маємо вшановувати Христа, як Сина Божого, що прийшов у нашу реальність, ми паралельно задобрюємо духів, від яких, як ми думаємо, залежить наше життя.

Що я, щирий українець, можу сказати на це?.. Перше — що не всі наші звичаї й обряди є добрими й духовно нейтральними та безпечними з погляду християнства. Пригадаймо, що на всі улесливі слова сатани, якими той спокушав Христа в пустелі, Ісус дав чітку відповідь, яку Бог проголосив Мойсееві як заповідь: *«Господу одному вклоняйся, Йому одному служи!»* (Лк. 4:8). Додати нічого.

Звісно, прочитавши цю статтю, хтось скаже: так у тих же американців чи англійців свої традиції, які теж суперечать Біблії. Так, це правда. Проте, коли ми живемо на теренах нашої країни й маємо свої звичаї, наш обов'язок розтлумачити свої звичаї у світлі Слова Божого. Щоби поклоніння Богові не перетворювалось у казна-що, навіть якщо ті традиції витоками із сивої давнини. Зрештою, саме тому, що ці традиції із сивої давнини. Щоби молоде покоління, знаючи звичаї рідного краю, поклонялось і шанувало Бога так, як Він сказав, і так, як Він відкрив у Своєму Слові.

Подібна інформація має стати захистом і застереженням. Нагадуванням про те, що моє святкування та вся атрибутика мають прославляти Бога й лише Його одного. Це змушує мене постійно робити ревізію свого життя: чи не посів хтось інший місце в «красному» куті мого серця.



Олег Блощук,
магістр теології, викладач
народних звичаїв, свят та обрядів,
пастор євангельської християнської
церкви «Скеля» м. Рівного

РІЗДВЯНА ПОЕЗІЯ Надії Кметюк із Коломиї

СВЯТО НАДІЇ

Свято надії, що завжди з Тобою, —
Вічне Пречисте Різдво.
Божа Любов постає над журбою
В серці страждальному — Бог.

Діви Святої й Дитяточка лики
Світять крізь терни й пільму.
З княжого роду ідуть три владики,
Йдуть поклонитись Йому.

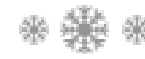
В світлу поезію тихої ночі
Ллється мелодія зір.
Діви Терплячої лагідні очі
Вмиті в кришталінні сльози.

AVE, Маріє! Святе Твоє лоно...
Послух... Покора... Любов...
Хай береже Вас з Дитятком, Мадонно,
Світло моїх молитов.

Ти народила в убогій ясині,
Бо ж не пустили ніде.
Я заспіваю Господній Дитині,
Я притулю до грудей:

Спи Вифлеємське Дитятко кохане,
Очка Свої зажмури.
Музика зір, мов прекрасний орнамент,
Світиться дивом згорі.

Хай Богодух коронує Вселенну.
Досить вже горя і сліз.
Возвеселіться, співайте натхненно,
Бо народився ХРИСТОС!



НОВА ЗОРЯ

Нова Зоря засяяла над світом
По Милості Великого Творця,
Щоб очищали ми — Господні діти
Її промінням душі і серця.

Нова Зоря звістила нам новину,
Яку несуть народи з уст в уста,
Благословляючи ту зоряну годину,
Як світ побачив Юного Христа.

І Непорочний Агнець, так пророче
Народжений під золотом Зорі,
Вдивляється сьогодні в наші очі,
Проміниться Добром на вітарі.

Христос Рождається! Щоб бути вічно з нами,
І знов вертається все на круги своя,
Бо Бог — Любов, яка не перестане,
Бо сяє в небесах Нова Зоря!



ХРИСТОС ПРИЙШОВ

Христос прийшов до нас, і стало світло,
Мов Сонце народилось для Землі.
І білим снігоцвітом все розквітло,
І ангел ніс нам зорі на крилі.

В убогому вертепі стало ясно —
Благословив це таїнство Господь.
А Син Його лежав сповитий в яслах,
Маленьким Серцем промовляючи: прихोдь!..

Осяяний вертеп манить до себе,
Дух Таїнства не сходить з його стін.
А Він — Христос — вже дивиться із неба,
Як йдуть і йдуть до Нього на поклін...



З ХРИСТОВИМ РІЗДВОМ!

Різдвяні троянди в букеті палають,
Дзвіночки пролили на світ голоси,
Красуні-ялинки гірляндами сяють,
Запрошують в Свято Добра і Краси.

Молитвенно-чистим і ніжно-родинним
Це Свято приходить до кожного в дім.
Дитятко Ісус йде до серця людини,
З небес несучи Свій Божественний німб.

А в небо Різдвяна Молитва полине,
І в ній — наша Віра, Надія, Любов
До Того, Хто з іменем Божого Сина
До кожного серця сьогодні ввійшов.

Минули ті дні, як на рідній землиці
В нас Бога вбивали, калічили дух.
Але на Святвечір в батьківській світлиці
Ми в серці ховали Христа від наруг.

Минули ті дні, любі сестри і браття,
З Христовим Різдвом! Не соромтесь сльози.
Сьогодні немає ні зла, ні прокляття.
Є люди і Бог, Бог Добра і Краси!

² www.slavculture.ru/bogi

³ https://uk.wikipedia.org/wiki/дідух

⁴ Українська минушина. — К.: Либідь, 1994.

Народження Спасителя Христа

Ведуча. Коли на небозводі запалає,
Всміхнеться перша зірка золота,
Нехай тоді вона нам пригадає
Народження Спасителя Христа.
Ми в цю щасливу пору будем з вами
В любові тихій, в радості без меж,
Бо широко молитвою й думками
Найбільшу віддаль миттю перейдеш.

Зірка. Надходить Різдвяна ніч, та щось сумно й тривожно мені, бо з кожним роком зустрічаю все більше байдужості до приходу Спасителя.

Ангел 1. Пора нам вирушати, уже скоро надійде хвилина радості, коли зможемо дивуватися Божій величчю й усім звістити...

Ангел 2 (перебиває). Але поглянь, небо таке непривітне й немає на ньому зірки.

Зірка (підходить до ангелів). Я з радістю і надією вже освітлювала би небесні простори, але світ не бажає бачити мене, бо надто заклопотаний приготуванням до свят, а людське серце закрите й не готове прийняти Бога.

Ангел 3 (до Зірки). Поглянь вище: там наш Творець і вже час Його прославляти.

Ангел 1. Це ти, Зірко, і ми, ангели, саме для того створені, щоб через нас усі почули й побачили, що народився Ісус.

Ангел 2. І не турбуйся, Зірко, що світ саме такий, що не можеш його змінити.

Ангел 3. Пригадай, що цю людську неміч і безпорадність бачить Господь Бог, і тому посилає на землю свого улюбленого Сина.

Зірка. Справді! Це стається щороку. Щоразу в Різдвяну ніч Бог приходить у світ маленьким, убогим і немічним Дитятком, тому світ у своїй могутності й розкоші неспроможний зауважити Його прихід.

Ангел 1. Я знаю такі серця, що хочуть зустріти Бога, — це молоді пастушки, лише треба їм допомогти побачити.

Ангел 2. А без тебе, Зірко, без твого світла неможливо знайти дорогу до Вифлеємського вертепу.

Ангел 3. Ми звідомимо цю радісну новину пастухам, а ти, Зірко, вежи до Вифлеєму мудреців зі Сходу.

Ведучий.
Слова пророка нині віщі стали,
Їх не зітруть ані віки, ні люди.
О Вифлеєме! Громаддя обвалин,
Ти є не менший від земель всіх Юди.
Родивсь Месія в тобі людям днесь,
Який спасе Ізраїля народ увесь.
І ось зоря предвічна зупинилась...
Пророцтво дивне нині знов звершилось.

Різдвяна пісня «Бог Предвічний народився»

Ведуча.
Господь приходить — радіють люди,
Господь іде — веселиться земля,
Бо має ласку до себе прийняти
Володаря Всесвіту і Царя!

Ведучий.
Який з любові до нас приходить,
Щоб стати раптом одним із нас,
Щоб взяти на Себе всі немочі світу
І з Богом Отцем поєднати всіх нас.

Ведуча.
Його прихід є жаданим і милим,
Без зайвого галасу і суєти,
Він хоче сьогодні тихо й смиренно
У серці твого притулок знайти.

Ведучий. Відкрий Йому серце, відкрий,
не барися,
Йй гостинно з любов'ю Його ти прийми,
Тоді ти пізнаєш, як радісно жити
У єдності з Богом і в мирі з людьми.

Учениця 1.
Душевну втіху ділю з вами:
Спаситель світу до нас іде,
Несеться радість над світами
В Різдвяну ніч, в Різдво святе.
Ділімо радість цю між собою,
Вінки плетімо із молитов,
Хай сповняться серця хвалою,
Спішім до рідних нам церков.
Забудьмо лихо, сум і горе,
Усі невдачі і журбу,
Вслухаймось в пісню — спів янголів
У ніч Різдва, у ніч святу.

Різдвяна пісня «Нова радість»

Ведуча.
О ніч свята! Ти світу добра доле,
В тобі живе подій глибинних суть,
Віками сходиш ти над чистим полем,
Де пастухи овець пасуть.
В ту ніч Господня зірка ясна-ясна
Над темним грішним світом засвітила,
І посланці небес прекрасні
Новину дивну всім звістили.

Ангел 2. Мир і спокій дому цьому,
Тут не буде місця злому!

Пастушок 1. Слава Богу, добрі люди,
Хай добро все з вами буде!

Пастушок 2. Добрі маємо новини
Для дорослого й дитини!

Зірка. Я із неба, з небесних просторів
Враз побачила чудо з чудес,
Як в убогій стаєнці на сніні
Народився Месія і Спас.
Як Пречистая Діва Марія
В яслах Сина свого сповила
І як ангельська пісня чудова
Над світами цю вість понесла.
Я від радості ще більш засяла,
Ще сильніше я стала світить,
Трьом царям я дорогу вказала,
Що Ісусу вклонитися йшли.

Ангел 3.
Під вашу стріху, у вашу хатину
Несемо нині веселу новину,
Що в Вифлеємі Христос родився!
Від Діви Марії Бог воплотився.

Цар 1. Зорі сіяння чисте і привітне
В високім небі зір нам захопило,
Проникло в серце щось до болю рідне,
І ми за нею зразу ж поспішили.

Цар 2. Ми довго йшли, та ми не знали
втоми,
Ні разу подих нам не захопило,
Як крила, ноги нас несли все далі,
Бо зірка незборимо нас манила.

Цар 3. Ми зрозуміли: народився Бог,
Він поведе нас по шляху спасіння,
Йому у дар ми віддали серця,
Свою любов і щире поклоніння.

Різдвяна пісня «Во Вифлеємі»

Пастушок 3. Ми були у тій хатині,
Де Ісус лежить на сніні.
Добрим світлом і теплом
Сповнене усе кругом.

Пастушок 1.
Тож веселімся і співаймо,
Різдво Ісуса прославляймо,
Він же дасть нам все, що треба,
Припровадить нас до неба.

Пастушок 2.
Христу-Дитятку поклонімося,
До Нього в яслах пригорнімося,
І просім смиренно нині
Всі Його про мир в родині.

Учениця 2.
В зоряну тиху нічку Різдвяну
Всім, кому треба, спливає з неба
Благодать миру — Божа Дитина,
Велика тайна, відвічна мрія,
Між людей сходить Сам Бог Месія.
Вірим, чекаєм, з поклоном йдемо
До Вифлеєму. Святу Родину,
Благословенну на всю Вселенну,
Радо вітаєм, Ісуса благаєм:
«Дай долі-щастя нашому краю».

Різдвяна пісня «Ніч свята»

Учень 1. Ми — землі української сини,
Несем Ісусові в дар славу,
Яку здобули у тяжкій борні
За незалежну, вільну державу.
Впадем до ніг Спасителя народу,
Ісусе, дай нам силу, мужність,
Щоб ми відстояли свою свободу
І відродили честь і гідність.

Ведучий. Славимо Різдво Христове
Серцем чистих почуттів.
Силу Духа, Боже Слово,
Наче ангельський нам спів.

Ведуча. Слава в вишніх! Слава Богу!
Об'єднає землю мир,
Бог нам вказує дорогу,
Його перст, мов поводити.

Ведучий. Благодатне світло тихе,
Сонце правди від Христа,
Нас боронить всіх від лиха
Божа істина проста.

Ведуча. Царство Боже будувати
Він тоді й тепер нас вчить,
Свою землю шанувати —
Україну відродити.

Пастушок 1.
В День Різдва Христового
Ми прийшли в ваш дім,
Щоб добра і злагоди
Побажати всім,
Щоб від нас вам, люди,
Додалось тепла,
Бо в цей день Марія
Сина вродила.
І зійшла зірниця
Божого Дитяти,
І про це ми хочем
Усім розказати.

Пастушок 2.
Українцям нашим побажати волі,
Щоб скосили дружно бур'яни у полі,
А потім зорали і заволочили,
І у землю добре зерно положили.
Хай нашої єдності вороги лякаються,
А ми кажем дружно:
«Христос рождається!»

Пастушок 3.
Добрі люди, прощайте!
У гаразді проживайте!
Хай минає вас все лихо!
Хай біда сидить вже тихо!
Щоби горя ви не мали
І нестатків не знавали!
Щоб у всьому вам щастило,
Щоб вам жити було мило!
Всім дорослим і маленьким
Зичу: живіть здоровенькі
На потіху всій родині
І на славу Україні.

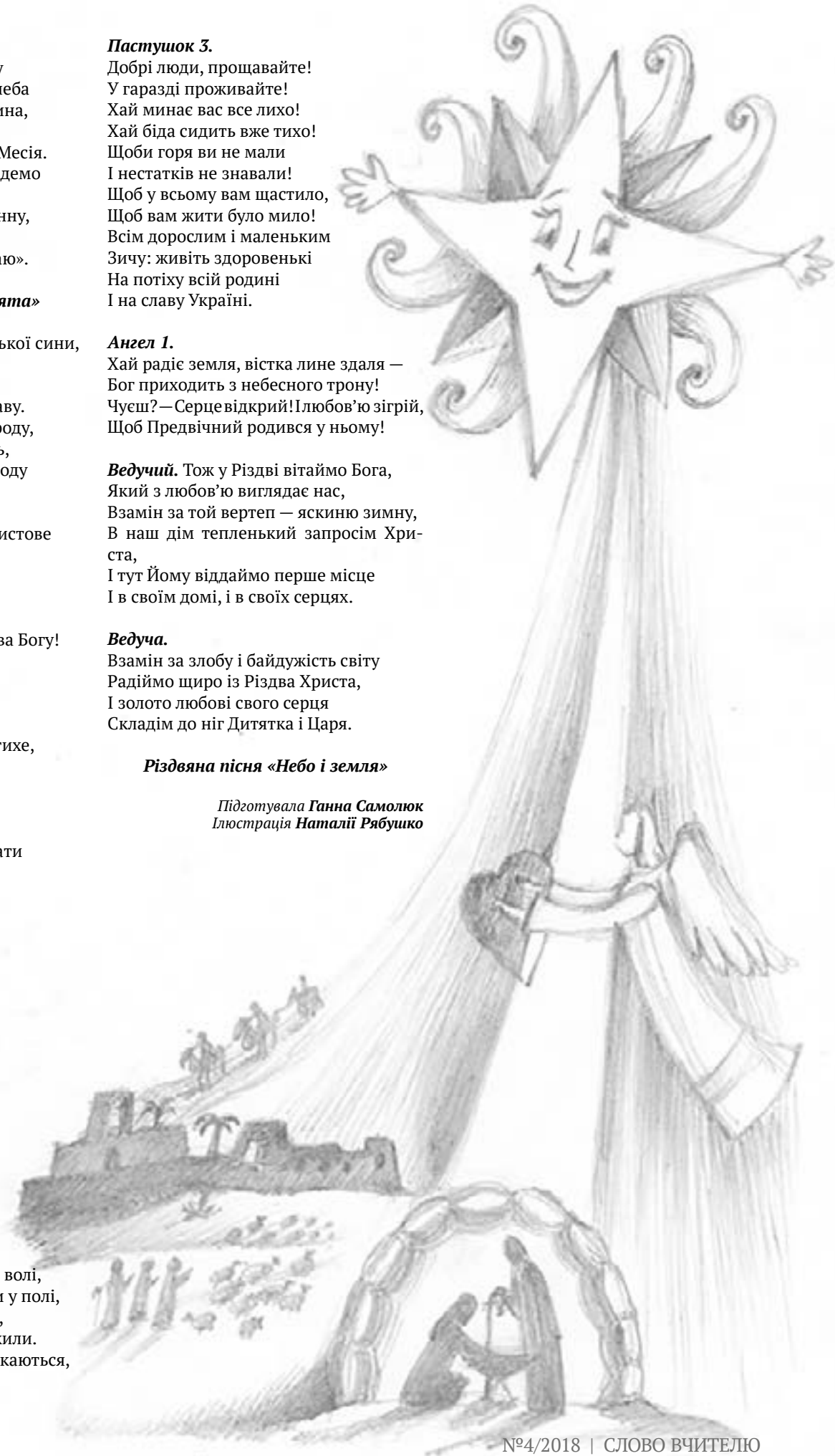
Ангел 1.
Хай радіє земля, вістка лине здаля —
Бог приходить з небесного трону!
Чуєш? — Серце відкрий! І любов'ю зігрій,
Щоб Предвічний родився у ньому!

Ведучий. Тож у Різдві вітаймо Бога,
Який з любов'ю виглядає нас,
Взамін за той вертеп — яскиню зимну,
В наш дім тепленький запросім Христа,
І тут Йому віддаймо перше місце
І в своїм домі, і в своїх серцях.

Ведуча.
Взамін за злобу і байдужість світу
Радіймо широко із Різдва Христа,
І золото любові свого серця
Складім до ніг Дитятка і Царя.

Різдвяна пісня «Небо і земля»

Підготувала **Ганна Самолюк**
Ілюстрація **Наталії Рябушко**



ПРИГОДИ НУЛИКА

У математичній країні на початку числової прямої народився Нулик. Він був кругленький і задержуватий. Він дуже пишався, що стояв на початку числової прямої, а всі інші цифри вишикувалися за ним.

Першою до Нулика прибігла Одиничка, але він не захотів подружитися з нею. Посміявшись із її носика, Нулик гордовито мовив: «Спочатку я!» і, виставивши ніжку, додав: «Я, Я, Я, а потім ти!» І Одиничка перетворилася в дуже маленьке число: 0,0001.

Подібне траплялося з усіма цифрами, які приходили до Нулика. Він глузував над ними, а потім перетворював на дуже маленькі числа... Світ навколо став мізерно-мікроскопічним. Двійку він обізвав довгошиєю гускою. Трійка була для нього зубатою потворою. Четвірку Нулик назвав одноногим стрибунцем...

Після такого спілкування цифри більше не бажали приходити до Нулика в гості. І він на тривалий час залишився сам. Нулик намагався втішатися сам собою. Він казав «Я», зухвало виставляв ніжку і знову казав: «Я, Я, Я, Я...» (0,0000...) Але нічого не відбувалося. Нулик залишався нуликом... Урешті-решт він почав розуміти, що сам собою він є «абсолютним круглим нулем», схожим на дірку від бублика, або на чорну діру, що було ще гірше... Нулик дуже засмутився і навіть розплакався, але його слізки теж були пустими й лопалися, як мильні бульки!

Тоді Нулик заховав свою зухвалу ніжку, притулився до початку числової прямої і став просити про допомогу. Він навіть не знав, чи є хтось, хто зможе допомогти йому... Але враз над собою Нулик почув чийсь добрий, проникливий голос.

— Синку, я можу тобі допомогти!

Здивований Нулик здійняв заплакані оченята й побачив Великого Математика.

— Чому Ти, такий Великий та Всемогутній, хочеш допомогти мені, нікчемному Нулику?

— Саме тому, що ти зрозумів, ким ти є насправді. Саме тому Я бажаю тобі допомогти!

— Я образив усі цифри, насміхався з них... Я вигадував їм образливі прізвиська, але насправді я робив це із заздрості. Бо я не такий, як вони! Я трохи подібний на шестірку, але в неї є красива вигнута шия... Я трохи схожий на дев'ятку, але вона має чудову закручену ніжку... А вісімка! У неї аж два нулики... Але вони злиті й не розділяються! Ой, і що ж мені тепер робити?

Великий Математик усміхнувся:

— Усе просто. Тобі треба навчитися бути слухняним! Спочатку, Нулику, ти підеш до кожної цифри й попросиш у неї пробачення! Потому Я розкажу тобі, що треба робити далі. Згода?

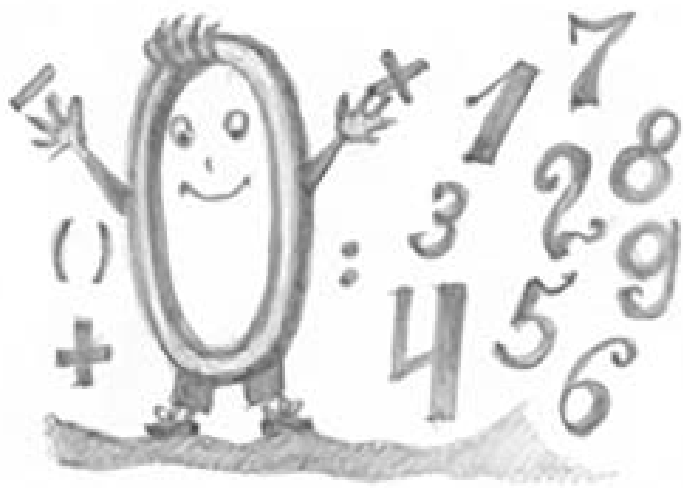
— Так, я згоден! — вигукнув Нулик. — А якщо я стану дуже-дуже слухняним, то зможу вирости й стати вісімкою, або шестіркою, чи дев'яткою???

— Ні, ти завжди будеш нулем!

— Нулем? ...О-о-о, як же мені сумно! Адже я нікчемна дірка від бублика... Або чорна діра... — похнюпився Нулик.

Великий Математик узяв малого Нулика на руки й підняв його високо-високо вгору.

— Подивись, яка велика наша Математична країна! А ти, Нулику, дуже потрібний Мені, як Нулик! Якщо ти будеш мені слухняний, якщо подружишся з усіма цифрами, усі разом ми зробимо дуже великі та важливі справи!



Нулик тихенько принишк у долонях Великого Математика. Він думав... За хвилику він прошепотів:

— Дякую! Я вірю, що потрібний Тобі! Я дуже хочу навчитися бути слухняним і разом з усіма зробити щось важливе...

І вони рушили по числовій прямій. Ось і будиночок Одинички. Нулик тихенько постукав. Одиничка насторожено висунула свого носика, але побачивши, що біля Нулика стоїть Великий Математик, радісно вистригнула на доріжку.

— Пробач мені... — чемно вклонився Нулик. — Я погано говорив про тебе... Насправді ти струнка й дуже спортивна! Дозволь подружитися з тобою.

— О, дякую! — зраділа Одиничка, із вдячністю поглядаючи на Великого Математика. — Я згодна з тобою дружити, Нулику!

Нулик узяв Одиничку за руку й сказав: «Спочатку ти!» Він виставив ніжку й додав: «...а потім — я». (1,0) Але нічого не відбулося...

Нулик запитально поглянув на Великого Математика.

— Синку, ти знову поспішаєш! Візьміться за руки й покружляйте в математичному вальсі.

Нулик та Одиничка почали весело танцювати. І, о диво! Біля них з'явилося дуже гарненьке число десять (10).

— Ну що, чи до вподоби вам математичні танці?

— Дуже! — вигукнули друзі.

— Тоді наші заняття ми обов'язково продовжимо, — сказав Великий Математик. — А зараз ми з Нуликом рушимо далі, бо йому треба помиритися та подружитися зі всіма цифрами.

— До зустрічі! — радісно помахали Одиничка та Десятка.

Отак у Нулика почалося нове життя. Він навчився слухатися Великого Математика й справді став його улюбленим сином! А Великий Математик навчив Нулика та його друзів танцювати математичні танці й водити хороводи, робити гімнастичні та акробатичні вправи в залах додавання, віднімання, ділення та множення. Усі разом у Математичній країні вони і зараз роблять великі та важливі справи! Ви можете завітати до них у гості й побачити все самі!

Галина Левицька

Ілюстрація Наталії Рябушко

ДИВНЕ ЯБЛУКО

У великому ящику, виставленому біля прилавку в крамниці, лежали яблука. Жовті, червоні з жовтими боками, зеленувато-жовті й просто зелені. Аби скоротати час, яблука видивлялися навсібіч і коментували все, що бачили.

— Ця бабуся приходить сюди щотижня, бере рівно кілограм огірків і кілограм помідорів.

— А ця панянка в модному пальті приходить часто, то за апельсинами, то за бананами.

— Дивись, дивись, покупець дивиться на нас!

— Де, де?..

— Уже не дивиться...

Ось так яблука теревенили поміж собою (звичайно ж, ніхто їхньої балаканини не чув), а потім замислились: «Чому ж на нас дуже рідко хтось звертає увагу?»

Вони дуже серйозно поставилися до цього запитання.

— Ми стоїмо в непомітному місці! — сказало яскраво-червоне велике яблуко.

— Так, так, у непомітному, зовсім непомітному, темному місці. Тому нас ніхто не бачить, — погодилися усі.

— До того ж, ми лежимо в непривабливому сірому ящику, — понуро мовило яблуко із зеленим боком. — От якби ми красувалися поряд із он тими яскравими мандаринами, ніхто не пройшов би повз нас!

— Так, так, так! — знову погодилися всі інші.

— Я протестую! — заволато велике яскраво-червоне яблуко.

— І я протестую! — підтримало яблуко із зеленим боком.

— Ми протестуємо! Ми протестуємо! — підняли лемент яблука в ящику. Але, звичайно ж, ніхто їх не чув.

А одне яблуко чомусь не підтакувало, не лементувало, просто лежало й мовчало. Інші звернули на нього увагу.

— Агов, ти якесь дивне...

— Погляньте, у нього й колір не такий, як у більшості з нас.

— Воно явно не таке, як ми!

— Так, так, так!

— Так це через нього на нас покупці майже не дивляться!

Усі погодилися з тим, що в усьому винне «дивне» яблуко. Тому вони продовжували «клювати» його своїми докорами й різкими словами.

Як же всі здивувалися, коли продавець підійшов до ящика й раптом звернув увагу саме на це «дивне» яблуко:

— Хм... дивно.... Як яблуко зовсім іншого ґатунку, до того ще й свіже, потрапило до цих наполовину гнилих уцінених яблук?

Він простягнув руку, узяв «дивне яблуко» й поклав його на полицю зверху, до хороших свіжих яблук. А відтак поглянув на ящик унизу і сказав:

— А ці яблука, напевно, уже ніхто не купить. Надто зіпсовані!

Ось так відкрилася таємниця «дивного яблука».

І серед дітей так буває. Назвуть когось «дивним»: хлопчика, який не курить, або дівчинку, яка не втікає з уроків разом з усіма, а самі ж, якщо придивитися, «гниличками» виявляються. Ось і незадоволені, що хтось не такий, як вони: і свіжіший, і ґатунку іншого!

Ольга Казьміна

Ілюстрація Наталії Рябушко



ІЗ ТУРБОТОЮ ПРО ДОВКІЛЛЯ

Зима — найважчий час у житті птахів. У нашій місцевості з десяти пташок до весни доживає одна-дві. І потерпають вони не стільки від холоду, скільки від голоду. У багатьох школах на уроках природознавства, біології, трудового навчання дітей учать піклуватися про птахів, виготовляти годівнички й підгодовувати пернатих друзів. Не зайве й на уроках християнської етики нагадати, що прояв доброти й милосердя навіть до найменшої пташини — це християнська чеснота.

Птахи — це не лише важлива ланка в харчовому ланцюжку екосистеми. За висловом давньогрецького поета Гомера, «Бог створив птахів для того, щоб люди

пам'ятали про красу й свободу, але ми рідко дивимося в небо». Милуючись польотом птаха, насолоджуючись його співом, спостерігаючи за його поведками, розуміємо, що птахи разом з усім Божим творінням прославляють Бога, звіщаючи Його премудрість, усемогутність і творчу силу. «Запитай... птаство небесне — й тобі розповість... Хто б із цього всього не пізнав, що Господня рука це вчинила?» (Йов. 12:7, 9).

Конструкція годівнички дуже проста, для її виготовлення можна використати підручні засоби: дерев'яну дощечку, пластикові пляшки чи відерця, пакет з-під молока чи соку. Головне — щоб у годівничці завжди був корм!



Передплатний індекс
99864

Адреса редакції:

вул. С. Крушельницької, 71, м. Рівне, 33023, Україна

тел.: +38 0362 637976

slovo@hopetopeople.org; www.slovovchitelyu.org

